ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ВРАЦА 2005 – 2015 ГОДИНА

приета на заседание от 28. 11. 2005 г. на Областен съвет за развитие на област Враца

СЪДЪРЖАНИЕ

Тема	*Страница*
Част първа Въведение	4
Част втора Анализ на икономическото и социално състояние на област Враца.	5
I. Географско положение и административни граници	5
II. Природни ресурси и териториална структура	5
Почвени ресурси	5
Климат	8
Води	9
Полезни изкопаеми	10
Биоразнообразие	11
III. Демография, селищна система и урбанизация	12
Население на област Враца. смъртност, раждаемост и естествен прираст	12
Градско и селско население на област Враца	16
Етнически групи	17
Възрастова структура на населението	18
Образователна и професионална структура на населението.	21
IV. Икономическо развитие	23
Промишлено производство – машиностроене, хранително вкусова промишленост, текстилна и шивашка промишленост, производство на елементи, детайли и оборудване, добивна промишленост, енергетика – производство и добив	23
Селско стопанство и хидромелиорации	25
Горско стопанство	46
Туризъм, хотелиерство и ресторантьорство	49
Иновации	51
Пазарна инфрастуктура и услуги /строителство и ремонт/	52
Търговия	53
Пазар на труда	54
Транспорт, съобщения и складиране	55
Услуги и други дейности	55
V. Социална сфера	57
Доходи на домакинствата и стандарт на живот в област Враца	57
Безработица	59
Здравеопазване	63
Образование	69
Специфични социални групи	72
Спортни дейности	73
Култура и културно наследство	73
VI. Техническа инфраструктура в област Враца	75
Водоснабдяване и канализация	75
Транспортна мрежа	77
Енергийна мрежа	80
Съобщителна мрежа	81
VII. Териториална структура	82
Урбанизация	82
Селищна мрежа	86
Трангранично сътрудничество и публично-частно партньорство	93
VIII. Състояние на околната среда в област Враца	94
Качество на водите	94
Качество на атмосферният въздух	100
Качество на почвите	104
Ландшафтни форми и биоразнообразие	107
Битови строителни отпадъци	112
Производствени и опасни отпадъци	114
IX. SWOT анализ	116
Част трета Стратегическа част	118
I. Визия за областна стратегия за развитие. Определяне на районите за целенасочено въздействие	118

1. Визия за Областна стратегия за развитие	118
2. Определяне на районите за целенасочено въздействие	118
II. Общи стратегически цели	119
1. Цел 1	119
2. Цел 2	120
3. Цел 3	120
4. Цел 4	120
III. Специфични стратегически цели, приоритети и мерки	121
1. Специфична стратегическа цел 1	121
2. Специфична стратегическа цел 2	123
3. Специфична стратегическа цел 3	125
4. Специфична стратегическа цел 4	127
5. Специфична стратегическа цел 5	129
IV. Организация и координация на дейностите за реализация на областната стратегия	132

ЧАСТ ПЪРВА

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременните условия на глобализация и протичащи демократични процеси в страните от Югоизточна Европа, България осъществява социално-икономическа политика, базирана на тенденциите в развитието на Европейския съюз. В цяла Европа е необходимо ускорено икономическо преструктуриране, продължаване на процеса на икономическа интеграция с цел постигане на устойчив икономически растеж и превръщането на европейската икономика в най-конкурентноспособната до 2010 година, съгласно оценките и прогнозите на Европейската комисия в Третия кохезионен доклад и решенията на Европейския съвет през март 2000 г.

Разширяването на съюза с новите 10 страни-членки потвърди идеологията на засилване на солидарността и обединяване на усилията за икономическо и социално сближаване и постигане на общото благо на европейските граждани. През 2004 година бяха затворени всички глави по преговорните процеси, с което се премина към един нов етап от развитието на страната. Поетите ангажименти и предстоящото приемане на страната в Европейската общност налага и нов подход към регионалната политика. Изискванията, свързани с процеса на приемане на законодателството на ЕС в тази област, очертават следване на целите и принципите на структурната и кохезионна политика от българската регионална политика, създаване и институционално укрепване на административната система, спазване на процедурите на програмиране, финансиране, мониторинг и оценка, както и контрол на разходването на обществените ресурси. За бъдещото успешно усвояване на структурните фондове тези процеси трябва да се развиват още през предприсъединителния период. До 2007 година е необходимо децентрализацията на управлението, програмирането и осъществяване на регионалната политика да бъде реализирана като ангажимент за ефективното използване на структурните инструменти.

Законът за регионално развитие, влязъл в сила от 20.02.2004 г. регламентира въвеждането на интегрирана система от планови документи, които формулират дългосрочните цели и приоритети за регионалното развитие на страната. Той урежда обществените отношения, касаещи планирането, програмирането, управлението, финансирането, държавното подпомагане, мониторинга и оценката на регионалното развитие. Стратегическите документи, съгласно които е изготвена Областната стратегия за развитие на област Враца 2005-2015 год са ***Национална стратегия за регионално развитие*** определяща целите и приоритетите на регионалната политика на България, Стратегия по заетостта 2004-2010, Стратегия за насърчаване на развитието на малки и средни предприятия 2002-2006 г., Стратегия за насърчаване на инвестициите 2004-2010 г., Назционална стратегия за околна среда 2005-2014 г. Национална стратегия за продължаващо професионално обучение 2005-2010 г., Национална здравна стратегия 2004-2010 г.

Областна стратегия за развитие – определя целите и приоритетите за развитие на Областта и действията за тяхното постигане. Последната формира рамката за развитие и устройство на област Враца и е разработена в съответствие с Националната стратегия за регионално развитие (НСРР), като е тясно свързана с Регионалния план за развитие (РПР) и Общинските планове за развитие (ОПР).

ЧАСТ ВТОРА

АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЛАСТ ВРАЦА

I. ГЕОГРАФСКО ПОЛОЖЕНИЕ И АДМИНИСТРАТИВНИ ГРАНИЦИ

В днешните си граници и територия Област Враца е създадена с Указ № 1 от 05.01.1999 г. на Президента на Република България. Разположена е в Северозападната част на страната и в нейните административни граници попадат десет общини - Враца, Борован, Мездра, Криводол, Хайредин, Мизия, Бяля Слатина, Оряхово, Роман и Козлодуй с общо 123 населени места.

Област Враца се простира от река Дунав на север до Стара планина на юг. Релефът е разнообразен - от равнинен покрай река Дунав, хълмист, с преобладаваща надморска височина 150-300 м - в посока север и на юг – планински, включващ Врачанската планина. На север област Враца има международна граница с окръг Долж, Румъния. На запад областта граничи с област Монтана, на юг със София Област и на изток с областите Ловеч и Плевен.

През територията на област Враца минават международни транспортни коридори: номер IV – път Е 79 и номер VII – река Дунав.

II. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА НА ОБЛАСТ ВРАЦА

Почвени ресурси

Област Враца заема площ от **3 619,8 кв.км.** Разпределението й съгласно данни на Териториално статистическо бюро /ТСБ/ Враца е както следва: земеделски територии, горски, водни течения и водни площи,територии за добив на полезни изкопаеми, населени места и други урбанизирани територии и територии за транспорт и инфраструктура.

Баланс на територията по декари

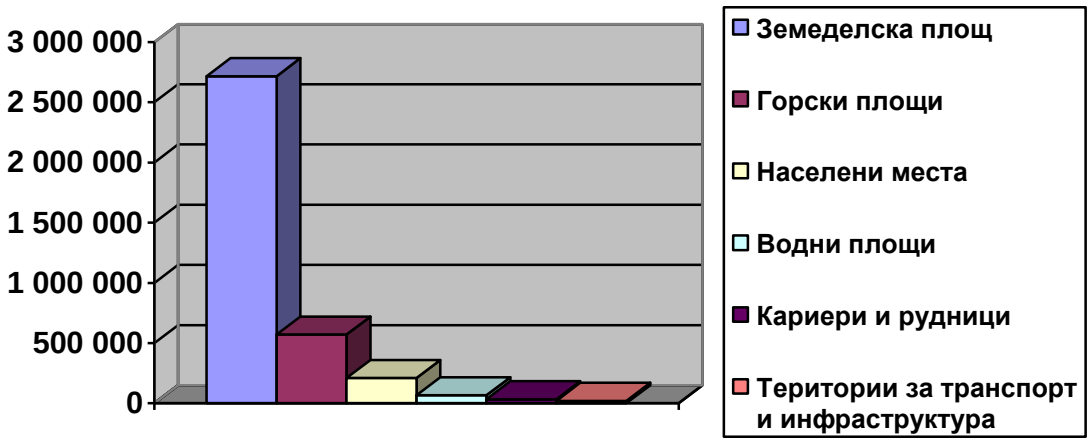

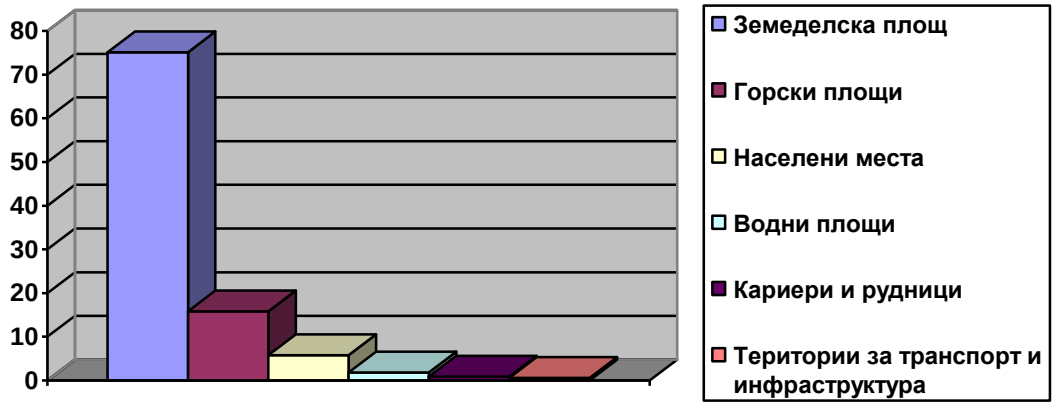

Баланс на територията в проценти

Баланс на земеделската земя по общини в декари

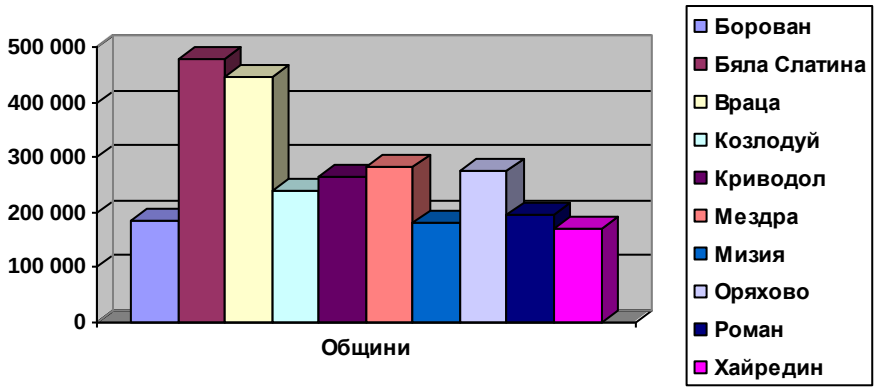

Общините, в които развитие има и ще продължи да има селското стопанство са: с най-голям дял на земеделска земя, съотносима с нейната обща площ -община Хайредин – 90 % , Борован – 88 %, Мизия – 86 %, Бяла Слатина, Козлодуй и Оряхово с по 84 % и Криводол – 81 %. Най-малък е делът на земеделската земя в община Мездра – 55 % от общата площ на общината. Трябва да се направи и уточнението, че в общините Враца, Мездра и Роман, значителна част от земеделската земя е разположена в полупланинския и планинския пояс на област Враца. Това предопределя и потенциала за развитие на различните форми на земеделие.

Дял на обработваема земя, спрямо общата територия в декари по общини

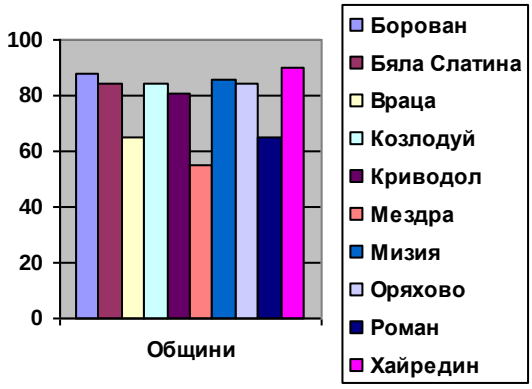

По своят характер и тип, почвите в област Враца са разнообразни, като определящ за почвообразователния процес е бил релефа и типичната за него растителност.

Критериите за определяне на пригодността на земеделските земи на територията на област Враца са подпочвени /почвообразуващи материали, подпочвени води и др./ почвени, орографски, климатични и т. н. Те определят агроекологичния потенциал за отглеждане на земеделските култури. Видът на почвите в посока север юг е карбонатен чернозем, отличаващ се с голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати около поречието на р. Дунав, излужен чернозем в района на община Бяла Слатина, оподзолен чернозем на територията на община Борован.

В предпланинската част на областта преобладават кафявите горски почви с рендзини, а по поречията на реките Искър, Малък Искър, Вертешница, Ботуня и Скът са разпространени наносните алувиално-ливадни почви. Характерно за тях, е че се преовлажняват през пролетния сезон и началото на лятото, като това води до вкисляване на почвената реакция. В планинската част на област Враца, масово разпространените почви са светлосивите горски (псевдоподзолистите). Същите са се образували под въздействие на планискиият климат и горската растителност.

Най-разпространени са черноземните почви, следвани от сивите горски почви, кафявите-горски и планинско ливадните. Разработената в НИПА “Н. Пушкаров” - “Карта на агроекологичните райони в България” помага да се визуализират почвените райони и на тази база да се определят най-подходящите култури за производство.

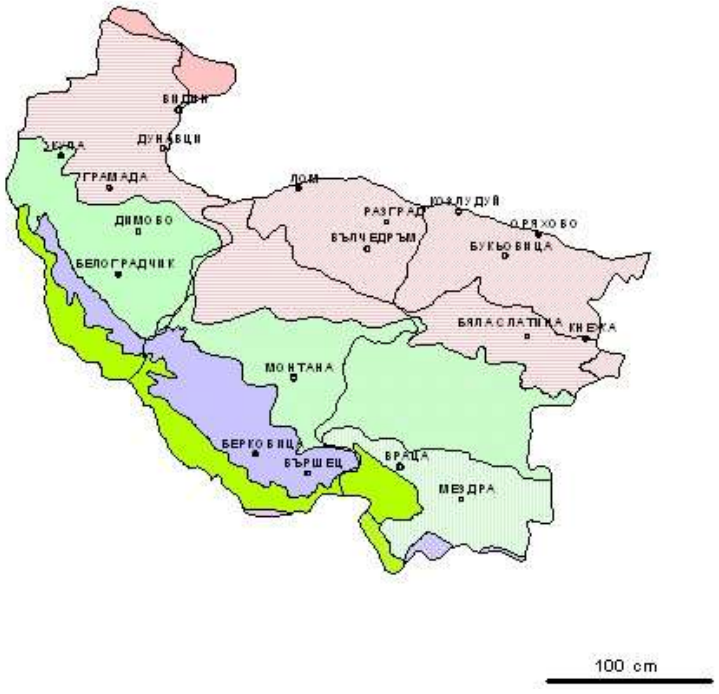

	Ломско свищовски	Монтанско-луковитски	Мездренско севлиевски	Петрохански	Ботевско габровски
култура	Пригодност (0-100)	Пригодност (0-100)	Пригодност (0-100)	Пригодност (0-100)под 1000 метра	Пригодност (0-100)
пшеница	77	68	69	46	51
царевица	65	53	49	24	33
соя	53	33	36	4	20
слънчоглед	61	58	58	27	36
зах. цвекло	66	51	57	34	40
ориент. тютюн	46	42	27	16	17
картофи	17	28	47	67	57
люцерна	69	57	48	18	35
пасища и ливади	57	72	72	55	70
ябълки	67	51	47	30	37
лозя	94	72	44	24	27

Климат

Климатът е умерено-континентален и притежава всички типични характеристики. В южната част на областта, той се влияе от Стара планина. Поради тази причина летните валежи в тази част на област Враца са два пъти по-големи от зимните. По отношение на равнинската част, през летните месеци се наблюдава засушаване, като повечето от валежите падат през есенно-зимния сезон и ранна пролет.

Средна сума на валежите в мм/кв.м за предбалканската част

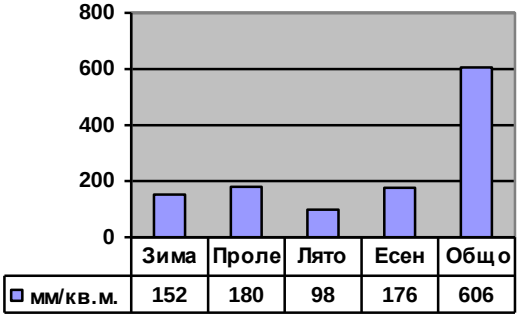

Средна сума на валежите в мм/кв.м. за равнинната част на област Враца

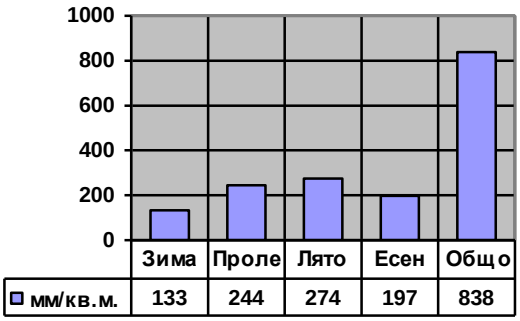

По отношение на измерените температури на въздуха, област Враца се отличава с мека зима (*средната температура от абсолютно минималните температури през месец януари е – 13,3 С*) и горещо лято (*годишния брой на дните с максимална температура на въздуха над 30 С е 25-35*). Малки различия се наблюдават в температурните граници по отношение на предбалкана и равнината. При първият релефен тип, средните зимни температури са от 0,3 до 0,5 С, а средните летни от 1 до 1,5 С по ниски. Причина за това е по-голямата надморска височина и Старопланинската верига. Средно 48 % от зимите са с устойчива снежна покривка (*112 дни*), като тази зависимост не важи за районите разположени на височина над 650-700 метра от морското равнище.

Важно за земеделието в областта е да се отбележи, че активната вегетация на растенията започва около 7 април и продължава до 26 октомври (*201 дни*). Безмразовият период за област Враца е около 220 дни. Цитираните средни данни се променят леко във възходяща или низходяща позиция, в зависимост от микроклиматичните особености на всеки един район.

Средни месечни, абсолютно максимални и минимални температури на въздуха в област Враца.

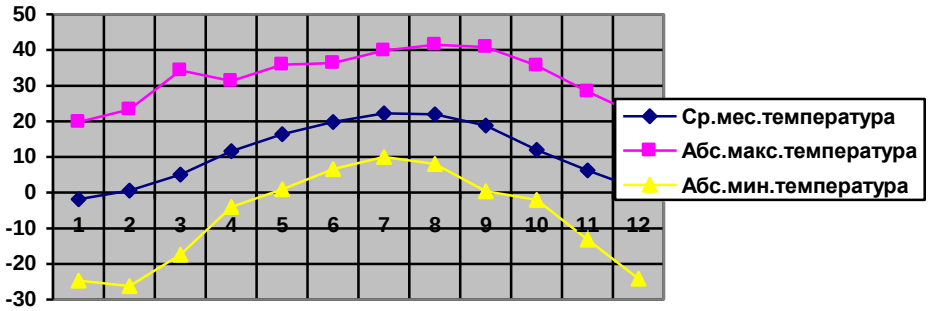

Води

Средно 1,8 % от общата територия на област Враца е заета от водни течения и водни площи. Това представлява 67 059 дка. Без съмнение най-голимият воден обект, който преминава покрай територията на област Враца е река Дунав. Други по-големи реки, с местно и национално значение са река Искър – разположена в източната част на областта и река Огоста, намираща се в северозападна посока от административния център – град Враца. По-малки реки с местно значение са Ботуня, Скът, Вертешница, Малък Искър и други.

За нуждите на земеделието и промишлеността в област Враца са изградени и съществуват 62 хидротехнически съоръжения (ХТС) – язовири. Голяма част от тях са предназначени за напояване, но не са малко и тези, които се ползват от някои от големите индустриални предприятия и обекти като, "Холсим-България" АД – Бели Извор, Газово хранилище при село Чирен на "Булгаргаз" ЕАД и други.

Водни течения и площи в декари по общини

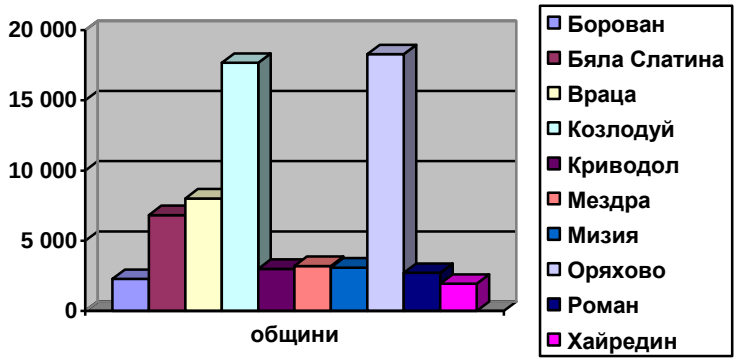

Брой на ХТС по общини

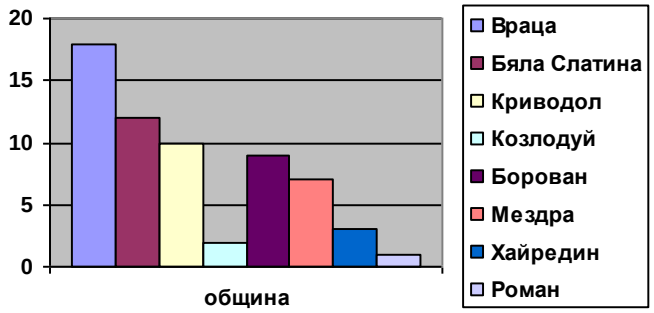

Въпреки потенциалът на валежите в района на Предбалкана – средна годишна стойност от над 800 мм/кв.м.(*в отделни години и до над 1000 мм./кв.м.*), следва да се отбележи дефицита на водни ресурси за питейно-битово водоснабдяване на градовете Враца и Мездра. Същото произтича от карстовия характер на Врачанския Балкан и карбонатните скали, от които е изграден. Голяма част от постъпващите с валежите водни ресурси в тези общини, преминават изключително лесно в подпочвените води и само една малка част от тях остават на повърхността. Поради споменатия вече карбонатен характер на почвообразуващата скала, подпочвените води са с високо карбонатно съдържание и не са подходящи за питейно - битово водоснабдяване на населението. Същото се извършва с вода от язовир "Среченска бара" разположен на територията на област Монтана и малки местни водоизточници.

Друг актуален за областта проблем е състоянието на ХТС и напоителната система към тях. Липсата на заинтересовани страни, които да поддържат съоръженията в безопасно и нормално функциониращо състояние, е довело до положението голяма част от тях да не се използват по предназначение – съхранение и осигуряване на воден ресурс за напояване през сухите месеци на годината. Повече от половината, от споменатите 62 язовира в област Враца, са с ограничен режим на завиряване, поради тези проблеми.

Полезни изкопаеми

В близкото минало основните полезни изкопаеми – оловно-цинкови руди, които се добиваха в област Враца, бяха свързани с работата и дейността на завода за добив и преработка на черна мед – "Елисейна" ЕАД – гара Елисейна. В резултат на 100 годишната си история и експлоатация на залежите във Врачанския Балкан, същите бяха напълно изчерпани

от земните недра. Това е и основната причина през 2000 година обогатителната фабрика на завода в село Елисейна да преустанови своята работа. Въпреки, че дейността в минните разработки е преустановена и същите са запечатани, заетите от тях площи все още са обект на рекултивация и укрепване.

Към настоящия момент, основни полезни изкопаеми, които се добиват на територията на област Враца са варовик – в района на общините Враца и Мездра и природен газ – в района на село Чирен – община Враца, нефт и природен газ село Бутан – община Козлодуй.

Добив на строителни материали – пясък и баластра, се извършва от поречията на реките Дунав, Огоста, Искър, Ботуня и Скът, а глина за тухларната промишленост и трошен камък за пътното строителство и циментовата промишленост - от кариери.

Територии за добив на полезни изкопаеми в декари по общини

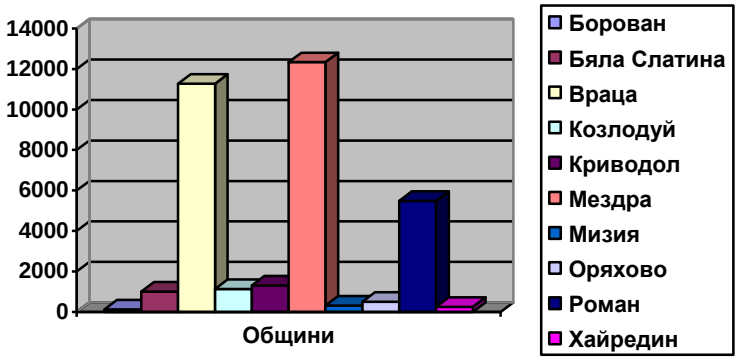

От графиката ясно се вижда, че най-големи са площите за добив на полезни изкопаеми в общините, разположени в полупланински и планински терени – Враца, Мездра и Роман. Фирмите "Монолит" АД, "Дионисо Марбле – България" ООД, "Булнед" ООД и "Хемус М" АД имат кариери, добиващи "Врачански варовик" в селата Горна Кремена, Върбешница, Царевец. Кариери за добив на суровини за строителни материали има и фирмата Холсим (България) АД – кариера Лиляче / за варовик/ и кариера Бели Извор / за мергел/ - находището се намира на две землища Чирен и Лиляче, фирма "Стройкерамика" АД – кариера Череша / за глина/, "Вархим" АД – кариера Черепиш и кариера Кунино за производство на вар и "Пътстройинженеринг" АД – кариера Чирен за добив на чакъл.

Биоразнообразие

За област Враца са характерни типичните за умерено континенталния климат екосистеми с естествено развиващи се в тях растителни съобщества и популации на животински видове, птици, насекоми, гъби и микроорганизми.

Растителността е обособена от климатичните и релефни особености. Наблюдава се зониране на горската растителност – до 700 м. преобладава съобществото на дъбовите гори, а над 700 м. това на бука и иглолистните. Други често срещани дървесни видове са липа, орех, акация, топола и други. Храстовата растителност е от люляк, шипка, леска, глог. Висшата флора е представена от над 1000 вида висши растения, което представлява около 70% от семействата и около 25% от видовете в страната. На територията на Област Враца се намира и Природен парк "Врачански Балкан " – вторият по големина в България.

От срещащите се над 240 вида гръбначни животни особен интерес представляват птиците, земноводните и влечугите, а пещерната фауна е забележителна в пещерите - над 400, поради карстовия характер на планинската част.Подробен анализ на защитените зони - в раздела – "Състояние на околната среда".

III. ДЕМОГРАФИЯ

Население на област Враца

Към 31.12.2004 г. населението на област Враца е **212 656 жители**, съгласно данни на ТСБ за 2004 г., **103947** – мъже и **108709** – жени. Средната гъстота на населението е 60,6 д/кв.км. сравнително ниска спрямо средната за страната – 117 д/кв.км.

Във всички райони за планиране през 1997-2004 г. се наблюдава спад на населението като в Северозападен регион той е – 1,4 %. Основните причини са отрицателният естествен прираст и вътрешната миграция. Интензитетът на вътрешната миграция за 1997 – 2004 г. е 18 хил.души, но е налице тенденция към намаление. Около 2/3 от мигрантите са във възрастовия диапазон 10 -39 години. Анализът на данните от началото на 90-те години откроява следните основни тенденции в демографското развитие и потенциала на област Враца.

Първо, ясно изразена е депопулацията на региона, която протича с над средните за страната темпове. Областта като цяло е засегната в по-голяма степен от тази отрицателна и опасна тенденция. По брой на населението област Враца е първа по големина в СЗПР, то представлява 4.04% от населението на страната и 42,27% от населението на СЗПР. В област Враца за периода 1999-2004 г. се наблюдава спад на населението. Спадът е по-голям от средния за страната, с близо 3 пункта. Той е различен за отделните общини, като е най-голям за Община Враца. Докато индекса за Областта, спрямо 1999 год., като цяло е 93. 44, то за посочените общини той е с 5 до 6 пункта по висок. Жителите на градовете в областта представляват 62.6%, а тези в селата са 37.4%. Темповете на намаление са различни за градовете и селата, при селата са по-бързи

НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2003 Г. ПО РАЙОНИ ЗА ПЛАНИРАНЕ, ОБЛАСТИ, МЕСТОЖИВЕЕНЕ И ПОЛ

Райони за планиране Области	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	**7 801 273**	**3 790 840**	**4 010 433**	**5 441 727**	**2 626 271**	**2 815 456**	**2 359 546**	**1 164 569**	**1 194 977**
Северозападен	**512 593**	**249 646**	**262 947**	**301 982**	**147 124**	**154 858**	**210 611**	**102 522**	**108 089**
Видин	122 609	59 243	63 366	73 095	35 406	37 689	49 514	23 837	25 677
Враца	216 388	105 913	110 475	122 263	59 791	62 472	94 125	46 122	48 003
Монтана	173 596	84 490	89 106	106 624	51 927	54 697	66 972	32 563	34 409

Остаряване на населението

Средната възраст на населението общо за страната през 2004 г. е 41.0 години. Процесът на застаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в селата средната възраст на населението е по-висока в сравнение с тази в градовете. В градовете този показател има стойност 39.3 години, а в селата - 45.0 години.

Средната продължителност на живота на населението за периода 2002-2004 г. е 69.23 години. Застаряването на населението води до увеличаване на демографския товар, с всички произтичащи от това затруднения пред системите за социална защита, социалната инфраструктура и обслужване на населението. Увеличават се разходите за издръжка на възрастните поколения. Намаляват възможностите за защита на децата и на хората в активна възраст.

По-бързото обезлюдяване на селски територии също е тревожен факт, защото дори и по чисто демографски показатели областта е с по-голям дял на селско население от средното за страната.

Население на Северозападен район към 31.12.2004 г. по области

Област Враца	**212656**	**103947**	**108709**	**120402**	**58734**	**61668**	**92254**	**45213**	**47041**
Под трудоспособна възраст	33763	17269	16494	20633	10522	10111	13130	6747	6383
В трудоспособна възраст	123700	66460	57240	79329	41266	38063	44371	25194	19177
Над трудоспособна възраст	55193	20218	34975	20440	6946	13494	34753	13272	21481

(Брой)

Район и области	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени

Население под, във и над трудоспособна възраст

Върху обхвата на населението във и над трудоспособна възраст влияние оказва както остаряването на населението, така и направените законодателни промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране[2].

Населението в трудоспособна възраст към края на 2004 г. е близо 123 700 души или 58.169 % от цялото население. В сравнение с предходната година тази категория население се е увеличила с 739 души.

Населението над трудоспособна възраст през 2004 г. е 55 193 души. За една година то е намаляло с близо 943 души. Това се дължи не само на естественото движение на населението (смъртността), но и на изключването от тази категория на част от населението поради промяната във възрастовата граница за пенсиониране и отнасянето на тази част към трудоспособното население.

Сред населението под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. Спрямо 2004 г. намалението от 34 463 в края на 2004 г. тази категория население наброява близо 33 763 – /разл. 700/

Население към 31.12. 2004 г. по райони за планиране и области

Район и област	**Общо**	**Мъже**	**Жени**
Северозападен район	**503065**	**244697**	**258368**
Област Видин	120192	58051	62141
Област Враца	212656	103947	108709
Област Монтана	170217	82699	87518

Население към 31.12. 2004 г. по общини в Област Враца

Област, общини	Общо	Мъже	Жени
Област Враца	**212656**	**103947**	**108709**
БОРОВАН	6449	3176	3273
БЯЛА СЛАТИНА	30087	14688	15399
ВРАЦА	79721	38872	40849
КОЗЛОДУЙ	23831	11751	12080
КРИВОДОЛ	11336	5525	5811
МЕЗДРА	24436	11883	12553
МИЗИЯ	8629	4191	4438
ОРЯХОВО	13796	6714	7082
РОМАН	8121	4110	4011
ХАЙРЕДИН	6250	3037	3213

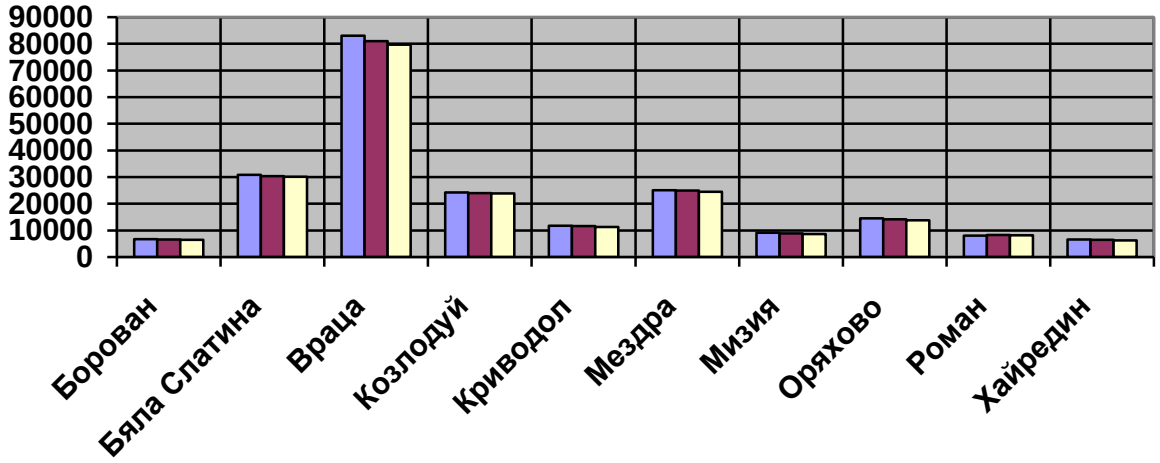

Население на област Враца по общини към 31.12.2002 г.,2003 г. и 31.12.2004 г.

От графиката, въпреки че е направено сравнение само между две последователни години, ясно се проявява тенденцията за намаляване на населението в общините от област Враца. Броят на жителите на цялата област, за една година, е намалял с 2141 човека. Най-висок е отрицателният прираст на населението в община Враца, Бяла Слатина, Криводол и Борован. В цифрово измерение жителите на общината са намалели с 1095 човека. По-нисък е показателят в останалите общини.В демографско отношение тенденциите в Област Враца са сходни с тези на цялата страна, но стойностите на факторите – раждаемост, естествен прираст, са отрицателни и над средните, миграцията е засилена – поради близостта на административния център до столицата София, а възрастовата структура показва тенденция към влошаване.

Анализът на демографското развитие на районите за планиране в България показва следните характеристики:

Населението на всички райони намалява и заедно с това и репродуктивните и трудоспособните контингенти.

Демографската ситуация е най-неблагоприятна в Северозападния район, който е с големи загуби на човешки ресурси, силно влошена възрастова структура и възпроизводство с голям отрицателен естествен прираст.

Коефициенти за естествено движение на населението през 2004 година
(на 1000 човека от населението)

Област и общини	**Раждаемост**	**Смъртност**	**Детска смъртност[1]**	**Естествен прираст**
Област Враца	8,2	18,2	15,8	-10,0
Борован	9,6	28,0	31,7	-18,4
Бяла Слатина	10,2	20,0	19,5	-9,8
Враца	8,3	14,1	9,0	-5,8
Козлодуй	8,9	14,3	28,3	-5,4
Криводол	7,7	25,9	11,4	-18,2
Мездра	6,5	19,5	25,0	-13,0
Мизия	7,1	23,4	16,1	-16,3
Оряхово	8,7	19,8	8,3	-11,1
Роман	4,5	25,3	27,0	-20,8
Хайредин	7,4	27,1	-	-19,7

[1] На 1000 живородени.

Естественият прираст за периода 1997-2004 г. е отрицателен във всички райони за планиране. Най-високи отрицателни стойности се поддържат в Северозападния район (-14,85 ‰), които са почти три пъти по-високи от средните за страната (-5,7‰), следван от Северния централен район (- 8,6 ‰). Останалите райони имат по-ниски стойности на отрицателен естествен прираст от средния за страната. Поддържането на тези стойности е резултат от застаряването на населението и промените в репродуктивните му нагласи, като последните до голяма степен се дължат на ниския жизнен стандарт. Интензитетът на вътрешната миграция за 1997-2004 г. е около 17,7 ‰ (12 хил. д.), но е налице тенденция към намаление (15,5 ‰ през 2004 г.). Около 2/3 от мигрантите са във възрастовия диапазон 18 - 41 години. Като цяло при повечето райони отрицателните стойности на вътрешната миграция нарастват или се запазват, а само в Югозападния район нетната миграция е положителна и непрекъснато увеличава своя интензитет (от 2,4 ‰ през 1997 г. до 7,6 ‰ - през 2004 г.) Последният район привлича вътрешномиграционните потоци главно поради наличието на по-големите възможности в столицата за диверсифицирана заетост и гъстата мрежа на образователна инфраструктура (особено за висше образование).

По полов признак – Северозападен регион за планиране, област Враца

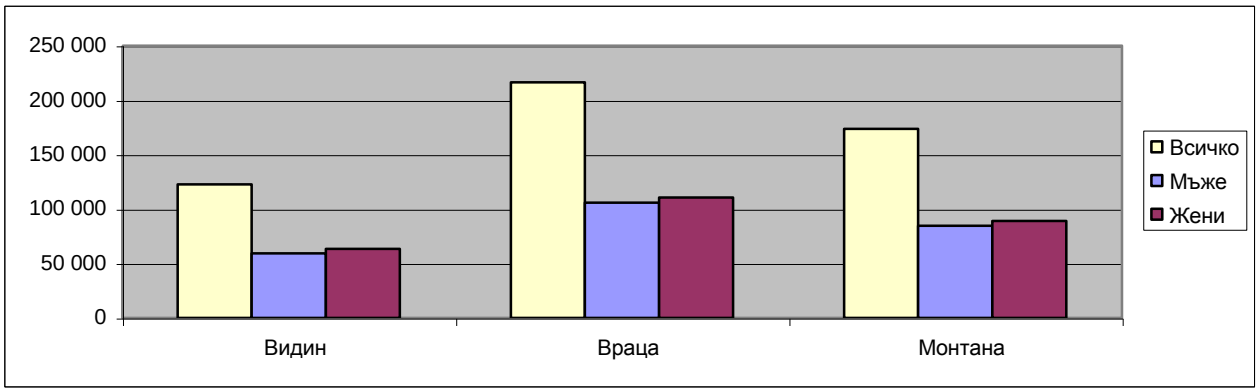

Основна част от населението е концентрирана в област Враца (37.48 на сто)

ДЕМОГРАФСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА СЕВЕРОЗАПАДЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

Показател	Средни стойности	Враца	Монтана	Видин
Раждаемост	8,6‰	8,1‰	7,7‰	6,8‰
Обща смъртност	14,3‰	18,3‰	19,8‰	20,5‰
Детска смъртност	12,3‰	13,6‰	15,6‰	5,9‰
Естествен прираст	-5,7‰	-10,2‰	-12,1‰	-13,7‰

Раждаемост, смъртност и естествен прираст в брой хора за 2004 година в област Враца

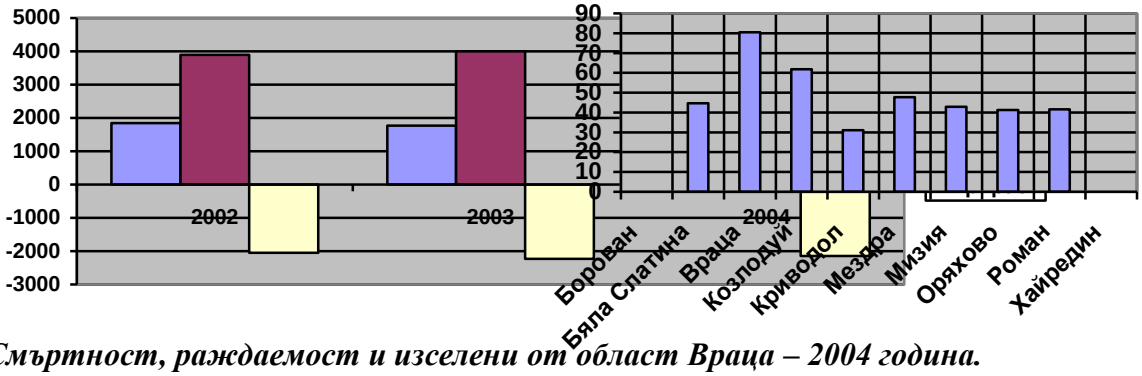

Смъртност, раждаемост и изселени от област Враца – 2004 година.

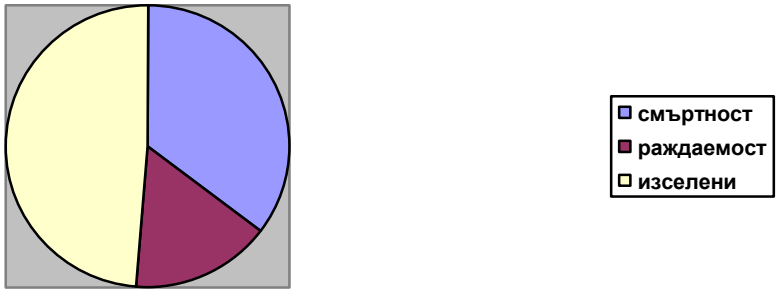

Отрицателният естествен прираст на населението за 2003 година – минус 116 човека и за 2004 година – минус 108 човека се наблюдава и в община Роман. Следователно тази община е увеличила своите жители с 228 души в резултат на заселване в нея от съседни общини и области.

Градско и селско население на област Враца

Към 31 декември 2004 г. в градовете на област Враца живеят 120 402 човека, а в селата - 92 225. Това води до степен на урбанизация от порядъка на 43,36 %. Общините с преобладаващо градско население в област Враца са Враца и Козлодуй. Те се характеризират като общини от градски тип. В останалите осем общини от областта, над 50 % от населението живее в села. В две общини Борован и Хайредин, 100 % от населението живее в населени места от селски тип. Общините Борован, Хайредин, Мездра, Мизия, Криводол, Роман, Бяла Слатина и Оряхово се характеризират като общини от селски тип.

Броят на населението, живеещо в селата на област Враца за 2002 и 2003 година е сравнително постоянна величина и е намаляло едва с 906 души. За същият период от време броя на градското население е намалял с 2987 човека. За разглеждания период от време, най-съществено е намаляло населението на областния център – град Враца от 81802 до , 79721или с 2081 човека.

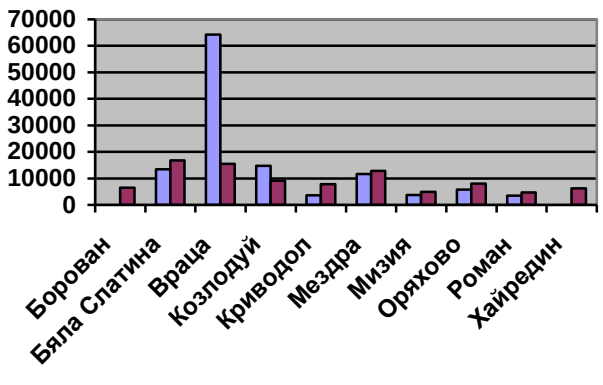

Градско и селско население в област Враца по общини – 2004 година	*Ниво на урбанизацията по общини, в проценти за 2004 година*

Етнически групи в област Враца

Последните данни за структурата на населението на област Враца по етническа принадлежност е от 01.08.2004 година. Съобразно статистическата информация в област Враца броят на населението е 212 656 души - от тях 191 394 са определили своята принадлежност към българската етническа група, 22 773 са се самоопределили като част от ромската (циганска) етническа група, 1 370 души от турския етнос, 579 човека са определили своята принадлежност към други етнически групи, 837 не са се самоопределили към нито една етническа група и 814 човека не са посочили своята етническа принадлежност.

Етническа структура на населението в област Враца - 01.08.2004 година

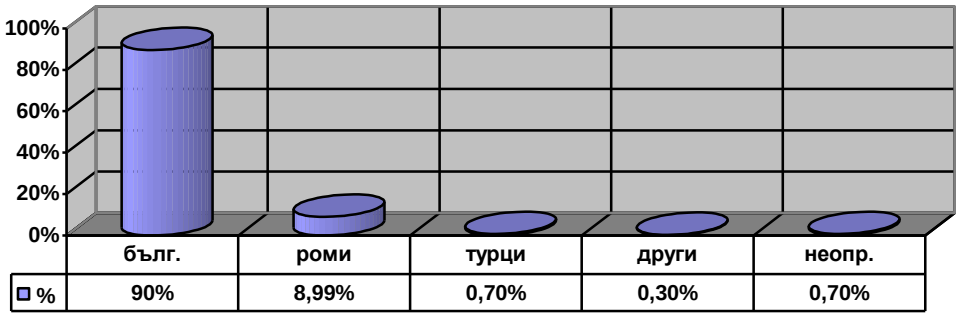

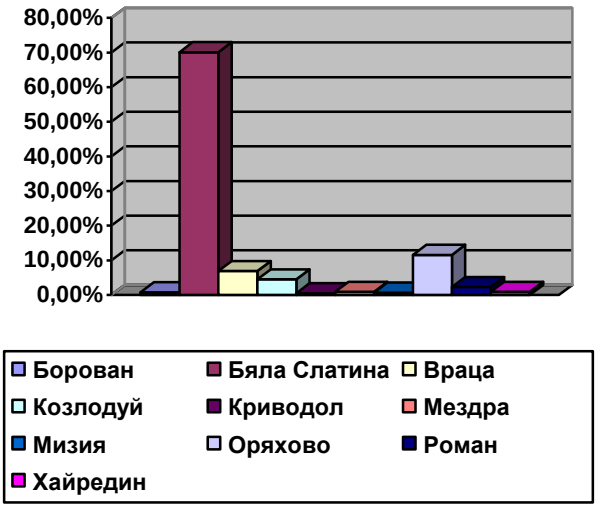

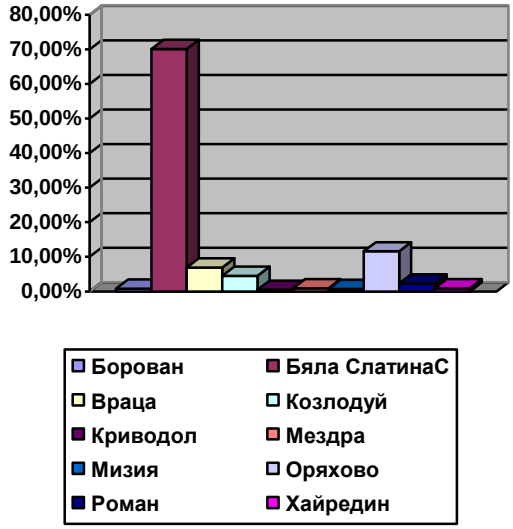

Разпределение на ромското и турско население, по общини в област Враца към 01.03.2004 г.

От двете графики ясно личи, че в община Бяла Слатина живее 32% от цялото ромско население на област Враца и 70 % от турското малцинство. Друг откроряващ се район е община Оряхово, в която живеят около 12 % от ромското и 12 % от турското малцинства на областта. В общините Враца; Козлодуй; Борован и Бяла Слатина, живеят по около 75 % от цялото ромско население в областта. В тази връзка е логично да се предположи, че това ще са районите (*без да се подценяват и останалите общини)* на приоритетно въздействие по отношение на интеграцията на малцинствата в област Враца.

Възрастова структура на населението

Условното разпределение на населението на област Враца на подтрудоспособна, трудоспособна и надтрудоспособна възраст показва, че в периода 2003 – 2004 година, едновременно с намаляването на общия брой на живущите в област Враца, се наблюдава и процес на намаляване на броя на хората, които са в подтрудоспособна възраст и тези в трудоспособна. Цифровото изражение на тази зависимост показва, че за една година броят на лицата под трудоспособна възраст е намалял с 1 296 от 35 059 до 33 763 Броят на хората в

трудоспособна възраст за този период от време се е променил с 293, като е намалял от 124 249 до 123 956.

Същата закономерност се наблюдава и по отношение на броя на хората в над трудоспособна възраст. Те са намалели с 1 887 човека, от 57 080 до 55193. В този случай, изключение прави община Роман в която броя на хората намиращи се в надтрудоспособна възраст се е увеличил със 77.

Определено най-важният показател за бъдещото икономическо и социално развитие на област Враца и общините в нея, по отношение на възрастовата структура на населението, е съотношението между общия брой жители на една община и броя на хората, които са в трудоспособна и под трудоспособна възраст. Колкото процентният показател на тази зависимост е по-висок, толкова е по-добър демографският потенциал за развитие. Водещи общини в това отношение за област Враца са Козлодуй, с 81 % население в под и трудоспособна възраст, Враца – с 80 %, Бяла Слатина и Мездра - с по 72 %. Може да се предположи, че проблем с качествени трудови ресурси в недалечното бъдеще ще имат общините Криводол и Хайредин, при които относителния дял на това население, спрямо общия брой жители е малко над 50 %.

Таблица Относителен дял на населението в под и трудоспособна възраст по общини – 2004 г.

Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12.2004 г.

по райони за планиране и области /Брой

Район и области	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Северозападен район	**503065**	**244697**	**258368**	**297373**	**144566**	**152807**	**205692**	**100131**	**105561**
Под трудоспособна възраст	75763	38631	37132	50253	25472	24781	25510	13159	12351
В трудоспособна възраст	284598	153101	131497	193435	100555	92880	91163	52546	38617
Над трудоспособна възраст	142704	52965	89739	53685	18539	35146	89019	34426	54593
Област Видин	**120192**	**58051**	**62141**	**71966**	**34838**	**37128**	**48226**	**23213**	**25013**
Под трудоспособна възраст	16486	8472	8014	12085	6168	5917	4401	2304	2097
В трудоспособна възраст	66292	35682	30610	47027	24297	22730	19265	11385	7880
Над трудоспособна възраст	37414	13897	23517	12854	4373	8481	24560	9524	15036
Област Враца	**212656**	**103947**	**108709**	**120402**	**58734**	**61668**	**92254**	**45213**	**47041**
Под трудоспособна възраст	33763	17269	16494	20633	10522	10111	13130	6747	6383
В трудоспособна възраст	123700	66460	57240	79329	41266	38063	44371	25194	19177
Над трудоспособна възраст	55193	20218	34975	20440	6946	13494	34753	13272	21481
Област Монтана	**170217**	**82699**	**87518**	**105005**	**50994**	**54011**	**65212**	**31705**	**33507**
Под трудоспособна възраст	25514	12890	12624	17535	8782	8753	7979	4108	3871
В трудоспособна възраст	94606	50959	43647	67079	34992	32087	27527	15967	11560
Над трудоспособна възраст	50097	18850	31247	20391	7220	13171	29706	11630	18076

Население под, във и над трудоспособна възраст към 31.12.2004 г.

Област и общини	Общо брой			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Област Враца	**212656**	**103947**	**108709**	**120402**	**58734**	**61668**	**92254**	**45213**	**47041**
Под трудоспособна възраст	33763	17269	16494	20633	10522	10111	13130	6747	6383
В трудоспособна възраст	123700	66460	57240	79329	41266	38063	44371	25194	19177
Над трудоспособна възраст	55193	20218	34975	20440	6946	13494	34753	13272	21481
Община Борован	**6449**	**3176**	**3273**	**-**	**-**	**-**	**6449**	**3176**	**3273**
Под трудоспособна възраст	1042	545	497	-	-	-	1042	545	497
В трудоспособна възраст	3042	1692	1350	-	-	-	3042	1692	1350

Над трудоспособна възраст	2365	939	1426	-	-	-	2365	939	1426
Община Бяла Слатина	**30087**	**14688**	**15399**	**13365**	**6423**	**6942**	**16722**	**8265**	**8457**
Под трудоспособна възраст	5190	2715	2475	2384	1250	1134	2806	1465	1341
В трудоспособна възраст	16646	8941	7705	8229	4233	3996	8417	4708	3709
Над трудоспособна възраст	8251	3032	5219	2752	940	1812	5499	2092	3407
Община Враца	**79721**	**38872**	**40849**	**64244**	**31281**	**32963**	**15477**	**7591**	**7886**
Под трудоспособна възраст	12534	6370	6164	10463	5287	5176	2071	1083	988
В трудоспособна възраст	51698	27177	24521	44099	22820	21279	7599	4357	3242
Над трудоспособна възраст	15489	5325	10164	9682	3174	6508	5807	2151	3656
Община Козлодуй	**23831**	**11751**	**12080**	**14776**	**7375**	**7401**	**9055**	**4376**	**4679**
Под трудоспособна възраст	4616	2385	2231	2950	1551	1399	1666	834	832
В трудоспособна възраст	14772	7795	6977	9779	5105	4674	4993	2690	2303
Над трудоспособна възраст	4443	1571	2872	2047	719	1328	2396	852	1544
Община Криводол	**11336**	**5525**	**5811**	**3542**	**1735**	**1807**	**7794**	**3790**	**4004**
Под трудоспособна възраст	1444	736	708	546	274	272	898	462	436
В трудоспособна възраст	4831	2785	2046	1964	1068	896	2867	1717	1150
Над трудоспособна възраст	5061	2004	3057	1032	393	639	4029	1611	2418
Община Мездра	**24436**	**11883**	**12553**	**11598**	**5605**	**5993**	**12838**	**6278**	**6560**
Под трудоспособна възраст	3589	1798	1791	1977	993	984	1612	805	807
В трудоспособна възраст	14038	7574	6464	7547	3882	3665	6491	3692	2799
Над трудоспособна възраст	6809	2511	4298	2074	730	1344	4735	1781	2954
Община Мизия	**8629**	**4191**	**4438**	**3719**	**1820**	**1899**	**4910**	**2371**	**2539**
Под трудоспособна възраст	1247	650	597	611	311	300	636	339	297
В трудоспособна възраст	4487	2513	1974	2152	1181	971	2335	1332	1003
Над трудоспособна възраст	2895	1028	1867	956	328	628	1939	700	1239
Община Оряхово	**13796**	**6714**	**7082**	**5731**	**2745**	**2986**	**8065**	**3969**	**4096**
Под трудоспособна възраст	2011	1012	999	1013	497	516	998	515	483
В трудоспособна възраст	7177	3967	3210	3411	1804	1607	3766	2163	1603
Над трудоспособна възраст	4608	1735	2873	1307	444	863	3301	1291	2010
Община Роман	**8121**	**4110**	**4011**	**3427**	**1750**	**1677**	**4694**	**2360**	**2334**
Под трудоспособна възраст	1246	628	618	689	359	330	557	269	288
В трудоспособна възраст	4267	2460	1807	2148	1173	975	2119	1287	832
Над трудоспособна възраст	2608	1022	1586	590	218	372	2018	804	1214
Община Хайредин	**6250**	**3037**	**3213**	**-**	**-**	**-**	**6250**	**3037**	**3213**
Под трудоспособна възраст	844	430	414	-	-	-	844	430	414
В трудоспособна възраст	2742	1556	1186	-	-	-	2742	1556	1186
Над трудоспособна възраст	2664	1051	1613	-	-	-	2664	1051	1613

Характерната професионална специализация е насочена в най-широк диапазон и се определя от структурата на икономиката в близкото минало. Ако висшите кадри са разпределени равномерно, между всички професии, то по отношение на средното образование се наблюдава тясна специализация в направленията енергетиката, текстилната и шивашка промишленост, химическата промишленост и металургията.

Слабо са застъпени по отношение на средното образование, професионалните квалификации в областта на туристическия и търговски бизнес, фирменият мениджмънт и маркетинг на малките семейни фирми и земеделски стопанства. С оглед на насоките за развитие вакуум се получава и в сферата на енергийната ефективност на строителството и индустрията и усвояването на възобновяемите енергийни източници. Същата максима може да се отнесе с пълна сила и към получаването на специализирано средно образование в сферата на селското стопанство, що се касае до прилагането в практиката на биологичните схеми за производство на растителна и животинска продукция.

По отношение на степента на образование на отделните етнически групи, е важно да се отбележи, че ромското население което заема едва 8,99 % от населението на областта, дава 22 % от всички неграмотни в област Враца. Малък е броя на ромите с висше образование в област Враца – общо 108 човека, или 0,32 % от всички висшисти. Това са два фактора, които влияят в голяма степен на процеса на интеграция, в обществото и на пазара на труда, на тази етническа група.

Професионална квалификация на безработни и заети лица и безработни лица, постъпили на работа след обучение през 2003 и 2004 година в Област Враца

ДБТ / Община	2003 година			2004 година		
	Обучени безработни лица	Безработни лица, постъпили на работа	Обучени заети лица	Обучени безработни лица	Безработни лица, постъпили на работа	Обучени заети лица
1	2	3	4	5	6	7
ДБТ Бяла Слатина	**191**	**109**	**11**	**146**	**180**	**29**
Община Бяла Слатина	187	109	11	144	178	29
Община Бороване	4	0	0	2	2	0
ДБТ Враца	**900**	**273**	**36**	**344**	**415**	**60**
Община Враца	853	272	36	334	408	60
Община Криводол	47	1	0	10	7	0
ДБТ Козлодуй	**82**	**53**	**0**	**49**	**41**	**0**
Община Козлодуй	81	53	0	49	40	0
Община Хайредин	1	0	0	0	1	0
ДБТ Мездра	**374**	**113**	**0**	**243**	**79**	**0**
Община Мездра	329	102	0	171	70	0
Община Ромон	45	11	0	72	9	0
ДБТ Оряхово	**54**	**37**	**0**	**29**	**28**	**0**
Община Оряхово	42	27	0	29	22	0
Община Мизия	12	10	0	0	6	0
Област Враца	**1601**	**585**	**47**	**811**	**743**	**89**

Регионални различия

Различията вътре в страната между районите за планиране са сравнително малки, с изключение на по-голямото изоставане в социално-икономическото развитие на Северозападния район. Значително по-големи обаче са вътрешнорегионалните различия - между областите и общините в районите за планиране, особеност, която досега не е намерила адекватно отражение в политиката за регионално развитие досега. В почти всички райони и области в страната се наблюдават типични контрасти от вида “център - периферия”. Особено засегнати в това отношение са граничните територии, много от селските територии, някои територии с индустриален упадък, както и местата с висока концентрация на малцинства. Това са специфични български различия, които изискват специално внимание, тъй като поставят много територии в критично състояние и водят до редица негативни социални и социално-демографски процеси с все още неясен дългосрочен ефект.

Населените места са равномерно разпределени на територията на района и разстоянията между тях не са големи. В зависимост от характера на релефа селищата са равнинни и планински, като преобладават равнинните. Планинските селища имат достъп чрез общинската пътна мрежа, т. е. няма недостъпни и изолирани планински села поради липса на пътища. Въпреки това, поради лошото състояние на пътната настилка малките населени

места са труднодостъпни и са с твърде ограничени възможности за развитие на икономически дейности.

За района е характерно постоянно намаляване на общия брой на населението. Това означава, че районът не е привлекателно място за живеене и ако няма промени в социално-икономическото състояние, през следващите години може да се очаква задълбочаване на неблагоприятните тенденции, които ще се превърнат в сериозна пречка за икономическото развитие на областта. Механичното движение на населението в района е в посока вътрешна и външна миграция към столицата или в чужбина.

Естественото движение на населението в областта се намира под влиянието на негативните процеси, свързани с ниската раждаемост, влошената възрастова структура, външната миграция на младото население и спада на заетостта.

Анализът на съществуващото състояние очертава тенденция на обезлюдяване на по-малките и отдалечени селища. Периферността, изолацията и обезлюдяването са основен проблем на малките населени места от всички общини. Чрез инструментите на регионалната политика ще се търсят начини за икономическо съживяване на тези райони.

Неравномерността на разпределение на населението по градове и села като тенденция ще продължи. За този район е характерна по-ниска степен на урбанизация в сравнение с останалите райони. В СЗРП се открояват урбанизирани и неурбанзирани общини. Повечето от селските общини са неурбанизирани. Във връзка с по-нататъшната урбанизация на района е необходимо да се подобри съществуващата жизнена среда и да се изгради нова техническа и социална инфраструктура, което предполага промяна на териториалноустройствения план на общините.

В населените места и особено в градовете Враца, Бяла Слатина, Козлодуй и Оряхово има периферни квартали, населени с ромско население, за които урбанистичните проблеми са в две направления – градоустройствения статут и състоянието на техническата инфраструктура – водоснабдяване, канализацията, улична мрежа, както и останалите елементи от общественото обслужване.

Елемент от подобряване на цялостната жилищна градска среда е удовлетворяването на жилищните потребности на ромското население в общините.[1]

[1] Приоритет жилищни условия е в структурата на Плана за действие по Десетилетието на ромското включване.

IV. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Основните показатели, които могат да дадат представа за икономическото развитие на област Враца, са **Брутния вътрешен продукт** и **Брутната добавена стойност по текущи цени**, съгласно статистическите данни от 2002 година. Брутният вътрешен продукт на човек от населението е 4582 лева – наблюдава се увеличение на показателя с 5,6 % в сравнение с 2001 година. - 4 338 лева. Брутният вътрешен продукт по текущи цени за 2003 година е 1 015 455 000 лева, а брутната добавена стойност по текущи цени 895 827 000 лева. Разпределението на последния показател по секторите "Аграрен", "Индустрия" и "Услуги" е : 45 % от брутната добавена стойност по текущи цени за 2002 година, се получава от индустрията, 38 % от сектора на услугите и 17 % от селското стопанство.

Към края на 2003 година броят на стопанските единици в област Враца, е 4540 (*включително сферите на образованието, здравеопазването и социалните дейности*). Общата бруто продукция за областта е 1 139 744 000 лева *(увеличение на показателя с 12 %*), приходите от дейността на стопанските организации е 1 530 332 000 лева, нетните приходи от продажби са 1 432 644 000 лева при разходи за дейността от 1 492 219 лева. Дълготрайните материални активи на тези организации от област Враца, са на стойност - 1 944 226 000 лева.

Наетите по трудово или служебно правоотношение във всички отрасли на икономическото и социално развитие на областта през 2003 година са 52 120 души. От тях 23 697 са в частният сектор. Въпреки, че с най-голям брой стопански единици се отличава търговията (*52-53% от всички*), най-голяма трудова заетост е осигурена от промишленото производство (*36-37 % от всички*).

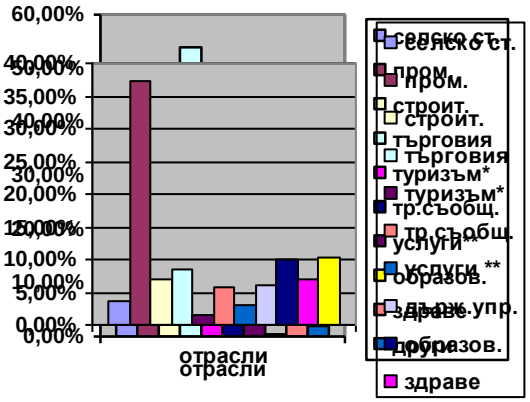

Брой на стопанските единици ***Баланс по брой на наети по сектори, в проценти 2003 г***

** към туризъм са отразени хотелиерството и ресторантьорството;*

***управление и сделки с недвижими и движими имоти, финансово посредничество, бизнесуслуги;*

Основни показатели, характеризиращи работата на стопанските единици от област Враца по отрасли (*нефинансов сектор*), към края на 2003 г.

Промишлено производство – машиностроене, хранително-вкусова промишленост, текстилна и шивашка промишленост, производство на елементи, детайли и оборудване, добивна промишленост, енергетика – производство и добив.

Вследствие на преструктурирането на промишлеността и приватизационните процеси , загубата на традиционните пазари и намаленото потребление, понастоящем икономическото състояние на стопанските обекти в Област Враца е сходно с общото състояние на икономиката на страната. Болшинството предприятия страдат от едни и същи характерни явления за икономическата конюнктура в страната:

- продължителна устойчиво ниска икономическа активност;
- закъснял процес на приватизация;
- слаба финансова дисциплина ;
- Всяко от посочените явления предизвиква допълнителни отрицателни ефекти, които по принципа на мултипликацията обхващат икономиката.
- От анализа на финансово-икономическото състояние на промишлеността в областта произхождат следните изводи:
- С изключение на няколко предприятия /АЕЦ “Козлодуй”, "Холсим" АД , "Хемус -М" АД, "Сънитекс" АД/, останалите имат малък собствен капитал с незначително увеличение
- Като общо предприятията в областта имат задължения, по-големи от сумата на вземанията им, плюс наличните им финансови средства.
- Почти всички предприятия изпитват затруднения с незабавната си платежоспособност /коефициента им за бърза ликвидност е под единица/. Липсата на оборотни средства довежда понякога до преустановяване на работа и до невъзможност да се вземат стопански решения.

Към края на 2003 г. предприятията на територията на област Враца в сектора на промишленото производство са 513 бр. Едва 12 от тях са с персонал над 250 човека. Преобладаващи са стопанските единици с персонал до 10 души. Предприятията от този сектор на стопанството, представен в областта, за 2003 г. имат приходи от дейноста си на стойност около 257 598 000 лева. В тази справка не са включени показателите от сектор енергетика. Наетите на работа в промишленото производство в област Враца, за 2003 година са 19 400 (12 922) души, като от тях 59 % са заети в частния сектор и 41 % в държавния.

От всички 513 стопански единици, 310 от тях са завършили 2003 година с обща печалба от 12 477 000 лева. Годината е приключена на загуба за 35 предприятия и фирми от този сектор, а 168 стопански единици са с нулев резултат. Общата стойност на направените загуби е в размер на 33 670 000 лева, което превишава повече от два пъти положителния финансов резултат за годината.

В сравнение с 2001 и 2002 година, се забелязва тенденция на увеличаване на стопанските единици в сектора с 131 броя, като е нараснал и броя на заетите в производството лица с 2676 души. В същото време реализираните приходи от дейността на тези стопански организации през 2003 година, са намалели с близо 70 млн.лева. От това може да се направи извода, че големите производители свиват все повече своите производства за сметка на появяващите се средни и дребни частни предприемачи. (данни от ТСБ – град Враца).

Брой на промишлените предприятия– 2001,2002 и 2003 г	***Персонал зает в промишлените предприятия – 2001, 2002 и 2003 г.***

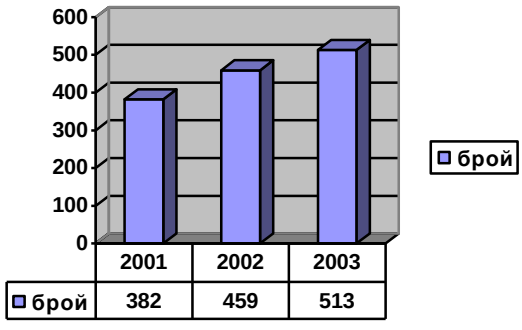

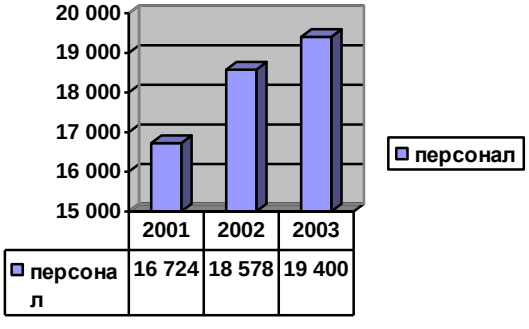

Структурата на нетните приходи от продажби по икономически сектори и отрасли показва, че преобладава делът на преработващата промишленост.Най-голям спад в нетните приходи от продажба има отрасъла на търговията , ремонта на автомобили, което е показателно за свитото потребление на населението. По-крупните предприятия в областта като АЕЦ "Козлодуй", "Холсим" -АД, "Метизи"- АД, "Леденика"- АД, когато са в благоприятна конюнктура и имат задоволителни продажби, рядко влияят върху икономиката и цялостния обществен живот в своите райони. Около тях се създават и гравитират неголеми фирми, които поемат обслужваща, снабдителска, ремонтна и друга дейност. Тези предприятия влияят значително и върху общинските бюджети със своите отчисления. В момента основните водещи фирми в икономиката на Област Враца са "Центромет" АД с утвърдени международни пазари, "Сънитекс" АД- Мездра , "Вратица" АД "Холсим" АД , "Хемус-М" АД - Мездра, "Пионер" АД - Бяла Слатина и други.

Дейността на частните фирми е съсредоточена главно в услугите и селското стопанство, преработващата индустрия /предимно за хранителни стоки/, операциите с недвижимо имущество, строителството, търговията.

В област Враца, където чуждестранните инвестиции са малки, може да се разчита на развитието на малките и средните предприятия с чуждестранно финансиране, като вече проявен интерес има от италиански и турски инвеститори.

Друга относително сигурна възможност е придобиването на машини и съоръжения на дългосрочен лизинг, франчайзинг и джойн венчър с потенциални чуждестранни инвеститори. Тук рисковете за финансиращата институция са минимални. Освен чрез приватизацията на държавните предприятия с намиране на чуждестранни инвеститори, извършена на правителствено равнище, тези възможности /кредитиране от чужбина и дългосрочен лизинг/ са сред най-надеждните за увеличаването на чуждестранните инвестиции в Област Враца.

Преки чуждестранни инвестиции са направени в "Холсим" АД , "Си Ти Ай" АД и "Сънитекс" - гр.Мездра.

Като основни приоритети за възстановяване на дела на промишлеността в структурата на икономиката на област Враца, се очертават привличането на чужди инвеститори с цел технологично обновление и експортна ориентация на производството, създаването на регионални обединения на индустриалците с оглед защита на интересите им и изграждане на база данни, даваща възможност за активна реклама и сътрудничество. Разширяването на пазарите на национално ниво и използването на възможностите на Европейското споразумение за разширяване на износа, ще дадат възможност на промишления сектор да реализира своя принос в стремежа на областта за устойчиво и динамично развитие.

Селско стопанство

Селското стопанство заема важното място в икономическото развитието на област Враца. Подходящия климат и плодородните почви са благоприятни фактори за неговото развитие. Големият дял от брутния продукт на областта, броят на заетите лица в земеделското производство са основание за определяща му роля в икономиката на областта.

На територията на област Враца има 19 структури към Министерството на земеделието и горите, които обезпечават с квалифицирани със кадри обслужването в този сектор. Те са съсредоточени преди всичко в областния център, като в отделни общини Бяла Слатина, Мездра, Мизия, Козлодуй, Криводол, Роман, Оряхово, има структури на Общински служби земеделие и гори, а в с. Бърдарски геран, общ. Б.Слатина има структура на Дирекция "Борба с градушките".

Структура	Борован	Бяла Слатина	Враца	Козлодуй	Криводол	Мездра	Мизия	Оряхово	Роман	Хайредин
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ "ЗЕМЕДЕЛИЕ И ГОРИ"			14							
ОБЩИНСКА СЛУЖБА "ЗЕМЕДЕЛИЕ И ГОРИ"		9	8	9	5	8		7	4	
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ ДФ "ЗЕМЕДЕЛИЕ"			5							
РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТЪР-ВРАЦА ДИРЕКЦИЯ "КОНТРОЛ НА ФУРАЖИТЕ" НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ПО ЗЪРНОТО			1							
КОНТРОЛНО ТЕХНИЧЕСКА ИНСПЕКЦИЯ			4							
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО РИБАРСТВО И АКВАКУЛТУРИ СЕКТОР-ВРАЦА			4					1		
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО СОРТОИЗПИТВАНЕ, АПРОБАЦИЯ И СЕМЕКОНТРОЛ			4							
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО СЕЛЕКЦИЯ И РЕПРОДУКЦИЯ В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО			7							
РЕГИОНАЛНА ВЕТЕРИНАРНОМЕДИЦИНСКА СЛУЖБА ДВСК		10	43	17						
РЕГИОНАЛНА СЛУЖБА ПО РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА			18							
РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ ЗА БОРБА С ГРАДУШКИТЕ			84							
ПРИРОДЕН ПАРК "ВРАЧАНСКИ БАЛКАН"			10							
ОБЛАСТНА СЛУЖБА ЗА СЪВЕТИ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО			4							
ДЪРЖАВНО ЛЕСНИЧЕЙСТВО-ВРАЦА			40							
ДЪРЖАВНО ЛЕСНИЧЕЙСТВО-МЕЗДРА						34				
ДЪРЖАВНО ЛЕСНИЧЕЙСТВО-ОРЯХОВО								39		
РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА НАУЧНОПРИЛОЖНО ОБСЛУЖВАНЕ			22							
ОПИТНА СТАНЦИЯ ПО ТЮТЮНА		2								
ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ ПО ХИДРОМЕЛИОРАЦИИ РЕГИОНАЛНА ДИРЕКЦИЯ-ВИДИН СЕКТОР-ВРАЦА			1							

Селскостопанските общини се определят от % на заетите в земеделските стопанства, общият брой население, гъстота на жители на кв.м., дял на селскостопанската продукция. Те са обособени като такива не само на базата на икономическите показатели, но и като такива с традиции

На базата на посочените данни в следващата таблица се определят като селскостопански общини Бяла Слатина, Борован, Криводол, Оряхово, Хайредин, Мизия, Роман.

община	население		територия	заети в земеделските стопанства 2003 г.	град над 30 000 души	средна гъстота 2003 г.
	2002	2003	кв.м.			
Борован	6 675	6 625	210,7	39,0		31,44
Бяла Слат	30 834	30 372	572,3	25,7	1	53,07
Враца	83 020	81 000	679,4	12,5	1	119,22
Козлодуй	24 253	24 052	284,9	12,3		84,43
Криводол	11 761	11 606	326,9	48,3		35,51
Мездра	25 048	24 926	519,1	21,4		48,02
Мизия	9 107	8 924	209,3	28,8		42,64
Оряхово	14 495	14 136	326,5	26,7		43,29
Роман	8 072	8 300	301,5	36,2		27,53
Хайредин	6 565	6 447	189,1	35,7		34,10

Структура на земеделските земи по културни видове и форми на собственост

Размер и структура на обработваемата земя по начин на трайно ползване, 2002 година

Общо	Ниви	Ливади	Трайни насаждения
дка	дка	дка	дка
2184830	1949815	146908	88108
100	89.24333	6.724001	4.032716504

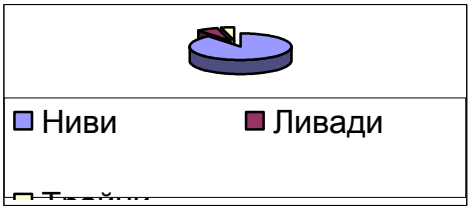

Област Враца

Структура на обрабоваемата земеделска земя по форма на собственост, 2002 г.

ДПФ	. . .	Частни	общо
57889	790029	1973159	2821077

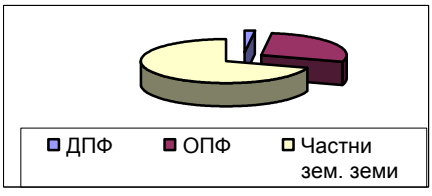

ДПФ – държавен поземлен фонд
ОПФ – общински поземлен фонд

Размер и структура на пустеещата земеделска земя земя по форма на собственост

ДПФ	ОПФ	частни зем.земи	общо
дка	дка	дка	дка
22995	15368	94648	133011

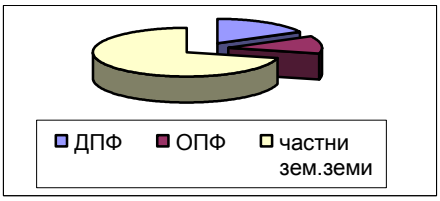

ДПФ – държавен поземлен фонд ОПФ – общински поземлен фонд

Структурата на обработваемата земя по начин на трайно ползване в Северозападният район показва, че нивите заемат най-висок дял във Врачанска област – 92%, следвани от Видинска област –88% и на последно място област Монтана– 80%.

Размер и структура на обработваемата земя *по начин на трайно ползване* в Северозападен район, 2002 г.

Област	**1.1.1 Обработваема земя**							
	Общо	в т.ч. ниви		в т.ч. ливади			в т.ч. трайни насаждения	
				%				
Видин	1750299	100	1534522	87,7	113677	6,5	102097	5,8
Враца	2184830	100	1949815	89,2	146908	6,7	88108	4
Монтана	2061940	100	1652694	80,2	330729	16	78517	3,8
Общо	5997069	100	5137031	85,7	591314	9,9	268722	4,5

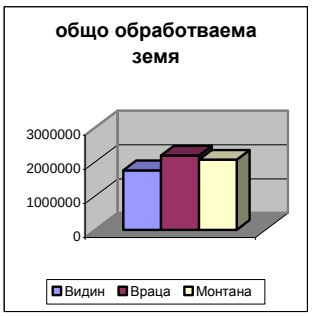

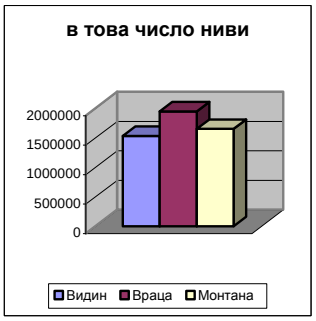

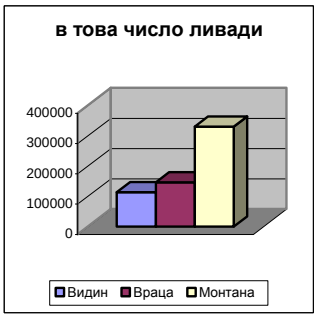

Структурата на земята по форма на собственост за 2002 г. показва, че частната земя заема 93% в района или 4 868 хил. дка, държавната 4,5% или 239 хил. дка и общинската 159 хил. дка. С най-много държавна и общинска земя разполага Видинска област, съответно 13% и 5,4% от цялата обработваема земя, а с най-малко Врачанска – 2% и 1%.

Размер и структура на обработваемата земеделска земя по форма на собственост, 2002 г.

Област	ДПФ		ОПФ		Частни земед.земи		Общо	
	дка	%	дка	%	дка	%	дка	%
Видин	144560	13,2	59558	5,4	889759	81,4	1093877	100
Враца	57889	2,7	790029	3,7	1973159	93,6	2110077	100
Монтана	36611	1,8	20565	1	2004764	97,2	2061940	100
Североз.район	239060	4,5	159152	3	4867682	92,5	5265894	100

Източник: Общински служби"Земеделие и гори", Видин, Враца и Монтана, 2002 г.

В северозападния район необработваната земя през 2002 г. е 1199 хил. дка, което представлява 20% от обработваемата. Видинска област се характеризира с най-много необработвана земеделска земя - 653 хил.дка или 37,3% , а Врачанска с най-малко - 133 хил. дка или 6,3%. в област Монтана необработвана земя е 413 хил.дка или 20%.

Размер и структура на необработваната земеделска земя земя по форма на собственост, 2002 г.

Област

ДПФ

ОПФ

Частни земед.земи

Общо

дка

%

дка

%

дка

%

дка

%

Видин

41863

6,4

38890

6,0

	572197
	87,6
	652950
	100,0
Враца	
	22995
	17,3
	15368
	11,6
	94648
	71,1
	133011
	100,0
Монтана	
	30900
	7,5
	14923
	3,6
	367107
	88,9
	412930
	100,0
Североз.район	
	95758
	8,0
	69181
	5,8
	1033952
	86,2
	11998891
	100,0

Източник: Общински служби”Земеделие и гори”, Видин, Враца и Монтана, 2002 г.

Причините за високия процент на пустеещите земи се коренят в ниската доходност на земеделието и проблемите, свързани с осъществяването на изгодна реализация на произведената продукция. Периодичните засушавания в района, особено в критичните за развитието на земеделските култури периоди, налага да се насочат повече инвестиции за възстановяване на напоителната мрежа в този район; следва да се потърсят начини за диверсификация на структурата на отглежданите култури, за сметка на по-сухоустойчиви и за които има търсене на пазара .

За намаляване на пустеещите земи се препоръчват следните мерки: отдаване под наем или аренда на земите от ОПФ и ДПФ за по-дълъг период от време, особено ако земята

се наема за създаване трайни насаждения; повишаване интензивността, доходността и конкуретноспособността на земеделското производство ще мотивира населението в областта да се занимава със земеделие и това ще съдейства индиректно за намаляване на пустеещите земи, увеличаване на заетостта и по-пълно използване на продуктивния потенциал на земята; стимулиране на земеделските производители със субсидии като аналогични на субсидията от ДФ"Земеделие" за пустеещите земи от 10 лв./дка,

РАЗВИТИЕ НА СЕКТОРИТЕ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Растениевъдството във Врачанска област е представено главно от зърнено-хлебните и зърнено-фуражните култури. Най-големи са площите, засети с пшеница, царевица за зърно, слънчоглед, ръж и ечемик, по-малко с люцерна и зеленчуци и съвсем малко от фасул, леща, тютюн и захарно цвекло. Есенниците /пшеница и ечемик/ и царевицата са традиционни култури за региона. Наблюдават се тенденции на намаляване на площите зесети с пшеница и царевица. Производството на зеленчуци, тютюн и захарно цвекло са претърпели много голям спад.

Производството и добивите на пшеницата и ечемик през 2000 и 2001 година е увеличено, а при останалите култури, посочени по долу в таблицата тези показатели намаляват. Това се дължи, както на нестабилните производствени структури в земеделието, така и на преобладаващите дребни частни производители, които използват ниско ефективни производствени технологии и нестандартни и лошокачествени семена. Друга причина за спада на производството е неспазване на технологията на обработка на почвите и частичната растителна защита.

Високата себестойност на произведената продукция, затруднява продажбите както на вътрешния, така и външните пазари.

Производство на пшеница за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона
Бороване	67000	289	14855	411	290	11910	41700	401	16730
Бяла Слатина	161585	288	40733	127050	280	35500	133750	397	53074
Враца	89915	346	28858	67670	220	14887	77192	340	26245
Козлодуй	50450	121	6069	28000	207	5800	19400	388	7533
Криводол	68725	275	15416	43540	197	8558	57936	340	19600
Мездра	9000	215	1408	7500	200	1499	10890	296	3225
Мизия	57617	140	7660	44800	265	11850	41019	315	12913
Оряхово	82050	250	20388	52584	280	14720	70872	385	27282
Роман	10500	290	3045	9100	240	2180	7420	290	2152
Хайредин	49000	160	6885	23900	187	4460	29896	375	10432
общо	645842	251	145317	445244	250	111364	490075	366	179186

Производството на пшеница има известни колебания през годините, като засетите площи намаляват през 2004 година, но увеличението на добива от декар обуславя по-голямото производство. Най-голямо е производството в общините Бяла Слатина, Враца, Криводол.

Производство на ечемик по общини за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Борован	13500	287	3870	10800	200	2160	10500	386	4055
Бяла Слатина	34000	283	9612	27214	235	6395	23410	391	9149
Враца	5854	290	1582	5385	240	1270	7120	315	2242
Козлодуй	12530	104	1300	3750	128	479	4809	304	1463
Криводол	15815	240	3796	4150	144	596	8270	333	2754
Мездра	2040	205	418	2950	118	170	1250	242	303
Мизия	15660	115	1801	14148	273	3590	11400	304	3470
Оряхово	16800	250	4201	20100	226	4540	15630	312	4882
Роман	2350	280	658	2700	148	400	1560	260	405
хайредин	4450	240	1070	7900	137	1018	6120	366	2242
Общо	122999	231	28308	99097	214	20681	90069	344	30965

Производството на ечемика следва същата тенденция като на пшеницата. Най-добри резултати са постигнати в Бяла Слатина, Оряхово, Борован.

Тритикале се произвежда само в община Оряхово и въпреки добрите продуктивни и качествени характеристики се оказва, че тази култура не е привлекателна за стопаните.

Производство на тритикале по общини за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Оряхово	1000	150	150	1000	150	150			

Производство на ръж по общини за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Мездра				100	120	12	570	179	102

Почти същото е и положението с ръжта, още повече, че тя е незаменим диетичен продукт. Традиционно тя се произвежда в община Мездра.

Производство на маслодайна рапица по общини за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона
Борован				3100	45	140			
Бяла Слатина				2000	100	200			
Враца				2900	85	247	3000	183	550
Козлодуй				3200	81	260			
Криводол				910					
Мездра									
Мизия				1000	100	100			
Оряхово	4550	80	364	5300	100	530			
Роман									
Хайредин				18410	84	1477			

На база данните от таблицата, показващи различията в получения среден добив, че производството на рапицата изисква добре познаване на технологията. През 2004 година се е запазило производството само в община Враца.

Производство на слънчоглед по общини за област Враца

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона	площи дка	Добив Кг/дка	производство тона
Борован	27548	135	2704	40050	160	4960	43115	155	6694
Бяла Слатина	68137	129	6597	71342	153	8721	94770	174	16504
Враца	18300	154	2808	39850	142	4459	48347	137	6624
Козлодуй	16360	40	292	11800	127	1372	15999	153	2443
Криводол	19900	153	474	31755	84	1034	32592	160	5142
Мездра	4720	105	231	3700	91	310	4630	104	480
Мизия	11380	60	683	19780	156	2802	22220	198	4403
Оряхово	26100	60	1566	28517	160	4310	33546	198	6658
Роман				3400	65	221	3570	64	160
Хайредин	21890	38	699	7000	159	1110	21084	154	3241
общо	219235	102	16054	257194	146	29299	319873	164	52394

Производството на техническите култури е представено от слънчогледа, също традиция за област Враца. Най-много се отглежда в общините Бяла Слатина, Оряхово, Борован, Враца.

Производство на царевица

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Борован	13501	550	7430	11938	480	5730	13350	500	6775
Бяла Слатина	37433	601	22500	42145	434	18300	33280	550	18304
Враца	10680	490	4165	14800	432	6390	14159	450	6371
Козлодуй	16520	247	37	12440	200	2486	13830	434	6005
Криводол	11122	400	4050	11700	400	4680	11592	400	4396
Мездра	2475			3200	341	1090	3740	260	972
Мизия	15805	151	840	23469	306	7191	10185	507	5161
Оряхово	26000	150	1800	21829	300	6549	26320	519	13647
Роман	5766	450	1380	2500	300	750	4260	450	1557
Хайреди н	16720	280	70	11000	242	2660	9899	413	4090
Общо	156022	467	42272	155021	360	55826	140815	483	67279

Производството на царевицата е свързано с осигуряване на фураж за животните. Наблюдава се увеличение на производството на база увеличение среден добив. Най-големи производители са Бяла Слатина, Борован, Оряхово.

Производство на тютюн-сорт Вирджиния

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Борован									
Бяла Слатина	4825	184	890	4825	184	890	5700	200	1140
Козлодуй	625	176	625	625	176	625	200	200	40
Общо				5450	183	1000			

Производство на тютюн-сорт Бърлей

година	2002			2003			2004		
общини	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произво дство тона	площи дка	Добив Кг/дка	произ водств о тона
Бяла Слатина	200	110	22				20	150	3
Козлодуй	343	160	55				580	170	85
Мизия							320	197	63
Хайреди н	50	100	5				218	133	20
Общо	593	138	82				1138	173	171

Традиционни производители на тютюн в областта са общините Бяла Слатина, Козлодуй, Мизия и Хайредин. Производството на тази култура зависи от одобрените заявки, подадени от общините до Фонд “Тютюн”.

Производство на зеленчуци в област Враца.

Производители на зеленчуци, плодове, царевица, тютюн и картофи са предимно частните стопанства, като кооперациите са специализирани основно в производството на зърнени и технически култури.

В зеленчукопроизводството преобладават малки частни стопани, чиято дейност не се ръководи от пазарната ефективност. Повечето от тях отглеждат зеленчуци на малки парцели за задоволяване на собствените си нужди и излишъка се предлага на пазара. Реализацията се затруднява и от липсата на изградени тържища и пазари. Наличието им на територията на областта ще стимулира зеленчукопроизводителите да увеличат площите със зеленчуци и да съкратят броя на междинните звена между производител и потребител.

Съществува благоприятна възможност за реализация на плодове на външни пазари, но при условие, че се спазват изискванията на европейските пазари за качество и опаковка. Трудностите в реализацията на продукцията на вътрешния пазар се отразяват неблагоприятно върху състоянието на трайните насаждения, тъй като поддържането и възстановяването на трайните насаждения е свързано със значителни инвестиции, които дребните собственици не могат да осигурят. Производството на плодове е свързано и с консервната промишленост, нейните финансови възможности и преработвателния капацитет.

В близкото минало област Враца разполагаше със значителни площи, заети с лозя. Сега съществуващите масиви са с висока степен на прореденост и са на голяма възраст. Обновяването на лозовите насаждения от собствениците на лозови масиви е незначително, поради липса на финансови възможности. Разчита се най-вече на програмата САПАРД и ДФ "Земеделие" за възстановяването на лозовите насаждения и за инвестиране в създаването на нови. Последните години се наблюдава увеличение на площите с нови трайни насаждения.

ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА АГЕНЦИЯ ПО ЛОЗАТА И ВИНОТО - ТЕРИТОРИАЛНО ЗВЕНО МОНТАНА осъществява контрол по спазването на изискванията на Закона за виното и спиртните напитки по отношение на лозовите насаждения, гроздето, предназначено за производство на вино, гроздовата мъст, продуктите от грозде и вино и винаta

Приоритети в работата на Изпълнителната агенция по лозата и виното са:

1.Регистрация на лозарските стопанства и изграждане на Информационна система за контрол на лозарския потенциал.

2. Контрол на виното, лабораторен анализ и борба с неразрешените енологични практики.

Във връзка с присъединяване на България към Европейския съюз, от особена важност е да се регистрират всички земи , които по начин на трайно ползване са "лозе".

Управление на лозарския потенциал

2.1.Данни за площите реално заети с винени сортове лози, подходящи за преработка от винарски предприятия към 30.09.2005г. – 715.498дка. Те се намират в следните села:

с. Бъркачево, общ Бяла Слатина – 325,236 дка

с. Власатица, общ Враца – 320,262 дка

с. Веслец, общ Враца – 70,000 дка

2.2.Данни за регистрираните към 30.09.2005г. Лозарски Стопанства по общини.

ИАЛВ – ТЗ Монтана	Брой ЛС	Площ в дка
обл.Враца	1780	25894,177
Бяла Слатина	3	3202.562
Борован	1	151,506
Враца	627	5785,990
Козлодуй	0	0,000
Хайредин	0	0,000
Криводол	1051	1622,608

Мездра	4	1811,293
Оряхово	91	6763.959
Мизия	1	2910,604
Роман	2	3218608

Общия брой на лозарските стопанства е 1780, регистрирана площ 25894.177дка. или 47 % от общата площ по статистически данни за област Враца 54868,289дка. Регистрираните площи с лозя обхващат както реално стопанисвани декари, така и трайно запуснати терени, които обаче по НТП са "лозя". До момента не са регистрирани ЛС на община Козлодуй, община Хайредин и община Криводол. Продължава регистрацията на всички лозя, гроздето на които е предназначено за семейна консумация.

Анализ на състоянието на лозовите насаждения

В област Враца основни сортове в плододаване, които наблюдаваме са Каберне Совиньон - 330 дка, Мерло ~ 60 дка и Врачански мискет ~ 261 дка.Лозовите масиви се намират в селата Бъркачево- 191 дка Врачански мискет, 35 дка Каберне и 31 дка Мерло, стопанисвани от Ф " Враца мискет – БГ"; в с. Власатица - 294 дка Каберне и 26 дка Мерло, стопанисвани от Ф "Хермес" и в с.Веслец - 70 дка Врачански мискет, собственост на частни стопани от гр. Враца.

Състоянието на лозовите насаждения, собственост на физически лица, е задоволително. Години наред важен проблем е застаряването на лозята, неправилната резитба, некачествените почвените обработки (в много райони междуредовите и вътередови пространства само се косят). Хербициди не се използват, площите не се торят. Извършват се само РЗ мероприятия, но поради неблагоприятните климатични условия (изключително ниски зимни температури, наводнения, градушки) и използването на неподходящи препарати във всички масиви, при всички сортове бе допуснато от 15% до 25% заразяване с мана и по листата и по гроздето. Леторастите се обезлистиха, гроздето започна да завяхва при ниски захарност, а след последните дъждове започна да се напуква и да загнива. Добивите варират от 100 до 250 кг/дка.

Данни за протичащите процеси на възстановяване на лозовите насаждения

До момента за територията на област Враца са издадени 8 акта за засаждане предоставено от Националния резерв от права за засаждане с обща площ- 2231,635дка. в землищата на с. Типченица, Лик, гр. Криводол, Враца, Оряхово и Мизия.

Справка за площите с неплододаващи винени лозя на територията на ТЗ Монтана

Населено място	Година	Сорт	Неплододаващи винени лозя (дка)
Област Враца			41,888
1. Община Мездра 1.1.с. Лик 1.2.с. Типченица	 2004 2004	 Каберне Совиньон Каберне Совиньон	 26,888 15,000

Контрол на виното

Контрол по спазването на закона за виното и спиртните напитки и подзаконовите нормативни актове по неговото изпълнение

На територията на обл. Враца има само една действаща изба – ЕТ" ЖВИ –Георги Тонев" в гр. Криводол. По данни от получената "Декларация за съхраняваните количества вино, мъст към 31 юли 2005г." в избата се съхраняват 13020л. наливни вина. Производителя е кандидатствал за получаване на права за засаждане от Национален резерв за 8.500 дка в землището на гр. Криводол. Гроздоберна кампания започна на 25.09.2005 , като в избата се преработва грозде от други райони на страната

Бъдещото развитие на лозарството зависи от възможностите и потенциала на преработващата промишленост за изкупуване на гроздето.

Добиви от земеделските култури са по-ниските в сравнение с тези със страната, висок е размерът на производствените разходи на декар. В резултат на това себестойността на земеделските продукти се повишава, особено при използване на наета техника. Предлаганите изкупни цени най-често не покриват извършените разходи за производство на съответните земеделски продукти, поради което производителите се лишават от мотивация за разширяване на производството.

От друга страна, причината за по-ниското равнище на средните добиви в този регион от страната е неспазване на технологичната дисциплина, недостатъчно минерално торене и фито-санитарната защита на цялата площ, заета недостатъчна механизация на производствените процеси от засяването до прибиране на реколтата, неправилно редуване на културите в сеитбооборота; липса на напоителни съоръжения и високи цени на водата за напояване.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Икономическите промени след 1989 г. се отразиха негативно върху животновъдния сектор. Броят на животните по стада, структурата на стадата както и видът на собствеността претърпяха големи промени. Бързо намаля броят на всички видове животни, което се дължи на прехвърлянето на собствеността им в частния сектор, което доведе до раздробяване на животновъдството и превръщането му в нерентабилен отрасъл. Въпреки тази неблагоприятна тенденция, отглеждането на животни стана основен източник на препитание на много семейства.

Към този момент около 85% от животните в страната се отглеждат във ферми с малък нерентабилен икономически, брой животни. Поради липсата на инвестиционни средства, тази структура на отглеждане е трудно управляема, и носи чертите на непрофесионално животновъдство, т.е. само за задоволяване на личните потребителски нужди. Животните се отглеждат при твърде екстензивни методи.

Главните фактори за мотивиране на земеделските производители за производство на животинска продукция са пазарът, изкупните цени и продуктивността на животните. Малките ферми, които са преобладаващи намаляват ефективността на селекционно-племенната дейност и това води до намаляване на високопродуктивните елитни животни. Успешно се води такава дейност в стопанства с оптимален за всеки вид животни брой.

Животновъдството се нуждае от подкрепа в следните направления: окрупняване на малките животновъдни ферми с възможности за въвеждане на механизация и автоматизация на производствения процес; подобряване на състава и структурата на породите; разширение и модернизиране на фермите, съгласно Закона за животновъдството, подобряване на хигиенните условия за отглеждане на животните, с цел отговаряне на изискванията на ЕС; ясно очертана специализация на животновъдните стопанства и ферми за производство на месо и мляко; производство на висококачествени фуражи, повишаване надеждността на ветеринарния контрол и опазване здравето на потребителите.

Говедовъдство

Данни за говедовъдството за 2002, 2003 г.

Община	Година 2002		Година 2003	
	Говеда	В т.ч. крави	Говеда	В т.ч. крави
Борован	1220	1065	1075	994
Бяла Слатина	4357	3146	5070	3915
Враца	3115	2425	4005	2707
Козлодуй	1029	915	976	675
Криводол	1961	1516	1996	1541

Мездра	1664	1101	1181	930
Мизия	893	705	955	665
Оряхово	868	628	878	623
Роман	1360	932	1376	711
Хайредин	1268	1072	1301	1056
ОБЩО	17735	13505	18804	13817

Говедовъдството е традиционен развит сектор животновъдството. Тенденцията в броя на говедата бележи слабо увеличение, което не е от съществена разлика. Характерно е, че повечето ферми не са с оптимален брой животни в рамките на 40-50, а се отглеждат по 3-4 броя, което е икономически нерентабилно. Най-развито е в общините Криводол, Бяла Слатина, Враца, Хайредин.

Биволовъдство

Данни за биволовъдството за 2002, 2003 г.

Община	Година 2002		Година 2003	
	биволи	В т.ч. биволици	биволи	В т.ч. биволици
Борован	40	30	36	36
Бяла Слатина	225	174	265	201
Враца	230	129	298	188
Козлодуй	5	3	7	4
Криводол	69	62	69	62
Мездра	135	116	109	87
Мизия	1	1	0	0
Оряхово	0	0	0	0
Роман	321	208	425	264
Хайредин	10	7	10	6
ОБЩО	1066	730	1219	848

Биволовъдството не е типичен сектор от животновъдството за областта. Тенденцията е намаляване на броя на биволите, въпреки че тези животни имат добри аклиматизационни качества, не са претенциозни към храната и добре я оползотворяват. Явно определящо в случая е количеството мляко, което е по-малко от кравето, въпреки неговата висока масленост. Най-много биволи са регистрирани в Бяла Слатина, Враца и Роман.

Овцевъдство

Данни за овцевъдството за 2002, 2003 година

Община	Година 2002		Година 2003	
	овце	В т.ч. овце-майки	овце	В т.ч. овце-майки
Борован	5350	4750	5113	4510
Бяла Слатина	14350	11800	14172	11123
Враца	16800	14945	16530	14125
Козлодуй	4200	3829	4732	4056
Криводол	8750	7753	8750	7753
Мездра	8068	6946	6760	6433
Мизия	4500	3100	4930	3150
Оряхово	3900	2900	3950	2650
Роман	3310	2824	5849	2959
Хайредин	5285	4466	4023	3549
ОБЩО	74513	63313	74809	60308

В област Враца традиционно е застъпено и овцевъдството. Броят на отглежданите овце почти не се променя, което показва една консолидация в отглеждането и производството на продукти от овцевъдството. Общини с най-голям брой овце са Враца, Бяла Слатина, Криводол.

Козевъдство

Данни за козевъдството 2002, 2003 година

Община	Година 2002		Година 2003	
	кози	В т.ч. кози-майки	кози	В т.ч. кози-майки
Борован	2750	2330	2615	2383
Бяла Слатина	6940	5130	7654	6400
Враца	10360	9920	10985	10052
Козлодуй	1123	1007	1183	736
Криводол	5693	5224	5693	5224
Мездра	5901	2852	7034	6130
Мизия	1500	1182	2900	1182
Оряхово	2150	1320	2870	1320
Роман	2538	1727	4854	2492
Хайредин	1370	1183	1225	1225
ОБЩО:	40325	31875	47013	37144

Анализът от таблицата показва, че броят на козите расте значително, което е свързано с по-непретенциозните условия на отглеждане на тези животни и по-голямата продуктивност за по-дълъг период от време. Най-много животни има в общините Враца, Криводол, Бяла Слатина.

Свиневъдство

Данни за свиневъдството за 2002, 2003 година

Община	Година 2002		Година 2003	
	свине	В т.ч. свине-майки	свине	В т.ч. свине-майки
Борован	2720	65	1228	45
Бяла Слатина	9242	519	7254	333
Враца	4010	390	15815	3233
Козлодуй	5761	95	2433	241
Криводол	2843	116	2843	116
Мездра	5036	383	4317	422
Мизия	4110	90	3725	100
Оряхово	4600	125	4155	166
Роман	1522	96	2194	149
Хайредин	1145	58	1244	27
ОБЩО:	40989	1937	45208	4832

От анализа на таблицата ясно личи тенденцията на увеличение на броя на свинете. Това е свързано с традиционното потребление на свинско месо от населението. Най-добре развито свиневъдство има в Враца, Мездра, Бяла Слатина.

Зайцевъдство

Данни за зайцевъдството за 2004 година

Община	Година 2004	
	зайци	В т.ч. зайкини-майки
Борован	5000	1000
Бяла Слатина	15000	5000
Враца		
Козлодуй	2000	500
Криводол	1736	763
Мездра		
Мизия	1800	150
Оряхово	2500	650
Роман	870	105
Хайредин	1000	200
ОБЩО:	29933	8368

Зайцевъдството е стартиращ отрасъл, който има потенциал за разрастване в цялата област, тъй като е със сравнително бърза възвращаемост и по-малко разходи. Най-добре е развито зайцевъдството в Бяла Слатина, Борован, Криводол, Оряхово.

Брой пчелни семейства

Данни за броя на пчелните семейства 2002 и 2003 година

Община	Година 2002	Година 2003
	пчелни семейства	пчелни семейства
Борован	2940	587
Бяла Слатина	630	2517
Враца	2190	3188
Козлодуй	1280	1983
Криводол	1850	1850
Мездра	85	401
Мизия	972	972
Оряхово	2601	2601
Роман	894	894
Хайредин	837	988
ОБЩО:	14279	15981

Увеличението на броя на пчелните семейства вероятно ще запази тази линия, тъй като пчелния мед и другите пчелни продукти са търсен на пазара както на вътрешни така и на външния пазар. Най-много кошери има в общините Враца, Бяла Слатина, Оряхово, Козлодуй.

Птицевъдство

Община	Година 2002			Година 2003		
	Общо птици	кокошки носачки	бройлери	Общо птици	кокошки носачки	бройлери
Борован	23500	2400	10000	23000	10000	
Бяла Слатина	128000	30000	20000	107000	55000	10000
Враца	41900	20150	12000	220000	37000	923000
Козлодуй	35000	35000		94000	41000	
Криводол	237500	67200	121000	529500	147200	301000
Мездра	71000	39000		77000	63000	53000
Мизия	193200	173200		124000	111000	
Оряхово	43000	20000		48000	25000	
Роман	17900	8700	9200	32000	15000	9200
Хайредин	14100	14100		11000	11000	
ОБЩО:	805100	409750	172200	1266000	515000	1296000

Птицевъдството наред с говедовъдството и свиневъдството е един от най-развитите сектори в животновъдството за област Враца. Наблюдава се увеличение на броя на кокошките носачки, но има спад в този на бройлерите. Най-голям брой на бройлерите има в общините Криводол, Враца, на кокошките носачки Мизия, Криводол, Козлодуй.

Анализът на тенденциите в регионално секторната структура на животновъдството на страната показва, че общо в област Враца са запазени тези сектори, които са се развивали традиционно. Силно обезпокояващ е факта, че техният брой е силно намалял в сръвнение с този от преди 10 години, което се дължи на аграрната реформа. Имайки предвид договорените квоти Европейския съюз за отделните продукти които трябва да се изпълнят, има възможност да се увеличи броя на животните до известна граница в отделните сектори.

Рибарството и аквакултурите са специфичен сектор, но осигурява заетост на голяма част от населението по крайбрежието на р. Дунав и в някои райони на територията на областта в сладководно рибовъдство - рибовъдни стопанства и язовири. На територията на областта съществуват 130 частни, общински и държавни водоеми.

Риболовната дейност в р. Дунав се извършва от рибари, снабдени с разрешителни за стопански риболов, издавани от териториалното звена Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА).

Водоемите представляват база, както за производството на рибни продукти, така и за организирането на активен риболовен и агротуризъм, което е от особена важност за полупланинските и планинските райони, където местното население се нуждае от подкрепа и развитие на алтернативни дейности, чрез ползването на наличните природни и стопански ресурси.

Зарибяването се извършва със стопански ценни видове риби, като зарибителния материал се изкупува от производителите, предлагащи генетически чист материал. Сериозно внимание се обръща на зарибяването на река Дунав с есетрови риби за укрепване на есетровите ресурси.

Механизация и техническо осигуряване на отрасъла

Наличния машинен парк е с предимно остаряла и амортизирана техника, което се дължи на две основни причини: разграбване и унищожаване на съществуващата техника и прекратяване на нормалния процес на обновяване на техниката, който трябва да обхваща 12-13% от общия й брой. Необходимо е внедряване на енергоспестяващи технологии и технологични линии, които отговарят на екологичното земеделие. Не трябва да се акцентира само на техниката, която е предназначена за обработване на земята, но и тази за механизиране и автоматизиране в животновъдството.

За да може българското земеделие да стане ефективен и конкурентоспособен икономически сектор е необходимо да се инвестира в закупуването на земеделска техника. Тези инвестиции трябва да бъдат разглеждани като минимално необходими за успешно земеделие. За болшинството земеделски производители това е финансово невъзможно, затова трябва да се стимулира обединението им в структури на организации на земеделски производители на функционален принцип.

Структура на използваната земеделската техника по години в област Враца

Вид	2002	2003	2004
	брой	брой	брой
Комбайни	301	287	264
Трактори	741	798	853
Прикачен инвентар	2413	2446	2538

Мощностният диапазон на тракторите е от 20 до 180 к.с. Преобладаващият брой комбайни са от марките СК-5 и модификации, ДОН - 1500, Е-512 и модификации, Е-280 и модификации. Комбайни от моделите на CLAAS, JOHN DEERE, MASSEY FERGUSON са единични бройки. За съжаление продължава използуването на марки, които са свалени от производство (ДТ-54, С-80, С-100, МТЗ-5ЛС и пр

Възрастова структура на земеделската техника е следната: тракторите се използват повече от 15 години; работищите зърнокомбайни са на възраст над 15 г.

Общката оценка на земеделската техника в страната е физически и морално остаряла за 90 % от машините. Осигуреност на земеделското производство със земеделска техника е недостатъчна и това е предпоставка за удължаване агротехническия срок на транспортните мероприятия и на свързаните с тях технологични операции (жътва, силажиране и пр.) и увеличаване на производствените разходи.

Организационни форми на земеделското производство

Земеделските производители се регистрират като юридически или физически лица. Към 2002 в областта функционират 81 кооперации. Имайки предвид не до там доброто икономическо състояние и изискванията на ЕС относно управление на земеделските земи и субсидиране на собствениците броят на кооперациите се очаква да намалее. Те стопанисват 664709 дка земя, като средният им размер за област Враца той е близо 8000 дка, което може да се определи като оптимален размер за една кооперация. Специализацията на кооперативните сдружения е предимно в зърнопроизводството, фуражопроизводството и отглеждането на слънчоглед.

Брой, обработваема земя и среден размер на земеделските стопанства /юридически лица/ в Северозападен район през 2002 г.

ОБЩИНА	кооператори			арендатори			фирми	
	бр.	обработ-ваема	Среден размер	Бр.	обработ-ваема	среден размер	Бр.	обработ-ваема	среден
Борован	3	18039	6013	14	33499	2393	1	8835	8835
Бяла Слатина	13	243719	18748	0	0	0	0	0	0
Козлодуй	5	70500	14100	4	7748	1937	6	15473	2579
Криводол	11	58336	5303	13	4721	363	15	47828	3189
Мездра	9	18100	2011	1	3000	3000	6	2245	374
Мизия	5	34300	6860	6	14100	2350	8	66680	8335
Оряхово	7	31600	4514	4	8575	2144	9	61000	6778
Роман	3	16500	5500	4	2336	584	0	0	0
Хайредин	4	28000	7000	6	26700	4450	1	6000	6000
Враца	21	125615	5982	2	13500	6750	0	0	0
ОБЩО:	**81**	**644709**	**7959**	**54**	**114179**	**2114**	**46**	**208061**	**4523**

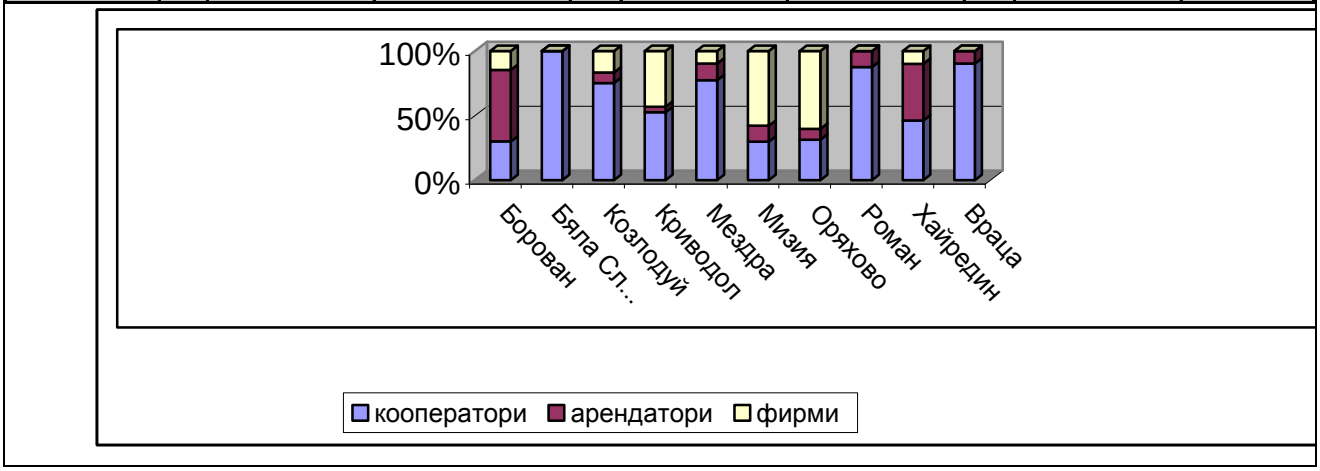

Арендаторите са 54 на брой. Те обработват 114179 дка земя. Средният размер на стопанство е близо 2114 дка. Специализацията е предимно в зърнопроизводството. Има регистрирани 46 фирми, които активно функционират в аграрния бизнес. Те обработват 208061 дка земя, а средният им размер е 4523 дка.

Броят на частните земеделски стопанства в района за 2002 г. е 76749. Те стопанисват 1 800 055 дка земя. Средният размер на частните стопанства в област Враца -средно 24 дка.

Брой, среден размер и обработваема земя в частните земеделски стопанства на област Враца за 2002 г.

ОБЩИНА	бр.	Обработваема земя	Среден размер
дка		дка	
Борован	2302	158708	69
Бяла Слатина	8960	359373	40
Козлодуй	9259	182315	20
Криводол	10032	212004	21
Мездра	3168	43175	14
Мизия	7364	147436	20
Оряхово	8860	207451	23
Роман	3372	36710	11
Хайредин	7196	139388	19
Враца	16236	313495	19
ОБЩО:	76749	1800055	24

Производствената структура изключително е ориентирана към пазара на зърнени култури - главно хлебна пшеница и слънчоглед. Зърнените достигат до 74 % от площта на

кооперациите. Почти двойно е нараснал делът на техническите култури. Това е показателно за твърде тясната специализация в производствената структура на кооперациите, водеща и до нарушение на сеитбооборота.

Арендуването на земеделски земи е по-добре развито в сравнение с покупко-продажбите, но то също не може да се квалифицира като развито. характеризира се с липсата на едри арендатори, въпреки равнинния терен, и ниска конкуренция, тъй като в много от селищата обикновено има по 1-2 арендатори. Това обуславя и едно от най-ниските равнища на поземлената рента в района.

Арендуване на земеделска земя. Врачанска област се характеризира с най-развит пазар на арендуването на земеделска земя през 2000/2001 г.

Сключени са 7 390 договори и е арендувана 144 987 дка, което е 5,8% от тези в страната. Най-интензивно е развито арендуването в общините Криводол - 19%, Бяла Слатина - 17%, Враца - 15%, Оряхово - 14% и Козлодуй - 10% от арендуваната в областта земя.

Форми на рентата в областта са паричната и натуралната. Няма големи различия в нейното равнище по общини. Общо то е ниско навсякъде.

Стопанства са индивидуални, фамилни, партньорства и еднолични търговци.Средният размер на стопанствата е около 200 дка, като размерът в индивидуалните стопанства е около 100 дка, а на фамилните и партньорствата –над 700 дкаРаботна сила. Средно на едно стопанства се падат 2,1 работни единици (постоянно заети), като в индивидуалните стопанства има по 1,3 работни единици, а в другата група – 5,2 броя.

Стопанствата имат следната производствена насоченост, подредена по низходящ ред: в групата на индивидуалните стопанства 3% - смесени растениевъдни, 9% са животновъдни, 22% - растениевъдно-животновъдни, 22% - растениевъдни, 44% - смесени животновъдни и.

Сред групата на фамилните стопанства и партньорствата 86% са с растениевъдно направление, а по 7% са растениевъдно-животновъдни и животновъдни. Това е показателно за постигнатата по-тясна производствена специализация в по-големите по размер на обработваемата земя стопанства.

Нормата на рентабилност установена като съотношение на нетния доход (брутната продукция минус материални и трудови разходи, рентни плащания, отчисления и пр.) към разходите за индивидуалните стопанства е 45,8%, а за партньорствата 26,2 %. Ако се изключи партньорството с животновъдно направление (отглеждат се 70 млечни крави), което е с ниска норма на рентабилност (около 3,4%), останалите стопанства в тази група се доближават до рентабилността на индивидуалните стопанства, като достигат рентабилност около 37%

Екологично земеделие

Целта на агро-екологията е да си стимулират фермерите в използване на методите на екологично производство на растителна и животинска продукция, целящо опазването на околната среда. Това от своя страна ще доведе до опазване на околната среда и ландшафта, поддържане на неинтензивни системи за използване на пасищата, опазване на застрашени ценни видове животни и растения, трансформиране на застрашени от ерозия земи, ефективно управление на изоставените земеделски земи. Като специфична страна засягаща човешката дейност е да се стабилизират доходите на земеделските стопани, които извършват екологично земеделие, въвеждане на добрите земеделски практики за производство на екологична продукция, създаване заетост сред населението и намаляване на безработицата чрез извършване трудоемки екологични дейности, възможност за пазар на качествени и биологично произведени продукти.

В края на 2002 година стопанските единици в този сектор за област Враца са 167, а в края на 2003 година 170. През 2003 година те са регистрирали общи приходи от своята дейност на стойност около 36 млн. лева (*стойността е близка до тази от 2001 година - 40 млн.лева и 2002 година – 38 млн.лева*). Заетите в сектора на селското стопанство лица през 2001 година са били – 2208, през 2002 година те са с около 200 души по-малко - 2014 , а през 2003 година вече са 1882. Намаляването на броя на заетите и занижаване на стойността на реализираните приходи, показва повишаване на рентабилността на производство и

постепенно навлизане в практиката на по-нови и високопроизводителни машини. (*данни от ТСБ – град Враца*)

Научна обезпеченост на земеделието в област Враца.

Във град Враца се намира Регионалния център за научноприложно обслужване който обединява Опитната станция по бубарство Комплексно опитна станция Видин и комплексна опитна станция Лом. Същият е създаден с постановление № . Опитната станция по бубарство е създадена през 1896 година и е едно от първите научно - изследователски учреждения в областта на земеделието у нас, както и една от най-старите бубарски и копринарски станции в Европа и Азия.

Ценърът разполага със съвременна материално - техническа база, състояща се от 7 масивни дву и триетажни експериментални сгради и лаборатории и с над 40 самостоятелни помещения за провеждане на изследвания от различно естество. Стопанисва и над 20 хектара експериментални и производствени черничеви насаждения. Към станцията функционира специално звено по научно обслужване, което консултира частните стопани, фирми и кооперации от цялата страна и от чужбина. ОСБ - Враца разполага и с едни от най-богатите в света "генетични банки" при черницата Morus spp. и копринената пеперуда Bombyx mori.

В центъра на територията на област Враца работят 22 специалисти и обслужващ персонал.

Земеделието е традиционен и определящ отрасъл за икономическото развитие на област Враца. Много са проблемите, които трябва да се преодоляват за да бъде не само определящ, но и печелившо. Необходимо е да се усвоят площите пустеещи земи, да се изградят тържища, да се структурират животинските пазари, съгласно нормативните изисквания; да се използват нови технологии и научни разработки за повишаване продуктивността на породите и сортовете и ефективността на производството, стриктно да се прилагат нормативните изискванията в животновъдството и растениевъдството и не на последно място ползване на добрите практики, както от другите административни области така и извън страната. Имайки предвид, че значението на земеделието е приета от Областен съвет за развитие Стратегия за развитие на земеделието за област Враца 2003-2008година. Мерките в тази стратегия се изпълняват чрез Програмата за развитие на земеделието в Северозападна България, националните схеми предоставени от ДФ «Земеделие» и програма САПАРД.

Хидромелиоративни системи и съоръжения

Всички напоителни системи и съоръжения се поддържат и експлоатират от "Напоителни системи" ЕАД към МЗГ чрез клон Враца

Водата се осигурява чрез 30 ПС за общата площ, обхванатата от 5-те напоителни системи, от 502 113 дка, от които (м. септември 2000 г.) годни са били 374 356 дка. В организационно отношение в клона са формирани 3 хидротехнически района.

За гравитачно подаване на водата е само НС "Дъбника", а останалите системи са помпени. Област Враца е бедна на водни ресурси.

Поливният държавен хидромелиоративен фонд в областта се поддържа и експлоатира от “Напоителни системи” ЕАД. В неговата инфраструктура са включени: 4 язовира, 25 напоителни помпени станции, 285 км напоителни канали и деривации и 91 км напоителни тръбопроводи. Годните за напояване площи са 320 000 дка, а изградените отводнителни системи са 2 броя върху 42 400 ха с 2 отводнителни помпени станции, с обща инсталирана мощност 860 kw.

Основният проблем на поливното земеделие е ниският процент на реално напояваните площи, намаленото търсене на вода от водоползвателите, лошото техническо състояние на съоръженията и др.

Сред причините за намаляване на напояваните земи са промяната на земеделската производствената структура и увеличаване на разходите за напояване; високите разходи за доставка на помпена вода, оттам и високата цена, лошата поддръжка и нарушаване на системата за обслужване на мрежите за напояване; все още няма създадени сдружения на

водоползвателите навсякъде, където е необходимо, които да стопанисват съоръженията за поливане.

Инвестиции трябва да се правят само там, където се извършва напояване и където възвращаемостта на вложените средства ще бъде най-голяма, т.е напояването ще доведе до значително нарастване на продуктивността, а оттам и на приходите.

Използване и състояние на съоръженията в напоителните системи в област Враца

Изградените площи с напоителни системи и съоръжения в региона са 472 236 дка. От тях 374 266 дка са годни, като разпределението им е:

Община	НС	дка
Бяла Слатина	НС "Бяла Слатина"	309 248 дка
Козлодуй	НС "Аспарухов вал"	29 723 дка
Мизия	НС "Софрониево"	22 401 дка
Враца	НС "Дъбника"	12 894 дка

Състоянието на напоителните съоръжения е задоволително. Поради разрушаването или ограбването на съоръжения, отделни части от напоителните системи не се използват и са бракувани. Направеният анализ на използването и състоянието на напоителните съоръжения показва следното:,

- в изключително малък размер са напояваните през периода площи. С малки изключения процентът на полятите спрямо годните за напояване площи в отделните области са в границите за област Враца - 0,1 - 5,7%
- основните причини за малкия размер на напояваните площи в района през последните години са:
  - променени условия на земеползване, разпокъсана и дребна по размер земеделска земя
  - голяма част от поливните площи са пустеещи
  - засяване на поливните площи на есенници
  - ограничен пазар за земеделската продукция
  - недостатъчна работна ръка и специалисти
  - разрушена вътрешноканална напоителна мрежа, унищожавани и ограб-вани съоръжения
  - необходимост от значителни средства за поддържане и използване на съоръженията
  - липса на поливна и на друга земеделска техника

Напоителните системи са проектирани, изграждани и използвани при едни организационно-икономически условия. Ефективни при тези условия и размер на напояваните площи, сега те са се превърнали в неефективни и енергоемки при сегашните условия и обхват на напояването.

В Област Враца е учредено едно сдружение за напояване -"Роса", с. Горна Брешовица, Община Мездра.

В много случаи производителите не отчитат природния фактор по отношение на запасеността на почвата с влага и това поражда директни проблеми с нивото на добивите и реципрочно - нивото на доходи.

В следващите таблици са отразени поливните площи на територията на област Враца, площите и добивите на основните земеделски култури и броя и продуктивността на селскостопанските животни в областта.

Потенциално ефективни поливни площи “Напоителни системи” ЕАД – клон Враца

№	**Напоително поле**	**Потенциално годни поливни площи**	
1	**2**	**3 / култури /**	**4 /декари /**
I.	**НС "Бяла Слатина"**		**308 753**
1	Поле ГНК	царевица	1530

		домати пипер праскови лозя	
2	Поле - Мо	царевица домати пипер праскови лозя	42 570
3	Поле М-1	царевица домати лозя	43 108
4	Поле Петолъчката	царевица домати ябълки	7 811
5	Полета директно към М-2-1	царевица домати	57 464
6	Полета Тръпките	домати тютюн	19 771
7	Полета Бреница - 2	домати тютюн	8 000
8	Поле Р-5	домати	3 771
9	Поле Р-8	домати	5 000
10	Полета към М-2-2	царевица домати	15 705
11	Поле Попица-1	тютюн	9 784
12	Поле Попица-3	тютюн	11 212
13	Поле Кнежа-2	домати	14 062
14	Поле Галиче	тютюн домати	40 586
15	Поле Бяла Слатина-1	тютюн	11 031
16	Поле Бяла Слатина-3	тютюн	5 350
II	**НС "Аспарухов вал"**		**11 928**
18	Поле М-1	домати	11 928
III	**НС "Софрониево"**		**22 401**
19	Поле Софрониево	домати	22 401
IV	**НС "Дъбника"**		**12 984**
20	Поле Дъбника	царевица домати	12 984
	Всичко – клон Враца		**356 068**

Източник: Собствени изследвания на ИММ

Горско стопанство

Горското стопанство и горскостопанските ресурси имат важно значение за икономическото развитие на областта, където са представени дърводобивната и дървопреработвателната промишленост.

Област Враца е с един от най-ниските относителни дялове на горски фонд -13.8 на сто сред всички 28 области на страната.

На територията на област Враца са обособени три държавни лесничейства – Мездра, Враца и Оряхово. Те са отговорни за охраната и управлението на 570 993 дка горски територии. Основна част от тези площи са разположени в предбалканските и планински части

на област Враца. В равнинните зони, в резултат на многогодишната селскостопанска дейност и непрекъсната борба за увеличение на земеделските площи, горите са подлагани на системно изсичане.

Графика 25 – разпределение на горските територии по общини, към 31.12.2000 г.

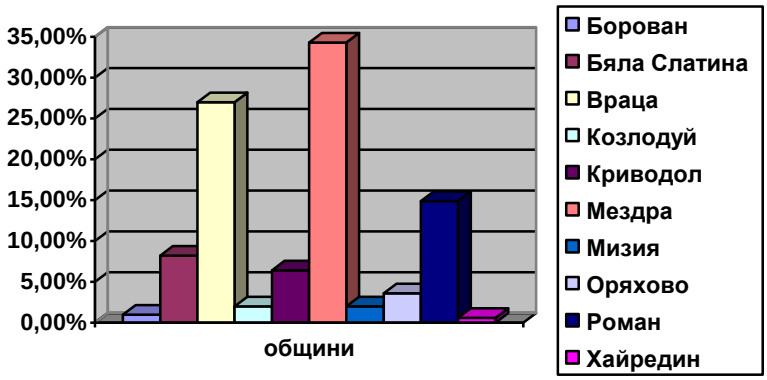

През периода 2001-2004 г. са залесени общо 530,8 ha горски култури.

По данни на Държавните лесничейства, залесените площи на територията на Област Враца са както следва:

Лесничейство	Община	Година	Залесени площи	Общо
Оряхово	Оряхово			
		2002	106,2 ha	
		2003	16,0 ha	
		2004	93,3 ha	
		2005	61,6 ha	
				277,1 ha
Враца	Враца			
		2002	39,9 ha	
		2003	35,7 ha	
		2004	26,6 ha	
				102,2 ha
Мездра	Мездра	2002	39,9 ha	
		2003	41,4 ha	
		2004	34,2 ha	
		2005	27,3 ha	
				142,8 ha
Мездра	Роман	2002	0,7 ha	
		2003	6,6 ha	
		2004	1,4 ha	
				8,7 ha

Основните проблеми, които съществуват по отношение на стопанисването на горите в област Враца са свързани със сезонните полски пожари и незаконната сеч. Основният фактор, за опожаряването на горски масиви, е лошата земеделска практика за изгаряне на растителните остатъци, след прибиране на земеделските култури (*основно едногодишни житни*). Нерядко палежите на горски имоти са умишлени, с цел да се бракува дървесината за последваща сеч.

В районите, в които преобладава по-бедно селско население, редовна практика е бракониерската сеч в горите, преди настъпването на отоплителния сезон. Същото води до

сериозни щети за горското стопанство не само от икономически характер, но и от страна на нарушаване на баланса във възрастовата структура на горите. Основни проблеми в сектора са свързани и с невъзможността на частните стопани за реално управление на горската собственост и липсата на финансов ресурс за инвестиции за залесяване на обезлесени и ерозирали терени. Неконтролираната паша и прекомерният брой на козите, а и повредите от дивеч, също допринасят за деградация на горите.

Лесоустройството се базира на дългогодишна практика, но все още се концентрира изключително върху използването на дървесните ресурси, като липсва многофункционално управление на горите. Освен дърводобива, стопанско значение има вторичното използване на горите за събиране на билки, гъби и горски плодове, развитие на ловния туризъм и екотуризма. Поддържането на горите в добро състояние се осъществява, чрез прилагане на безвредни биологични лесозащитни мероприятия и средства. Все по-широко се застъпва екологичният подход в лесозащитата

Охрана на горите. В последните години броят и размерът на нарушенията в горите поддържат относително високо ниво спрямо периода преди 10 години. Значително е увеличен незаконния добив на дърва за горене, особено около големите градове. Това е обусловено от факта, че все повече домакинства в страната използват за отопление дърва, като най-евтин източник на топлинна енергия. Най-типични нарушения са от местното население за задоволяване на собствените нужди от дървесина, от организирани престъпни групи с цел реализиране на значителни финансови печалби, от фирмите ползватели на дървесина, като поради занижен контрол или чрез помощта на служители по горите се допуска извозването на неотчетена и незаплатена дървесина.

Ползване на дървесина:Официалната статистика не отчита действителното ползване /не се отчита незаконно добиваната дървесина/. Социологическите проучвания, относно ползването на дърва за горене от населението показват, че потреблението може да се увеличи няколко пъти.

Собственост на горите. Държавната собственост върху горите и земите от горския фонд е преобладаваща в настоящия момент. Държавните гори се управлява съответно от НУГ – 82.1% и МОСВ – 3.6% (изключителна държавна собственост).Поради това, че в горското законодателство не са взети под внимание специфичните проблеми на недържавната собственост, съществуват трудности с нейното управление. Обществено значими функции като почвозащитни, противоерозионни и водоохранни ограничават правата на ползване, за което собствениците остават невъзмездени. Собствениците срещат редица затруднения при управление на собствеността си и не се подпомагат достатъчно от държавата. Общините са в началото на процеса по създаване на специализирани управленски единици, чийто статут, функции и отговорности подлежат на доуточняване.

Туризъм, хотелиерство и ресторантьорство

Хотелиерство и ресторантьорство

Към края на 2003 г. стопанските единици на територията на област Враца, занимаващи се с хотелиерство и ресторантьорство са 490 , като в този сектор работят 719 човека. Приходите от дейността им за цитираната година са около 7,7 млн.лева (7,2 млн.лева). 300 (*61,22 %*) от тези стопански единици са приключили 2003 година с обща печалба от 728 000 лева. 57 са фирмите, които през цитираната година, са отчели финансова загуба в общ размер от 605 000 лева. 133 стопански единици от бранша на хотелиерството и ресторантьорството са приключили финансовата година с нулев резултат. Наличието на значителен дял фирми, завършили финансовата година на загуба, говори за все още малкото опит, който имат повечето от собствениците на хотели и ресторанти в област Враца или за некоректна счетоводна отчетност.

Ако се направи сравнение с 2002 г. броят на заетите в сектора е намалял с 267 човека. В същото време статистическите данни показват увеличение на стопанските единици с 29, като са нараснали и приходите от дейността им с 0,5 млн.лева. данните са противоречиви и не биха могли да доведат до категорични изводи за развитието на отрасъла. Въпреки това нарастването на броя на ориентираните в тази насока фирми и увеличението на приходите от дейността, говори за съществуващия потенциал и желание за развитие.

98 % от фирмите работещи в хотелиерството и ресторантьорството имат под 10 души персонал (*данни от ТСБ – град Враца*).

Съпоставка на показателите- брой фирми, заетост и приходи от дейността, в сферата на хотелиерството и ресторантьорството – 2002 и 2003 година.

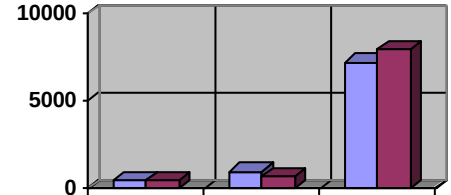

	фирми	персонал	х.лв.
2002	461	986	7200
2003	490	719	7900

Туризъм

Във Врачанската планина съществуват обособени зони за отдих с три хижи, - хижа "Околчица", хижа "Паршевица" и хижа "Леденика". С изключение на хижа "Околчица" - свързана с паметника на Христо Ботев на историческия връх Вола, останалите две хижи и множество ведомствени бази в зоната за отдих "Врачански балкан", в местността "Горски дом" и пещерата "Леденика", биха могли да се свържат в обща зона за отдих и туризъм. Особено място заема районът на прохода Вратцата, където съществуват отлични условия за алпинизъм и е възможно да се развие център с международно значение, свързан с този спорт.

В последните няколко години във Врачанския Балкан бяха изградени модерни и привлекателни туристически комплекси, като хотел "Оазис" в село Зверино и хотелската част към мандра "Паршевица". Бяха приватизирани и рехабилитирани туристическите комплекси "Хъшове" и "Чайка", в покрайнините на град Враца и хижа "Горска фея" в община Роман.

В северните райони - по поречието на р. Дунав, също би могло да се предвиди в дългосрочен план активизиране на туризма във връзка с риболов и атрактивни пътувания по реката.

Не без алтернатива са типичните села в дунавските общини – Мизия, Козлодуй, Оряхово и някои от планинските селища на общините Роман и Мездра. Запазеният в тях дух на българщина и любов към земята и човека, е една добра база за развитие на селския туризъм.

Дирекцията на Природен парк "Врачански Балкан" - създадена през 1995 година има своя стратегия за развитие на алтернативен туризъм и е изградила следните туристически обекти – Врачанска екопътека – с.Згориград, Детски екологообразователен център в местността "Паршевица", "Леденика" и няколко Посетителски центрове, образователни пътеки, кътове за отдих и др.

На този етап туризмът не е основно перо в икономиката на област Враца, но може да играе спомагателна роля в бъдещото развитие на областта. При подходящо подреждане на приоритетите и съответната работа по създаване на подходящи условия за пристигащите туристи (рехабилитация на пътищата, които осигуряват достъп до природните и исторически забележителности, ремонт и подобрение на хотелската база и ловните бази), както и при подходяща и целенасочена рекламна дейност, ще стане възможно активизирането на

туроператорските фирми и постепенно повишаване на приходите от туризма. Разработва се Стратегия за развитие на туризма, която ще бъде приета от Областния съвет за развитие на област Враца 2006 г., която ще е съобразена с приоритетите на Областната стратегия за развите 2005 - 2015 година, като ще детайлизира мерките свързани с изграждане на общата и туристическата инфраструктура.

ДЕЙНОСТ НА СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН ПРЕЗ 2002 ГОДИНА

Области	Средства За подслон	Легла	Легла дено-нощия	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки – лв.	
				Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. от чужденци
Общо	**914**	**143 707**	**36 038 073**	**10 285 668**	**7 055 140**	**2 521 625**	**1 039 703**	**22467120**	**165 723 515**
Други	173	38 838	6 420 424	2 898 692	2 515 121	413 486	279 833	58 477 435	49 380 490
София	45	8 938	2 897 972	764 689	467 406	372 939	197 888	53 602 442	43 406 601
Монтана	11	843	221 150	32 750	1 408	11 879	1 060	377 944	48 953
Враца	9	631	219 295	29 681	5 565	15 022	1 635	645 126	223 469
Видин	5	316	115 340	24 055	3 416	16 082	1 572	389 581	83 106

ДЕЙНОСТ НА СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН ПРЕЗ 2003 ГОДИНА

Области	**Средства за подслон**	**Легла**	**Легла дено-нощия**	**Реализирани нощувки**		**Пренощували лица**		**Приходи от нощувки – лв.**	
				Общо	**в т.ч. от чужденци**	**Общо**	**в т.ч. чужденци**	**Общо**	**в т.ч. от чужденци**
Общо	1059	158 865	38 667 492	12 521 479	9 142 170	2 972 644	1 397 985	298 762 989	235 885 767
Други									
София	**62**	**9 884**	**3 252 838**	**976 388**	**529 315**	**513 633**	**247 009**	**53 848 785**	**42 346 762**
Монтана	**12**	**522**	**182 333**	**25 011**	**2 791**	**15 761**	**2 315**	**394 353**	**100 795**
Враца	**8**	**581**	**204 067**	**35 903**	**7 221**	**16 458**	**1 781**	**730 649**	**248 229**
Видин	5	324	118 260	28 980	4 253	16 316	2 206	438 850	66 068

ДЕЙНОСТ НА СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН ПРЕЗ 2004 ГОДИНА

Области	**Средства за подслон**	**Легла**	**Легладено-нощия**	**Реализирани нощувки**		**Пренощували лица**		**Приходи от нощувки лв.**	
				Общо	**в т.ч. от чужденци**	**Общо**	**в т.ч. чужденци**	**Общо**	**в т.ч. от чужденци**
Общо	**1 306**	**190 040**	**42 015 511**	**14 160 067**	**10 303 560**	**3 346 525**	**1 694 549**	**394 004 106**	**316 460 083**
София	73	10 183	3 343 755	1 070 644	654 522	582 041	326 720	75 516 907	61 185 661
Други	14	716	253 262	39 777	5 965	24 933	3 626	714 522	205 884
Монтана	11	573	201 239	38 963	2 513	14 727	1 851	576 878	109 005

Видин	9	367	133 500	23 130	4 791	17 304	2 696	496 969	107 043
Враца	8	577	211 182	27 207	4 832	10 786	1 149	701 538	212 953

ДЕЙНОСТ НА СРЕДСТВАТА ЗА ПОДСЛОН ПРЕЗ ПЪРВОТО ТРИМЕСЕЧИЕ НА 2005 ГОДИНА

Области	**Средства за подслон**	**Легла**	**Легла денонощия**	**Реализирани нощувки**		**Пренощували лица**		**Приходи от нощувки – лв.**	
				Общо	**в т.ч. от чужденци**	**Общо**	**в т.ч. чужденци**	**Общо**	**в т.ч. от чужденци**
О б щ о	**893**	**70 706**	**6 054 996**	**1 252 907**	**577 662**	**530 038**	**174 668**	**48 139 054**	**31 121 204**
Д р у г и	156	6 695	592 221	148 135	83 070	40 343	14 469	7 001 502	5 038 607
София	87	10 546	946 367	259 067	152 169	138 546	70 543	20 515 859	16 694 121
Монтана	20	818	68 140	7 205	428	4 233	285	128 726	43 136
Видин	17	453	40 770	4 594	621	3 408	361	99 390	19 870
Враца	11	612	55 080	7 834	634	2 980	243	161 351	31 502

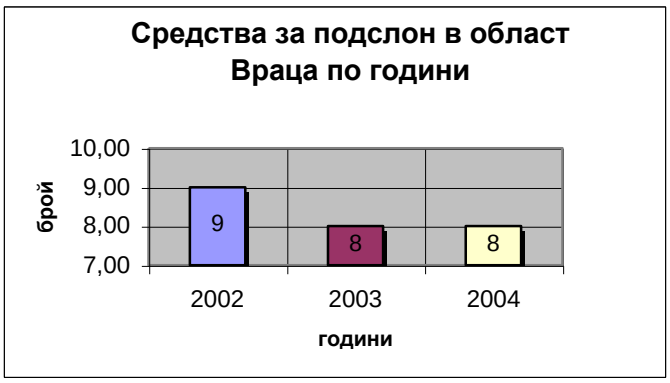

Иновации

Иновационна стратегия на РБългария и мерките за нейната реализация са в основата на целите, които Областна администрация – Враца предвижда в периода 2006 -2013 година за внедряване на иновациите и обособяване на регионални клъстери. Това ще стане чрез сътрудничество с Иновационния фонд към Министерство на Икономиката и енергетиката, обмяна на и прилагане на добри практики.

За повишаване на конкурентоспособността на икономическите субекти и стимулиране използването на пазарно ориентирани научни изследвания, ще допринесе Регионална иновационна стратегия за Северозападен и Северен Централен Район, която е в процес на изготвяне. С реализирането й ще се създадат условия не само да бъдат стимулирани предприятията, но и ще се създаде основата и необходимите условия за привличане на частни капитали за финансиране на иновационни идеи. По този път, научните разработки, превръщайки се в иновационни практики, технологични нововъведения и нови мениджмънт решения ще стимулират бизнес-средата да бъде хармонизирана с европейските и световни технологични стандарти и тенденции. Това несъмнено ще бъде реализирано по пътя на развитието и насърчаването на производствени високотехнологични ядра, изразяващи се прилагането на нови технологични практики, авторски разработки и нови динамични производства.

Това ще спомогне за съсредоточаването и изграждането на регионално ниво клъстери и прилагане до 2013 год. на клъстерния подход, съответно на хоризонтално и вертикални нива. Хоризонталният клъстер ще бъде изграден между сходни по предмет на дейност и

продукт фирми и вертикалния, съответно по пътя от каналите на доставки до крайния потребител – клиента. Прилагането и последващата подготовка за достигане на клъстерен пръстен и ядро е несъмнено дълъг и продължителен процес на съвместни дейсвия и институционална подкрепа. Това особено важи и ще е основен приоритет, по отношение на малките и средни предприятия , като се акцентира и лобира за подобряване на развойната научна дейност и прилагане на високотехнологичен капацитет при разработването и внедряването на клъстерния подход и изграждане на клъстерното ядро на територията вътре в клъстера и в мрежата на регионалната клъстерна карта. Сам по себе си клъстера не е гаранция за успех, но дава и е предпоставка за повишаване на конкуренцията и конкурентността на крайния продукт. Тенденцията по въвеждането на клъстерната технология на територията на Област с административен център – Враца, може да се развие в сферата на леката промишленост – шивашката промишленост; производство и търговия с мляко и млечни продукти; специфични услуги в отрасъл – земеделие и туризъм.

По отношение на туризма клъстерът има последващо действие на територията на региона, след подобряване на инфраструктурата, комуникациите и регулиране на процесите, свързани с инвестирането и изграждането на туристически обекти, привличането на стратегически инвеститори, обучение и инвестиране в човешки ресурс, специално за отрасъл – туризъм.

Пазарна инфраструктура и услуги

Строителство и ремонт

В областта на строителството и подръжката на инженерни съоръжения специализираните предприятия в края на 2003 г. са 171 и 163 в края на 2002 година. В района на АЕЦ “Козлодуй” ЕАД са едни от най-големите от тях. Те представляват и основната част от икономиката на този район – АЕЦ и фирми изпълняващи поръчки към централата.

През 2003 година строителните фирми от област Враца са произвели продукция, която им е донесла приход от дейността на стойност 90 005 000 лева. В сравнение с 2002 година, този показател бележи ръст от 10 % (82 млн.лева приходи от дейността за 2002 година). Заети в сектора през годината са 3 713 човека, спрямо 3 500 за 2002 година. Като се вземе под внимание факта, че през 2001 година, заетите в строителството са 3 150 души, то може да се направи извода, че строителния бизнес в област Враца се развива прогресивно (данни от ТСБ – град Враца).

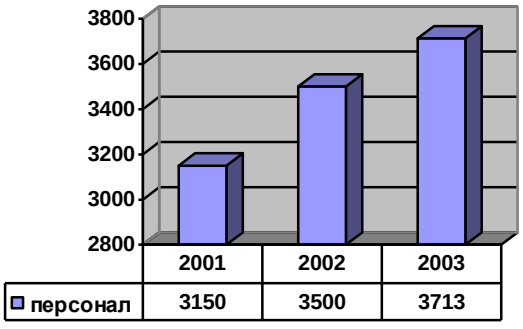

Изменение на заетостта в строителството – 2001,2002 и 2003 г.

За 2003 година, фирмите в строителния бранш са реализирали печалба за 2 366 000 лева и са отчели загуби за 1 304 000 лева. 74,85 % от всички строителни фирми са завършили стопанската година на печалба. Една фирма е завършила годината на загуба и 42 с нулев финансов резултат.

Търговия

2445 е броя на стопанските единици в този сектор към края на 2002 г. Това са предимно малки еднолични търговски фирми. В тях са ангажирани 4 423 човека. Реализираните приходи от дейността за същата година са за 256 505 000 лева.

Тенденцията която се забелязва в сравнение с предходните години е към увеличаване на общия брой фирми и намаляване на броя на лицата заети в този сектор. Едновременно с това се забелязва повишаване на приходите от дейността, което говори, че общия пазар в тази сфера се разширява.

За 2003 година 1534 търговски фирми са приключили на печалба (*общо 10 421 000 лева*), 239 на загуба (*3 955 000 лева*) и 672 са отчели нулев финансов резултат (*данни от ТСБ – град Враца*).

Систематизирането на данните за баланса на фирмите по отношение на броя на заетите лица в тях показва за изключително семейния и едноличен характер на по-голямата част от тези фирми. В този смисъл, постепенното навлизане на пазара на големи търговски дружества, които все още не са добре представени в област Враца, ще доведе до фалит на една голяма част от дребните фирми в бранша.

Основни показатели на стопанските единици - персонал (2003 г.), брой, персонал, приходи (2002 и 2003 г

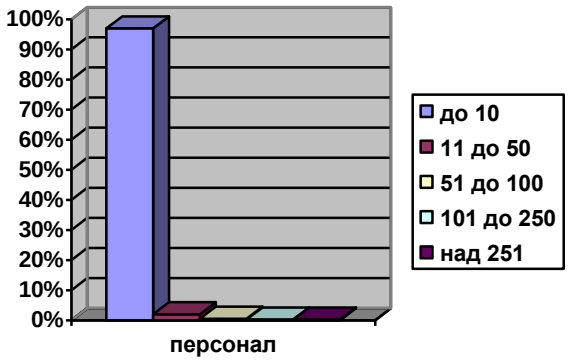

Пазар на труда

Търсене на работна сила. През 2004 г. на първичния трудов пазар са заявени 5 165 работни места в област Враца (техният брой е по-голям спрямо 2003 г. с 15.7 % в област Враца), и 9 754 работни места по програми за заетост, което е увеличение с 19.3 %.

Заетите работни места на първичния трудов пазар в област Враца са 4 370, в сравнение с 2003 г. техният брой расте и в трите области – в област Враца с 20.3 %. Заетите места по програми за заетост са 9 300 във Врачанска област (с 14.7 на сто повече спрямо 2003 г.). Сравнително високите стойности на свободните работни места се обуславят от разминаването между търсене и предлагане на работна сила на пазар на труда, неприемливите условия на труд, недостиг на кадри, слабата териториална мобилност на безработните лица и други.

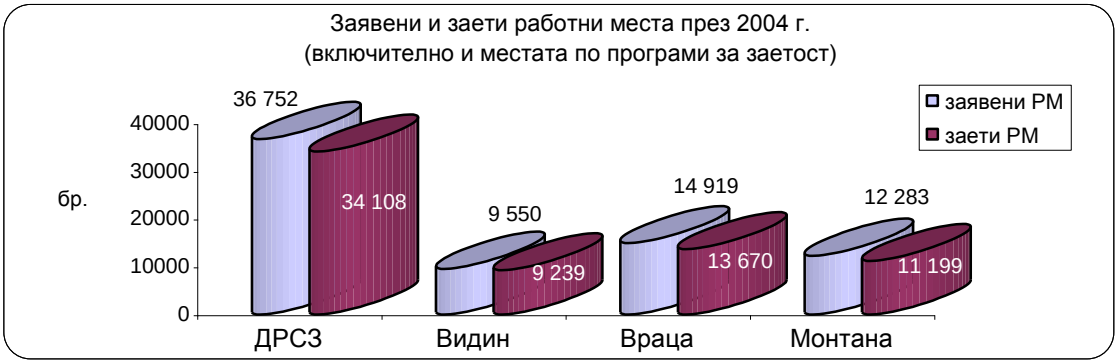

С най-много свободни работни места в края на отделните месеци през 2004 г. (включително и местата по програми за заетост) е област Враца – 511 ср. год. бр. раб. м., следват областите Монтана - 460 места и Видин – 318 места.

През 2004 г. в област Враца за едно свободно работно място се конкурират средномесечно по 16 безработни лица (22 през 2003 г.), като в териториален аспект най-много безработни се конкурират за 1 раб. място в Дирекция "Бюро по труда" – Оряхово – 38 лица, а най-малко в Д "БТ"-Козлодуй – 9 лица.

В област Враца търсенето на специалисти с висше образование на първичния трудов пазар през 2004 г. намалява със 7.0 % в сравнение с 2003 г., а заетите места са с 3.8 % по-малко. Обратно, в област Видин и област Монтана търсенето и наемането на работа на специалисти с висше образование нараства. Голямата част от тези места са трайно незаети поради слабата мобилност на работната сила с висше образование (особено за работа в отдалечени селски райони).

Заявените на първичния трудов пазар места за работници в област Враца са 677 (632 през 2003 г.). Спрямо предходната година в област Враца, също и в област Видин, се отчита ръст, а в област Монтана спад в броя на заетите работни места за работници. През 2004 г. те са 804 в Монтана (с 6.3 на сто по-малко), 589 във Враца (с 3.9 на сто повече) и 388 във Видин (с 26.4 на сто повече). Търсенето на работници се засилва по време на активния сезон за нуждите на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост, строителството, туризма и др.

В сравнение с предходната година заявените работни места на първичния трудов пазар за специалисти без висше образование са с 16.2 % по-малко в област Враца и достигат 315, а заетите места (извън програмите за заетост) са 291 (227 през 2003 г.). В останалите две области от Северозападния регион търсенето на работна ръка от тази група е нарастнало: в област Видин – 2.9 пъти повече и в област Монтана – със 17.5 %. Най-много работни места се обявяват за техници, икономисти, среден медицински персонал, офис-сътрудници и др.

През 2004 г. най-търсени на трудовия пазар са безработните без специалност и професия. Сезонният фактор има силно влияние върху търсенето на работна сила без специалност. Най-много се търсят общи работници в туризма, селското стопанство, строителството и др. Съотношението между броя на заетите и заявените работни места в тази група (91.6 % за целия Северозападен регион) показва много висока усвояемост. Липсата на специални изисквания позволява бързото заемане на работните места. През 2004 г. във Врачанска област са заявени 3 321 места при 2 539 през 2003 г., а са заети 2 807 места при 2 130 през 2003 г.

През годината броят на заявените места по различни програми за заетост в област Враца се увеличава с 19.3 на сто, а намалява в областите Видин и Монтана (съответно с 18.5 на сто и с 8.8 на сто). Наблюдава се увеличение на броя на включените лица в програми и мерки за заетост: в област Враца те са 11 276 (9 698 през 2003 г.), а намаление в област Монтана - 8 193 (9 158 през 2003 г.) и в област Видин - 7 450 (9 224 през 2003 г.). Въпреки това броят на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в края на 2004 г. и в трите области намалява в сравнение с края на 2003 г. – с 9.9 на сто във Враца, с 5.8 на сто в Монтана и с 4.1 на сто във Видин. В областите Враца и Монтана преобладават лицата, наети

на работа в частния сектор, докато в област Видин по-голям е относителният дял на наетите лица в обществения сектор.

И в трите области по-голяма част от наетите в частния сектор са ангажирани в отраслите на индустрията, селското и горско стопанство, а в обществения сектор преобладават наетите в отраслите от услугите.

Транспорт, съобщения и складиране

Високото ниво на услугите в сферата на транспорта, съобщенията и складирането, са ключово определящи за икономическото развитие на даден регион. За област Враца през 2003 г. са действали 175 организации с персонал от 3 097 човека. Реализираните приходи от стопанска дейност през годината са 77 251 000 лева.

Цялостната съпоставка на тези данни, със статистическата информация за 2001 и 2002 година, говори за устойчивото развитие на услугите в транспорта, съобщенията и складовите услуги в област Враца. Така например приходите от дейността на фирмите в тези направления нарастват ежегодно от 57 млн.лева за 2001 година, през 67 млн.лева за 2002 година – до споменатите вече 77 251 000 лева за 2003 година. Същата тенденция се наблюдава и по отношение на броя на стопанските единици – нарастнали с 16 за една година и заетият персонал – увеличил се с около 1000 човека в периода 2002 – 2003 година.

Допълнителна информация за възходящата тенденция на развитие, сочи ниският процент на стопански единици завършили 2003 година на загуба – 6 %.

Приходи от дейността на фирмите в сферата на транспорта, съобщенията и складирането в област Враца – 2001, 2002 и 2003 г.

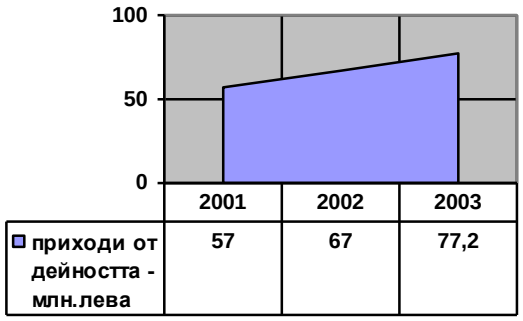

Услуги и други дейности

Основната статистическа информация за сферата на услугите включва операциите с движимо и недвижимо имущество, отдаване под наем и бизнес- услугите. Към други обслужващи дейности са отнесени управлението на отпадъците, водоснабдяването, културните организации, занаятите, свободните професии и други.

През 2003 година в тази сфера оперират 331 стопански единици, като в тях работят 6 563 души. Преобладават предприятията с персонал до 10 души – 301 за цялата област.

Финансовите показатели на тази сфера от икономическото развитие на област Враца за 2003 година са както следва: приходи от дейността – 13 857 000 млн.лева, печалба на отрасъла – 727 000 лева от 214 предприятия, загуба от дейността – 478 000 лева от 19 предприятия. Финансовата година е завършена с нулев резултат от 98 фирми работещи в сферата на услугите.

Банкови услуги. На територията на Област Враца функционират клонове на различни банки, които предлагат широк кръг банкови услуги. Определящо място заемат търговските банки акумулираните в тях ресурси са огромни и кредитната им дейност определя съществената им роля в стоп развитие. Те работят предимно с фирмите, като по този начин съдействат за повишаване на ефективността от използване на наличните парични ресурси.

Също така, тези банки правят възможно спестяването на дребните стопански субекти и физически лица и осигуряват паричен ресурс на онези, които имат нужда от него.

“HVB Банк Биохим”
Община Враца
Банка “ДСК”
Община Враца
ТБ “Хеброс”
Община Враца
Община Мездра
Стопанска инвестиционна банка
Община Враца
Община Козлодуй
Българска пощенска банка
Община Враца
Община Козлодуй
Централна кооперативна банка
Община Враца
Обединена българска банка
Община Враца
Община Бяла Слатина
Интернешънъл асет банк
Община Враца
ДЗИ Банк
Община Враца
Община Козлодуй
Първа инвестиционна банка
Община Враца
Експресбанк
Община Враца
ТБ “Алианц България”
Община Враца
Райфайзенбанк
Община Враца
Корпоративна търговска банка
Община Козлодуй

V. СОЦИАЛНА СФЕРА

Доходи на домакинствата и стандарт на живот в област Враца

Според изследванията, на Програмата за развитие на ООН в България, поместени в книгата - "България – индекс на човешко развитие", за периода 2000 – 2002 година област Враца се е отличавала с постепенно нарастване на БВП на човек от населението и повишаване на Индекса на човешко развитие (ИЧР). За 2000 година по ИЧР област Враца е била на 4-то място в страната, през 2001 година тя е на 6-то, а през 2002 година на трето. Авторите на разработката констатират, че високото ниво на БВП и ИЧР на област Враца в тези години се дължи на "Химко" АД и АЕЦ "Козлодуй"ЕАД.

За 2003 година в област Враца средният годишен доход на едно домакинство е 6 487 лева, като доходът на едно лице годишно възлиза на 2 228 лева. Най-голям дял при формирането на дохода на домакинствата в област Враца има работната заплата – 2 489 лева, следвана от доходите реализирани в личните стопанства – 1 548 лева и пенсиите – 1002 лева. Анализът на данните за 2003 година показва, че едва 0,6 % от средният доход на домакинствата в област Враца е формиран от предприемаческа дейност. Това говори за все още слабо развит дребен и среден бизнес. Силно изразеното преимущество на доходите от работна заплата – 38 %, лично стопанство – 24 % и пенсии – 15,5 %, говори за пасивност и недостатъчна мотивация за предприемачество. Красноречив в тази връзка е фактът, че 3,5 % от средните доходи на домакинствата в област Враца се формират от детските добавки, обезщетенията за безработица и други социални помощи (*срещу 0,6 % принос на предприемачеството към средния годишен доход на домакинствата*).

Баланс на средният годишен доход на домакинствата от област Враца по източници

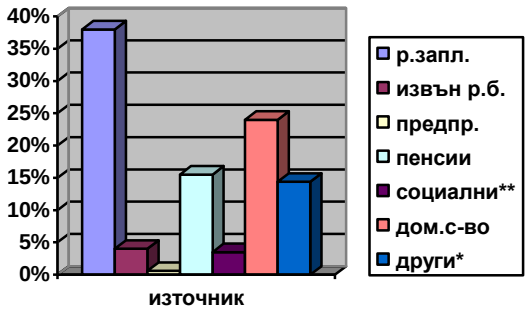

** наеми от собственост, продажба на имущество, други;*
*** обезщетения за безработица, семейни добавки за деца, други социални помощи;*

Средните за областта 4 877 лева среден разход на едно домакинство през 2003 година – 82,6 % (4026 лева) са изразходвани за потребителски стоки и услуги, 4,2 % (207 лева) за данъци, 3,9 % (189 лева) за домашното стопанство и 9,3 % (455 лева) са другите разходи.

Разпределение на потребителските разходи в област Враца – 2003 година

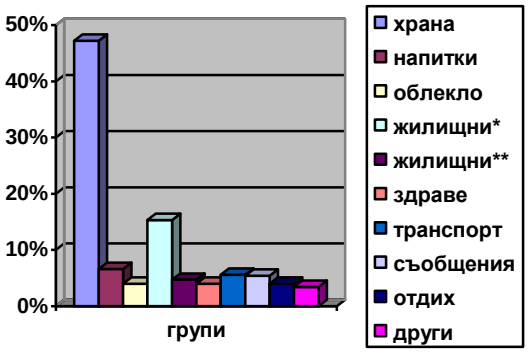

жилищни - наем, електричество, вода, горива, ТЕЦ; жилищни** - обзавеждане и подръжка на дома;*

На графиката ясно се вижда, че приоритетните разходи на домакинствата в област Враца през 2003 година са били покупката на храна и покриването на разходите за издръжка на жилищата. Всички останали разходи са равномерно разпределени и не заемат повече от 5-6 % от потребителските разходи на едно семейство.

Паричен доход на домакинствата по източници през 2004 година

Средно на лице от домакинството (Левове)

Източници	Видин	Монтана	Враца
Паричен доход	**1567**	**1706**	**1862**
Работна заплата	548	687	974
Извън работната заплата	52	65	119
От предприемачество	76	152	93
От собственост	-	10	2
Обезщетения за безработни	14	31	13
Пенсии	544	510	456
Семейни добавки за деца	26	19	22
Други социални помощи	90	34	65
От домашното стопанство	63	85	33
От продажба на имущество	1	11	3
Други приходи	153	102	82

Паричен доход на домакинствата по източници през 2004 година

(Относителен дял)

Източници	Видин	Монтана	Враца
Паричен доход	**100,0**	**100,0**	**100,0**
Работна заплата	35,0	40,3	52,3
Извън работната заплата	3,3	3,8	6,4
От предприемачество	4,9	8,9	5,0
От собственост	-	0,6	0,1
Обезщетения за безработни	0,9	1,8	0,7
Пенсии	34,7	29,9	24,5
Семейни добавки за деца	1,6	1,1	1,2
Други социални помощи	5,7	2,0	3,5
От домашното стопанство	4,0	5,0	1,8
От продажба на имущество	0,1	0,7	0,1
Други приходи	9,8	5,9	4,4

Равнището на доходите е показател за цялостното развитие на областта. Доходите на домакинствата в област Враца следват тенденция на повишение в номинално изражение.

Средната работна заплата за област Враца е по-ниска от средната за страната за целия изминал период. По-високият показател за Община Козлодуй се дължи на наличието в града на предпиятие от сектора на енергетиката, отличаващ се със заплати над средните. Това ще продължи и за следващия период от една година, поради възможността да се закрие АЕЦ «Козлодуй», което ще се отрази на цялата област Враца, а също и на граничещите с нея.

Доходите от заплати нарастват в номинално изражение, така също нараства и техния дял в общия доход на домакинствата за сметка на намалелия относителния дял на социалните трнсфери.

Нарастват в номинално изражение и доходите в пари и натура от домашното стопанство.

Все още не е достатъчен делът на доходите от предприемачество, които са критерий за участието на домакинствата в развитието на пазарната икономика.

Същата тенденция на увеличение в номинално изражение имат и социалните трансфери, което се дължи на влошената социално-възрастова структура на населението.

Сравнението на доходите от заплата в Врачанска област спрямо средната за СЗПР показва изоставане, дължащо се на различни причини:по-ниска производителност на труда, по-висока безработица.

Доходите от домашно стопанство на лице от домакинството в областта имат голямо присъствие в домакинските бюджети. Техният дял е все още по-голям от средния за страната. Тази специфика показва, че степента на натурализаци и на «икономическо затваряне» на домакинствата е силно изразена и превъзхожда средното българско домакинство. На тази основа може да се заключи, че пазарно-икономическите връзки в областта не изпълняват ролята на фактор, който интегрира домакинствата в стопанския живот. По-скоро се потвърждава ролята на домашното стопанство като амортизатор на социалните лишения за голяма част от населението и като водещ елемент в много индивидуални стратегии за оцеляване.

В структурата на разходите преобладават средствата за храна-почти 47% от всички разходи. Независимо от това, че този дял е под средния за страната, този разход е все още много висок. Това все още е един важен индикатор за значителното обедняване на домакинствата в региона. В тази посока действат и намаляващите разходи за образование и свободно време. За сметка на дела на разходите за храна, нарастват разходите за поддържане на жилището и за транспрот и съобщения. Това обстоятелство насочва към предположението, че населението в областта все още ограничава разходите и потреблението на хранителни продукти за да може да преразпредели недостатъчните си доходи за посрещането и на други базисни свои нужди.

Безработица

През последните пет години в област Враца се наблюдават динамични процеси в сферата на трудовата заетост на населението. Определящите фактори за този динамичен процес са преструктурирането на промишленото производство в областта, свързано със закриването на големи индустриални предприятия, държавната политика за въздействие в тази сфера – посредством програми за трудова заетост и сезонният характер на някои от стопанските отрасли като строителство и селско стопанство.

Периодът от 2001 година към днешна дата се характеризира с постепенно снижаване на безработицата в област Враца. Основна заслуга за това имат развитието на малките и средни предприятия в леката и хранително-вкусова промишленост, реализацията на активната политика за заетост в областта чрез различни програми и мерки за заетост и обучение (основно -Национална програма “От социални помощи към осигуряване на заетост”). По данни на Агенция по заетостта и Дирекция “Регионална служба по заетостта” – Монтана, през 2004 г. средногодишният брой безработни лица в област Враца е 18 307. **Равнището на безработица** през разглеждания период намалява от 29.21 % през 2001 г. на 27.08 % - 2002 г., 21.88 % - 2003 година, и на 18.73 % през 2004 година. Въпреки това, през целия период то

остава значително по-високо от средното за страната, съответно – 18.08 % (2001 г.), 17.71 % (2002 г.), 14.25 % (2003 г.) и 12.67 % (2004 г.).

Равнище на безработицата в област Враца в периода 2001 – 2004 година.

Тази тенденция е характерна и за другите две области от региона – Видин и Монтана, като при тях, въпреки намалението, равнището на безработица остава по-високо от това в Област Враца с няколко пункта. През периода 2001 г. – 2004 г. равнището на безработица в Област Видин и Област Монтана намалява, съответно, от 32.17 % и 31.16 % през 2001 г., на 30.51 % и 30.78 % през 2002 г., 23.04 % и 25.45 % през 2003 г., и на 21.48 % и 22.89 % през 2004 г.

Въпреки, че се наблюдава постепенно снижаване на дела на безработните в област Враца, все още има общини в които безработицата е основен социален проблем. Към 31 декември 2004 година, с най-висока степен на безработица се отличават общините Хайредин – 39.17 %, Криводол – 31.87 %, Роман – 29.76 %, Бороване – 28.38 %, Мизия – 26.38 %, Оряхово – 25.61 % и Бяла Слатина – 24.90 %. Равнището на безработица в отделните общини е разпределено неравномерно и е обусловено от съответното им икономическо развитие. От една страна това се дължи на липсата на достатъчно добри и работещи малки и средни предприятия в тях, а от друга, фактор е ниската образованост и квалификация на трудовите ресурси. Логично е да се предположи, че тези общини ще трябва да бъдат обект на целенасочено въздействие, по отношение на борбата с безработицата.

Оформят се и рискови групи на пазара на труда. Например средногодишният брой на *безработните жени* в област Враца през 2004 г. е 9 588 (52.4 %) и в **сруктурата на безработните по пол** техният дял расте с 1.4 пункта. За разлика от област Видин и област Монтана, в област Враца доминират безработните жени като през 2004 г. съотношението мъже : жени в област Враца е 47.6 % : 52.4 %.

Най-голяма по брой и относителен дял в **професионалната структура** е групата на безработните без специалност, като преобладаващата част от тях са с основно и по-ниско образование. Те са слабо конкурентноспособни на трудовия пазар и по този начин се явяват основни участници в различни програми и мерки за заетост на пазара на труда и клиенти на дирекциите за социално подпомагане. Така например от 18 307 ср. год. бр. безработни в област Враца през 2004 година, 10 325 от тях са *без специалност* - 56.4 % (от тях 9 051 – 87.7 % с основно и по-ниско образование), 4 795 (26.2 %) са *с работническа специалност* и 3 188 (17.4 %) са *специалисти*. В сравнение с 2003 г. относителният дял на безработните без специалност е нарастнал с 1.0 пункт. В останалите две области на Северозападния регион тази тенденция се запазва.

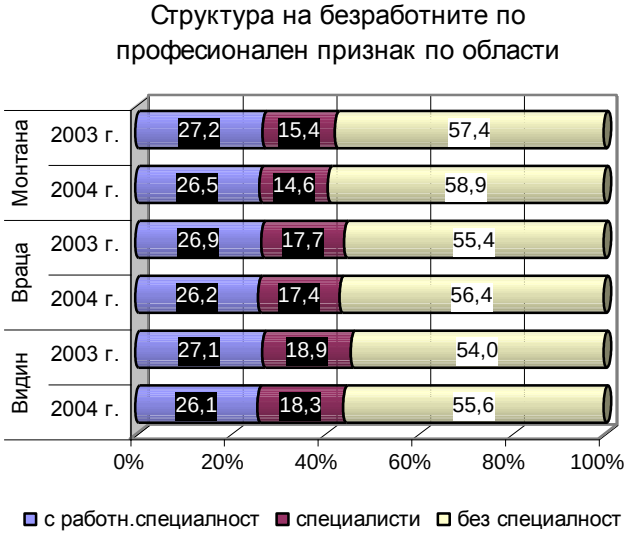

Следвайки общото понижение на безработицата в региона през годината, регистрираните безработни във всички групи по степени на образование, и в трите области намаляват. Въпреки това през 2004 г. се запазва тенденцията безработните с основно и по-ниско образование да доминират в образователната структура. Тази група е с най-висок относителен дял - 53.8 % или 9 853 лица в област Враца, при 6 122 лица или 50.5 % в област Видин и 9 986 лица или 54.6 % в област Монтана. Безработните със средно образование съставят втората по големина група в образователната структура; в Област Враца те са 7 484 лица или 40.9 % (Област Монтана – 41.5 % и Област Видин – 44.8 %). Най-малка остава групата на безработните висшисти 970 лица или 5.3 % (3.9 % в Област Монтана и 4.7 % в Област Видин).

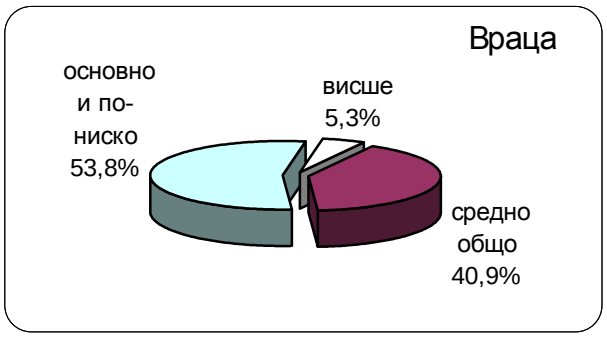

Тенденцията преобладаващият дял да е на регистрираните безработни без професионална квалификация и с основно и по-ниско образование се запазва в цялата страна.

При разглеждане структурата на безработните по **възрастови групи** в област Враца съществени изменения не са настъпили, във всички възрастови групи до 54 г. се наблюдават положителни изменения в посока намаление числеността на безработните до 54 г. Запазва се тенденцията с *най-малък относителен дял* да са лицата до 19 г. - 4.3 %, а с *най-голям дял* да е групата на безработните над 55 г. - 14.5 % (за сравнение, в област Видин те са 15.8 % и 14.3 % - в област Монтана). Тревожен е фактът, че последната бележи ръст (в Област Враца - с 4.0 %) и при съкращения лицата от тази група са с ограничени шансове за устройване на работа, поради слабата им мобилност, по-трудната им адаптивност, негативната нагласа на работодателите към тях и др.

Структура на регистрираните безработни по възрастови групи

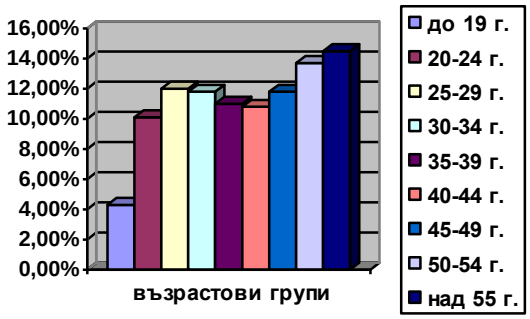

Във възрастовата структура на безработните, младежите до 29 г. се обособяват като група, която е в неравностойно положение на пазар на труда. Средногодишно в област Враца са регистрирани 4 831 лица, делът им в общата съвкупност на безработните е 26.4 % какъвто е и средният за страната по този показател. В област Монтана техният дял е 26.5 %, а в област Видин - 26.8 %. Запазва се тенденцията безработните младежи без специалност да са с висок относителен дял - 64.4 % в област Враца (ръст с 2.4 пункта в сравнение с 2003 г.), както и младежите с основно и по-ниско образование – 55.7 % и продължително безработните младежи до 29 г. с регистрация над 1 г. в бюрата по труда – 49.5 %.

Основните причини за сравнително високата младежка безработица е ниското образование и липсата на професия и квалификация сред преобладаващата част от безработните младежи. Висока е безработицата при жените до 29 г., тъй като работодателите не желаят да наемат млади жени, поради вероятността те да отсъстват по-дълъг период от време за раждане, отглеждане на деца и отпуск по болест. Други причини за безработицата

сред младите хора са свързани с несъответствието между броя на завършващите учебни заведения с определени специалности и реалното търсене на същите на пазара на труда, липса на трудов стаж, липса на традиции в самонаемането.

Логично е да се предположи, че това е основния потенциал от хора, които биха попълнили списъка на мигриращите от област Враца, през следващите няколко години. В тази връзка, младежката безработица, реципрочно – младежката заетост, трябва да бъде определена като друга приоритетна област на въздействие в настоящата стратегия. Това в никакъв случаи не бива да подценява и омаловажава необходимостта от решаване на проблемите със заетостта и на другите възрастови групи в област Враца. В териториален аспект в трите области на Северозападния регион най-висок е делът на младежката безработица в община Козлодуй (област Враца) – 32,6 % от общата съвкупност на безработните.

Въпреки намаляването на общата безработица през 2004 г. се наблюдава тенденция на увеличение на **лицата с намалена работоспособност**, като в област Враца се отчита ръст с 6.2 %. Преобладаващ дял сред тях имат нискоквалифицираните безработни. Възможностите им за устройване на работа са крайно ограничени. Шансовете им да започнат работа са минимални (особено на несубсидирани работни места), тъй като работните места, обявявани чрез бюрата по труда и неизискващи образование и квалификация, в по-голямата си част предполагат физически труд, противопоказен за лицата с физически увреждания. За тази група безработни лица са необходими срецфични мерки и програми, както и адаптиране на работното място и среда за да бъдат достъпни.

Макар и малка, групата на безработните *младежи до 29 г. с намалена работоспособност и от социалните заведения* е в изключително неравнопоставено положение на пазара на труда. Средногодишният им брой общо за региона е 164 лица (по 68 в областите Враца и Монтана и 28 в област Видин) и е със 7.2 % повече спрямо 2003 г. Те много трудно се реализират на пазара на труда и интегрират в обществено-икономическия живот на страната.

Различни фактори оказват влияние върху **продължителността на престоя** на безработните лица на пазара на труда, като пол, възраст, образование, професия, търсене на работна сила и др. През 2004 г. се запазва високото ниво на продължителната безработица не само в област Враца, но и в целия регион, въпреки намалението на броя и относителния дял на продължително безработните лица спрямо 2003 г.: в област Враца – 58.8 % (58.9 % през 2003 г.); в област Видин – 62.2 % (62.6 % през 2003 г.); в област Монтана – 64.2 % (63.8 % през 2003 г.).

Според продължителността на регистрация, **най-голяма** и **с най-висок относителен дял** остава групата на безработните с престой в бюрата по труда **над две години**, които средногодишно са 7 447 лица или 40.7 % от всички регистрирани безработни лица в област Враца. Тази тенденция се запазва и в другите две области на Северозападния регион (5 463 лица или 45.0 % в област Видин и 8 549 лица или 46.8 % в област Монтана). Ако разгледаме групата на продължително безработните лица с регистрация в бюрата по труда **над една година,** делът им в общата съвкупност на регистрираните безработни продължава да е твърде висок и през 2004 г. и е 58.8 % във Врачанска област при средно за страната 52.9 % (64.2 % в Монтанска област, 62.2 % във Видинска). Отличителна черта на трайно безработните, е че това са хора без квалификация и с основно и по-ниско образование. За област Враца те представляват близо 2/3 от общата съвкупност на безработните.

Здравеопазване

Здравно-демографска характеристика на областта

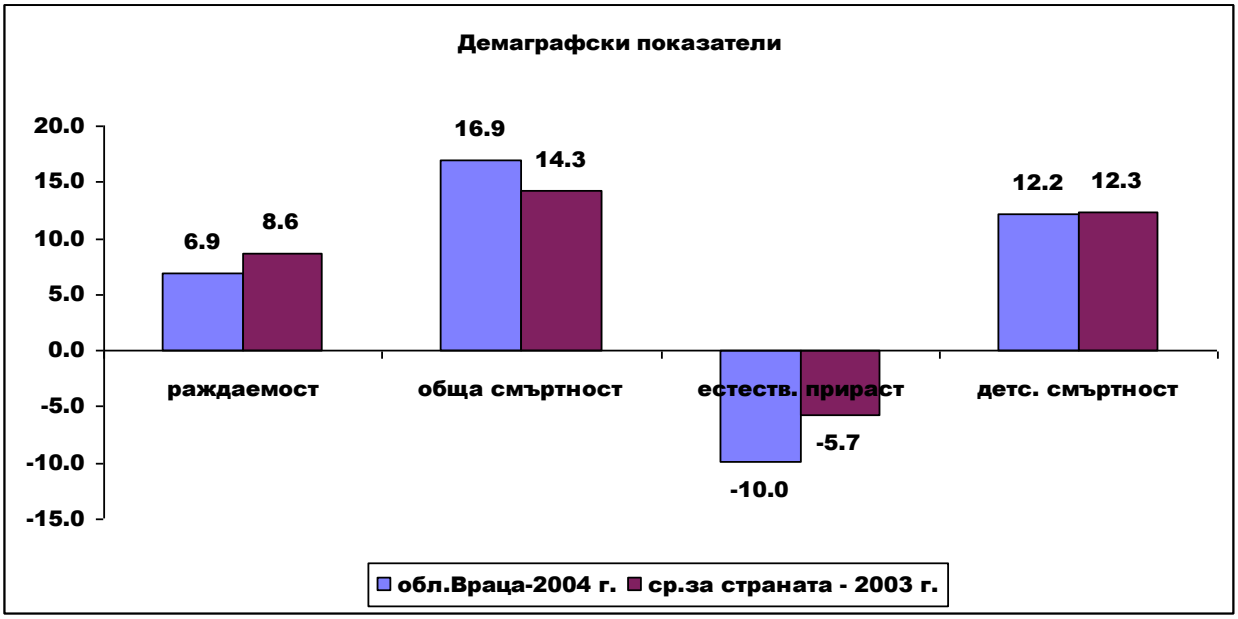

Спрямо средните за страната основни показатели през последните десет години се задържа тенденцията за:

- ✓ По-ниска раждаемост;
- ✓ Завишаване на смъртността;
- ✓ Трайно намаляване на естествения прираст;
- ✓ Детска смъртност – сравнително постоянен показател, с преобладаване на неонаталната детска смъртност.

Тази тенденция води до застаряване на населението в областта, съчетано с миграцията на населението в работоспособна възраст.

По данни на Районен център по здравеопазване – Враца (РЦЗ), към месец май 2004 година на територията на Област Враца функционират 545 лечебни заведения за извънболнична помощ, които включват:

- 164 индивидуални практики за първична медицинска помощ (ИП за ПМП);
- 128 ИП за ПМП – стоматолози;
- 3 групови практики за първична стоматологична помощ;
- 210 индивидуални практики за специализирана медицинска помощ (ИП за СМП);
- 2 ИП за СМП – стоматолози;
- 3 групови практики за специализирана медицинска помощ;
- 18 медицински центъра (МЦ);
- 2 стоматологични центъра (СЦ);
- 1 медикостоматологичен център (МСЦ);
- 1 диагностично-консултативен център;
- 7 медико-технически лаборатории (МТЛ);
- 8 медико-диагностични лаборатории (МДЛ);

Справка за броя регистрирани лечебни заведения от доболничната помощ /първична и специализирана/ по общини към 11.2005г.

ОБЩИНА	Брой регистрирани амбулатории за първична мед. помощ				Брой регистрирани амбулатории за специализирана медицинска помощ										Брой хосписи	Общ брой
	Индивидуални практики		Групови практики		Индивидуални практики		Групови практики		Центрове				Лаборатории			
	лекари	стомато-лози	лекари	стомато-лози	лекари	стомато-лози	лекари	стомато-лози	мц	сц	мсц	д к и	мтл	мдл		
ВРАЦА	57	73		3	103		3		8	1	1	1	6	5		261
МЕЗДРА	16	17			24	1	1		1				1	1		62
КРИВОДОЛ	11	2			1											14
КОЗЛОДУЙ	19	14		1	27				3	1				1		66
РОМАН	9	3			4				1							17
БОРОВАН	4	2			1											7
МИЗИЯ	5	2			1											8
Б. СЛАТИНА	28	10			31				2							71
ОРЯХОВО	7	6			21								2			36
ХАЙРЕДИН	7	1			1											9
	163	**130**		**4**	**214**	**1**	**4**		**15**	**2**	**1**	**1**	**9**	**7**		**581**

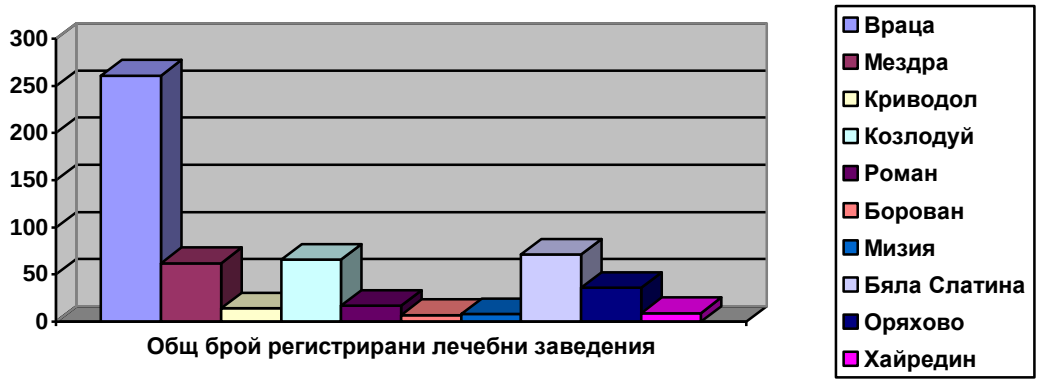

Лечебните заведения за болнична помощ са 12 броя (5 многопрофилни болници за активно лечение – МБАЛ), 3 броя специализирани болници и 4 броя специализирани диспансера. Работещите в тези здравни заведения са 1 843 (данни на РЦЗ – Враца). Леглата, с които разполагат болниците в Област Враца, са както следва:

Многопрофилни болници за активно лечение:

1. МБАЛ "Христо Ботев" АД – град Враца – 375 легла. В структурата на болницата е изграден Сектор "Хематологичен" към Първо вътрешно отделение. По дейност и структура той е единствен за Северозападна България.
2. МБАЛ ЕООД – град Оряхово – 122 легла.
3. МБАЛ ЕООД – град Бяла Слатина – 120 легла.
4. МБАЛ "Свети Иван Рилски" ЕООД – град Козлодуй – 80 легла.
5. МБАЛ ЕООД – град Мездра – 110 легла.

Специализирани болници:

1. Специализирана болница за рехабилитация на сърдечно-съдови заболявания – ЕООД – град Мездра – 70 легла. Болницата е единствена за Северна България.
2. Специализирана болница за долекуване и продължително лечение на белодробни болести – ЕООД – град Роман – 80 легла. Болницата е единствена за Северозападна България.
3. Специализирана очна болница за активно лечение "Цар Борис III" – град Враца – 10 легла.

Специализирани диспансери:

1. Областен диспансер за психични заболявания със стационар ЕООД – град Враца, със 120 легла. Лечебното заведение е единствено на територията на Северозападна България, което осъществява активно издирване, диагностициране, лечение, периодично наблюдение и рехабилитация на болни с психични заболявания.
2. Областен диспансер за пневмофтизиатрични заболявания със стационар ЕООД – град Враца, с 95 легла. Лечебното заведение е единствено за Северозападна България. Основната му дейност е активно издирване, диагностициране, лечение и периодично наблюдение на болни с туберкулоза, и лечение на болни с остри хронични неспецифични белодробни заболявания.
3. Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар ЕООД – град Враца, с 25 легла. Диспансерът е единственото в Северозападна България специализирано лечебно заведение за болнична помощ за активно издирване, диагностициране, лечение, периодично наблюдение и рехабилитация на болни с кожни и венерически заболявания.
4. Междуобластен диспансер за онкологични заболявания със стационар ЕООД (МДОЗС) – град Враца, със 139 легла. МДОЗС е създаден преди 50 години като специализирано здравно заведение за борба със злокачествените новообразувания и саниране на преканцерозите в Областите Видин, Монтана и Враца, и е единственото лечебно заведение, осигуряващо онкологична помощ за трите области, а в областта на лъчетерапията и нуклеарно-медицинската диагностика и за областите Плевен и Ловеч. В диспансера функционира първото и единствено в страната "Отделение за палиативни грижи и лечение на болката". За подпомагане дейността на отделението от 2002 година е разкрит психо-социален кабинет, щатно осигурен с психолог и социален работник. От месец януари 2004 година има и изграден "Център за психо-социална подкрепа", в който работят психологът и социалния работник, които помагат на нуждаещите се пациенти и техните близки да преодолеят стреса от поставената диагноза и да се справят с проблемите, възникнали от това. Диспансерът работи по следните национални и международни проекти:
   - "От социални помощи към осигуряване на заетост" – ежегодно се разкриват 15 до 20 работни места за медицински сестри и санитари.
   - "Болничен мениджмънт", съвместно с международната организация SES – пилотен за здравеопазването в България, стартирал от 15.05.2003 година.
   - "Палиативни грижи в България" – съвместно с Медицински колеж – Враца и финансиран от Правителството на Холандия. Стартирал на 01.11.2003 година.
   - "Решаване на проблеми за по-добро здраве". Финансира се от Фондация "Драйфус". Проектът е стартирал на 01.06.2003 година.
   - "Осигуряване на лъчезащита на пациентите при диагностика и лечение". Финасира се по програма ФАР. Проектът е стартирал на 01.09.2003 година.

В Област Враца функционира Център за хемодиализа (ЦХД) с 18 диализни поста. 14 от тях са в МБАЛ "Хр. Ботев" АД - град Враца и 4 в МБАЛ ЕООД - град Бяла Слатина.

На територията на областта работят четири скенера. Два от тях са в лечебни заведения за болнична помощ – МБАЛ "Хр. Ботев" АД - град Враца и МБАЛ ЕООД - град Мездра. Другите два са в лечебни заведения за извънболнична помощ – Медико-диагностична лаборатория "Център образна диагностика – Алпико" ООД – град Враца и "Самостоятелна медико-диагностична лаборатория Томовижън" ООД – град Козлодуй.

Здравната мрежа е разположена неравномерно по общини, като е концентрирана в по-големите градски центрове, като обслужва и съседните общини. Основните проблеми са свързани с остарялата материално-техническа база и с недостига на финансови ресурси за нейното подобряване. В отделни населени места се наблюдава затруднен достъп и влошено качество на медицинските услуги.

Неравномерното разположение на мрежата за медицински услуги и недостига на медицински специалисти в част от общините са свързани с по-ниско качество на услугите, недостатъчна здравна култура на населението, особено в изолирани териториални или етнически общности.

За нейното подобряване е необходимо провеждане на информационни кампании, привличане на специалисти в малките населени места и подобряване на достъпа до медицински услуги за малцинствени етнически групи.

По данни на Районна здравноосигурителна каса – Враца (РЗОК) 82 % са здравноосигурените лица в областта към 31.12.2004 година.

Броят на лекарите, осъществяващи специализираната извънболнична медицинска помощ е сравнително постоянен и се определя от броя специалисти, работещи на територията на областта. Очертава се тенденцията към групиране на специалисттите в областния център в МЦ и ГП, докато в по-малките общински центрове работят преди всичко като ИП.

Справка за числеността на персонала по лечебни и здравни заведения за болнична помощ в Област Враца

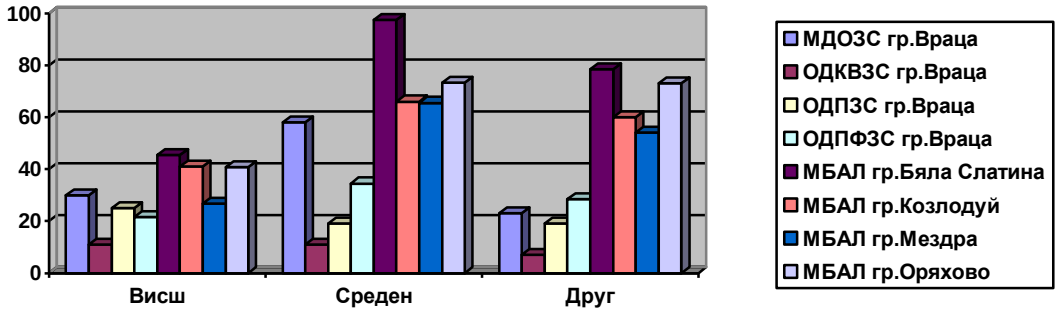

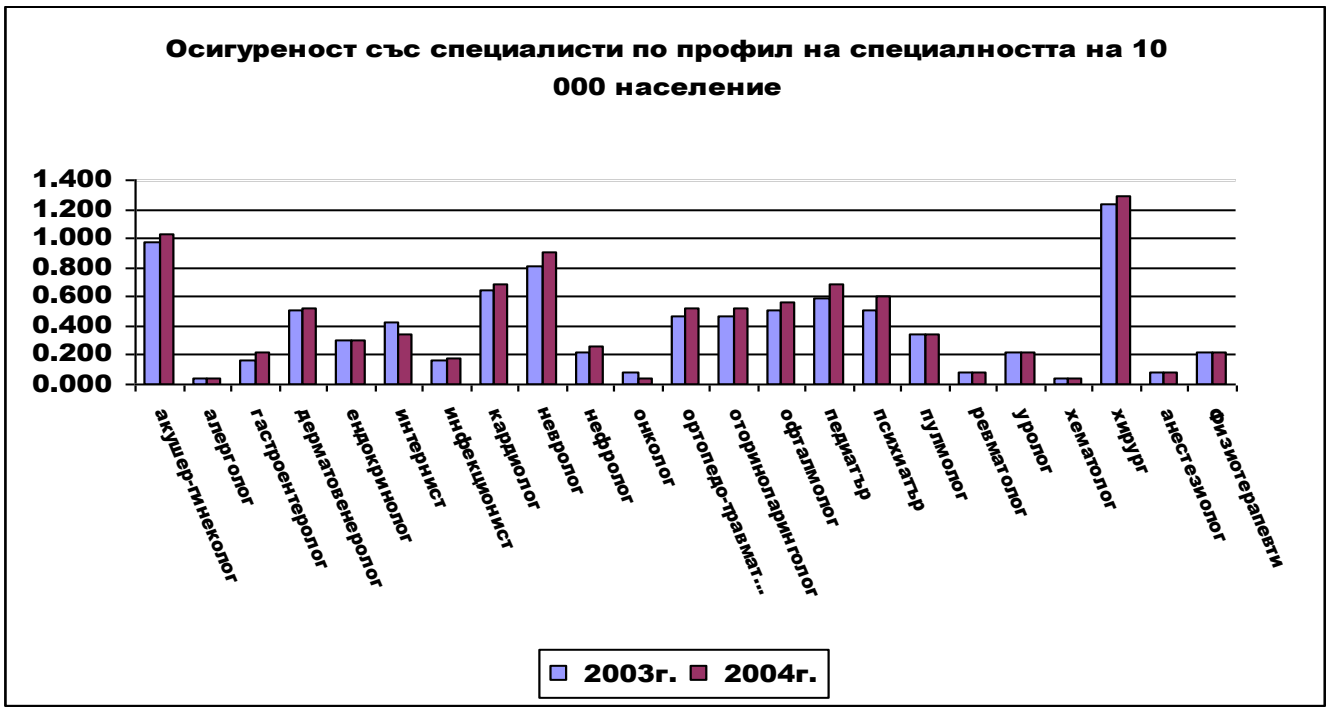

Стоматологична помощ

Стоматологичната помощ в областта е концентрирана в общинските центрове. Част от стоматолозите, практикуващи на територията на областта разкриха втори център на своите практики в по-малки населени места, което направи по-достъпна стоматологичната помощ.

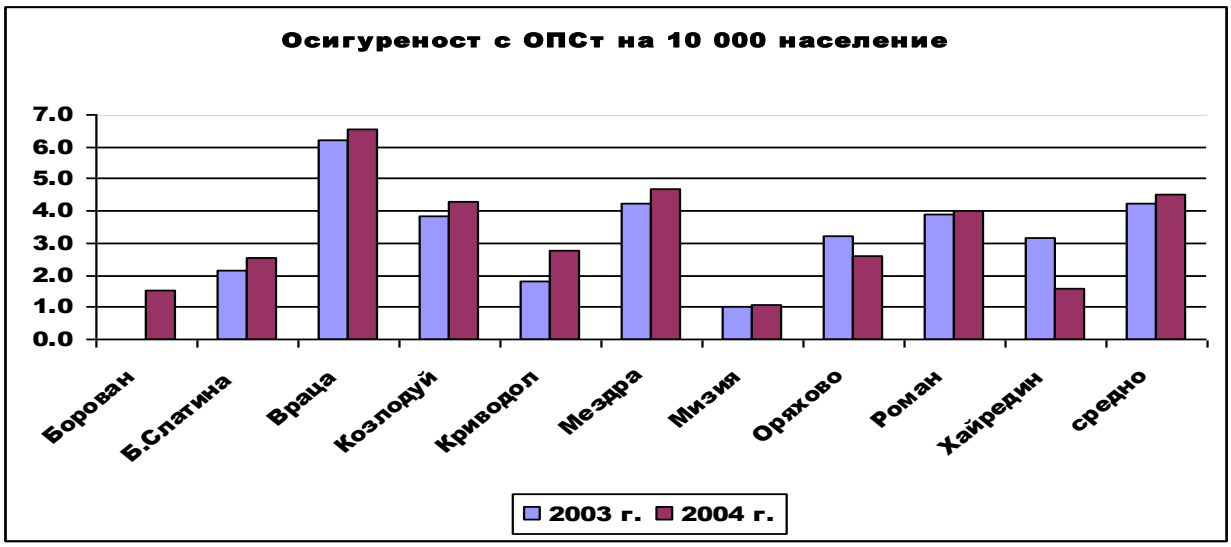

Осигуреността на населението със стоматологична помощ е недостатъчно особено в по-малките населени места. Областта е с традиционно нисък брой стоматолози, което не е променено и последните две години.

Осигурени и регистрирани при ОПЛ лица:

Към 31.12.2003 г. населението е обхванато на 95.72% - 225 172 при население 235 251.

Към 31.12.2004 г. населението е обхванато на 94.13% - 218 095 при население 231 700.

Населението в малките населени места е обхванато над 98%. Необхванатото население е за сметка на градското, основно поради неупражнено право на избор на трудоспособни ЗЗОЛ.

От началото на 2003 г. се предоставя информация за осигурителния статус на населението осъществило избор при ОПЛ. До м. Септември 2004 г. съществена промяна в насока издължаване на вноски не се наблюдаваше – 38% - 40% от населението в областта беше с прекъснати здравноосигурителни права. За периода октомври – декември 2004 г., и особено след приемани на промените в ЗЗО този показател намаля на 23%.

По-високият дял на здравноосигурени лица в малките общини, при висок процент на безработица в същите се дължи преди всичко на възрастовата структура на населението.

Ясли и яслени групи

Самостоятелните детски ясли в т.ч. оздравителните групи и яслените групи към ОДЗ в областта е концентрирана в общинските центрове.

Яслите и яслените групи на територията на областта могат да бъдат илюстрирани в следната таблица

СПРАВКА ЗА ОБЛАСТ ВРАЦА ПО ОБЩИНИ

ОБЩИНА	Брой заведения в т.ч. яслени групи към 2ДЗ	Брой места в края на годината
Враца	10	401
Борован	2	40
Мизия	3	49
Роман	1	12
Мездра	2	28
Оряхово	2	40
Хайредин	1	15
Козлодуй	6	185
Криводол	1	20
Бяла Слатина	3	106
ОБЩО:	31	896

Може да се направи следният сравнителен анализ за броят на яслените заведенияи местата към края на годината в детските ясли на територията на Област Враца спрямо същите в Областите Монтана и Видин

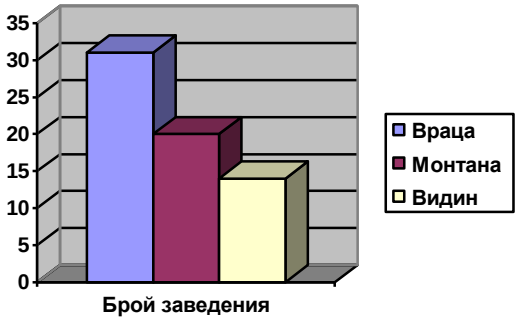

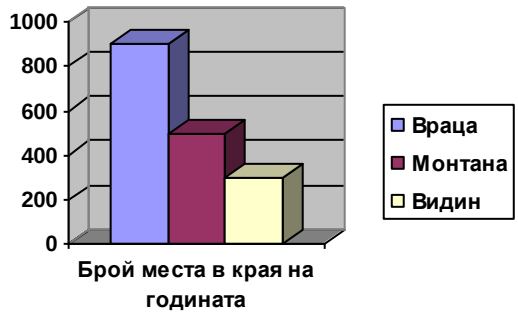

Приоритети в сферата на здравеопазването 2005-2015 година :

- Създаване на лечебни заведения или фонд за подпомагане на неосигурените лица в областта
- Достъпност на всички слоеве от населението до здравни услуги
- Преструктуриране на болничната помощ /многопрофилните болници за активно лечение в болнични заведения за долекуване с широк спектър на обхват на заболяванията/
- Обхващане на т.нар. рисков контингент чрез държавни програми с цел намаляване риска от т.н. социални заболявания

Основните направления в областта на здравеопазването са свързани с подобряването на здравния статус на населението. Осигуряването на широк достъп до профилактика и лечение на всички възрастови и етнически структури на населението ще съдейства за промяна на демографското развитие и особено до намаляване на детската смъртност и

смъртността в средните и високи възрасти сред трудоспособното население. За подобряване на здравната култура е необходимо да се провеждат регулярно здравни и разяснителни кампании сред населението. Важно условие в развитие на здравните дейности се свързва с пред – и след родовото здравеопазване, чрез което да се намали детската смъртност.За тази цел са необходими инвестиции в здравните заведения и специализираните детски центрове, подобряване на материално-техническата база и повишаване на квалификацията на медицинските кадри.

Възможностите за достъп на всички граждани до качествени здравни и образователни услуги, независимо от социалното им положение е важен фактор за равнището на развитие на обществото.

Създаването на социално-икономически условия за предоставяне на медицински услуги, вид, качество и обем, които съответстват на нивото на заболяемост и потребности на населението. Това изисква дългосрочно развитие и укрепване на материално-техническа база на системата на социално обслужване, разширяване сферата на социални услуги, които да обезпечат социалните права на жители от областта изпаднали в трудна житейска ситуация и нуждаещи се от социална помощ.

Подобряването на качеството на здравни услуги и здравна култура на населението предполага модернизация на материалната база, провеждане на превантивни медицински действия, повишаване на квалификацията и мотивацията на лекарите и медицинския персонал и осигуряване на необходимите лекарства на нуждаещите се части от населението. Предоставянето на качествено здравно обслужване и повишаването на равнището на здравна култура е с особено значение за чувствителни социални групи, които разполагат с ограничени възможности – деца, майки и възрастни хора.

Образование

Общият брой на заетите в образованието в Област Враца през 2003/2004 учебна година е бил – 5 209 души. Те са работили в:

- Начални училища – 23;
- Основни училища – 50;
- Прогимназии – 8;
- СОУ – 15;
- Профилирани гимназии – 2;
- Професионални гимназии – 17;
- Помощни училища – 3
- Детски градини - 93;

ОБЩИНА	Начални училища	Основни училища	Прогимназии	СОУ	Профилирани училища	Професионални гимназии	Специални училища
Борован		3				1	
Б. Слатина	6	7	3	2		3	1
Враца	8	14	3	5	2	6	1
Козлодуй	2	3		2		2	
Криводол	1	5		1			
Мездра	2	6	1	2		2	1
Мизия		4				1	
Оряхово	3	2	1	1		1	
Роман	1	3		1		1	1
Хайредин		3		1			
ОБЩО:	**23**	**50**	**8**	**15**	**2**	**17**	**4**

Образованието, при все че е добре развито, е засегнато от демографския срив. Намаляването на раждаемостта, отрицателният естествен прираст и миграцията на населението, системно намаляват подлежащите на обучение деца. Това води до намаляване броя на групите в детските градини, паралелките в началните, основните и средните училища.

Учебна година	Брой паралелки	Брой ученици
2003 / 2004	1451	29114
2004 / 2005	1419	27659

През учебната 2003/2004 учебна година 588 деца са отпаднали от училище по различни причини. Отпадналите ученици са 2% от общия брай на учениците на територията на Област Враца. Съпоставени с данните от предходната учебна година, броят им бележи ръст почти 100%. В страната през учебната 2003/2004 учебна година по различни причини 23.1 хил.ученици са напуснали образователната система. Причините за това явление са комплексни – семейни, социални, отсъствия, слаб успех, болест, заминали в чужбина.

По-голяма част от тях са от ромски произход. В някои населени места се наблюдава процес на сегрегация. Необходима е радикална промяна при работата с децата в неравностойно социално положение, работа с деца със специални образователни потребности, както и интеграция на децата от малцинствата. Намаляването на децата в училище налага ежегодна промяна на кадровата обезпеченост на учебните и детски заведения в областта. В училищата, в детските градини и обслужващите звена в Област Враца работят квалифицирани кадри. Най-висок е относителният дял на учителите с образователно-квалификационни степени “бакалавър” и “магистър”. Недостиг на правоспособни учители има само за преподаване на чужди езици и информационни технологии.

Вид на учебното заведение	Брой на педагогическия персонал	От тях носители на ПКС
Детска градина	618	134
Начално училище	273	80
Основно училище	771	112
Прогимназия	116	20
Прафилирани	128	44
СОУ	672	134
Професионални	539	104
Спортни	29	8
Специални	172	54
ДОВДЛРГ	64	12
ОБЩО:	3382	702

С директорите на училища и детски градини и педагогическия персонал непрекъснато се провежда квалификационна дейност – обучителни семинари, практикуми и други квалификационни форми.

Детските градини в областта са 93.

Вид детски заведения	Брой детски заведения	Брой деца
ЦДГ	93	6795
ДОВДЛРГ	2	70
ЦДГ към ПУ	1	32

ОБЩИНА	Брой детски градини
Борован	4
Б. Слатина	6
Враца	30
Козлодуй	8
Криводол	8
Мездра	11
Мизия	6
Оряхово	6
Роман	9
Хайредин	5
ОБЩО:	93

През учебната 2004/2005 година, поради намаляване броя на децата в детските и учебни заведения, на територията на област Враца са закрити една детска градина, едно начално и едно основно училище.

През последните години се разработват нови програми, съответстващи на учебните планове, предлагат се алтернативни учебници, увеличават се възможностите за избор на специалности и участие в училищни и извънучилищни дейности.

Профилираното обучение в региона започва още от началните училища, характерни са паралелките с изучаване на изобразително изкуство и хореография. Чрез въвеждането на нови учебни програми, като Програма "Стъпка по стъпка", се цели приемственост между обучението в детските заведения и началните училища.

Новите начини на общуване и прилагането на разнообразни методи за работа в екип в различните степени на образованието са причина за по-голямата заинтересованост от страна на учениците и учителите.

Изменящата се икономическа обстановка наложи промяна в нагласата за избор на професия и училище. Това доведе до разкриване на нови специализирани паралелки в основните училища - математическите паралелки са традиционни за община Враца. Засилено е чуждоезиковото обучение в начален, среден и горен курс. Увеличи се възможността за избор в областта на природо-математическите науки в СОУ, ЕГ и ПМГ. В професионалните гимназии са разкрити нови специалности, съответстващи на съвременните условия. За по-доброто професионално ориентиране е създадена съвместна програма на Бюрото по труда, ПКК и Младежки дом - град Враца. За развитието на учениците в различни образователни сфери спомагат и функциониращите пет Общински детски комплекса /ОДК/ на територията на областта, както и Дом на науката и техниката – град Враца, Евро-инфо център - Враца и други неправителствени организации. Разкрити са също така Евродеск точки (в градовете Враца, Мездра и Козлодуй), които работят пряко с ученици и младежи в посока интеграцията на страната в ЕС и възможности за ученически обмени, стажове и програми. Тези структури дават възможност не само в осигуряването на достъп до информация, но и разширяват уменията и знанията на учениците според интересите им.

Създадени са и продължават да се създават възможности за обучение по различни програми във всички степени на образованието. Съществен проблем в региона е малкият брой ученици, които имат възможности да участват по програми, разработени от МОН, фондация "Отворено общество", Програма “Стъпка по стъпка", НА "Дебати".

Положителен факт е, че се засилва работата на неправителствения сектор в областта по различни програми за младежи и ученици, финансирани от национални, европейски и международни донори. В областта се наблюдава тенденция към нарастване броя на обучителните организации, лицензирани от НАПОО и предлагащи обучение по различни професии, както на безработни лица, така и на такива, които желаят да се преквалифицират или да повишат своята квалификация.

В Област Враца има един Социално-педагогически интернат и пет ДОВДЛРГ, като 2 от тях са за деца от предучилищна възраст и 3 за деца и юноши. Ръководствата и възпитателите в домовете се опитват да променят бита и социализацията на децата чрез работа с НПО, частни фирми и различни инициативи в региона. Въпреки това състоянието на

материалната база е тежко. Децата от домовете в различните общини нямат нормални социални контакти. Същите са проблемите и в трите помощни училища и социално-педагогическия интернат на територията на област Враца.

Средношколските общежития на територията на област Враца са в незадоволително състояние, необходими са не малко средства за текущите ремонти и обновяване.

Поддръжката на базата в училищата, детските градини и обслужващите звена е основен проблем не само за област Враца. Причините за това са комплексни - старата и амортизирана материално-техническа база и недостатъчно средства, които се заделят за нейното модернизиране и обновяване. В някои от случаите нова техника и оборудване на специализирани кабинети се извършва със средства постъпващи в дадено училище от неговото участие в национален или международен образователен проект. За съжаление не всички училища в област Враца имат нужния потенциал и опит за управление на подобен род проекти.

Младите хора от област Враца и региона имат възможността да продължат образованието си в колеж или университет. В областният център има филиали на различни висши учебни заведения:

- ВТУ "Св.Св. Кирил и Методий" - Педагогически колеж – Враца;
- Медицински университет София - Медицински колеж – Враца;
- Университет за национално и световно стопанство – Врачански стопански филиал – град Враца;
- ЮЗУ "Неофит Рилски" – Благоевград - Стопански факултет, Център за изнесено обучение – град Враца;
- Международен славянски институт - дистанционно - задочно обучение в Република България – град Враца.

Специфични социални групи

За хуманността на едно общество се съди по отношението му към хората с увреждания. На територията на Област Враца хората с увреждания са около 11 000. Почти във всяка община функционират техни клубове. На територията на общините Бяла Слатина, Мездра и Оряхово има първични организации на слепите, които са към Съюза на слепите в България.

В по-голямата си част тези хора срещат сериозни проблеми, тъй като така наречените архитектурни бариери продължават да ги преследват и да създават по-големи прегради, отколкото функционалните им увреждания. Достъпната среда е минималното, но задължително условие за включването им в обществения живот защото затрудената мобилност води до влошени шансове на трудовия пазар, ограничаване на възможностите за образование и достъп до социалния и културния живот.

През последните години много държавни институции и НПО съвместно с клубовете на хората със специфични потребности разработват и прилагат проекти и програми за тяхната социализация. Интеграцията на хората с увреждания в обществото е процес, който трябва да започне от ранното детство. Той изисква приспособяване на средата и промяна на отношението на околните. И ако промяната на средата е по-лесно осъществима, защото е въпрос на технически решения и малко инвестиции, то промяната на отношението и нагласите е дълъг процес. Нещо повече, то е процес на изработване, приемане и утвърждаване на определени социални практики и поведение, зачитане на потребностите и възможностите, разбиране на истинските проблеми, непредубеденост при срещи и общуване.

Хората с увреждания, като всички останали, са участници в живота на едно общество и подходът към тях се формира според възможностите за мобилизиране и използване на наличния, а не загубения ресурс.За обществото е важно какъв интелектуален и духовен заряд носи човекът, какви са възможностите му, а не ограниченията.

По отношение на степента на образование на отделните етнически групи, е важно да се отбележи, че ромското население което заема едва 8,99 % от населението на областта, дава 28 % от всички неграмотни в област Враца. Малък е броя на ромите с висше образование в

област Враца – общо 108 човека, или 0,22 % от всички висшисти. Това са два фактора, които влияят в голяма степен на процеса на интеграция, в обществото и на пазара на труда, на тази етническа група.

Спортни дейности

Спортна дейност на територията на Област Враца развиват много клубове - Клубове по конен спорт, атлетически клубове, бейзболен клуб, клубове по водна топка, плуване, волейбол, баскетбол, хандбал, борба, джудо, карате бокс и кикбокс, културизъм, таекуон-до, тенис, туризъм, алпинизъм и пещерно дело, спортни танци, художествена гимнастика, бадминтон, шахмат, воден слалом и ски. Всички те са регистрирани в Националния регистър на ММС и съгласно чл. 18 от ЗФВС имат право да извършват учебно-тренировъчна и спортно-състезателна дейност.

За пълноценната работа на клубовете е необходима , както добра спортна база, така и създаване на условия за ползване на спортни обекти и съоръжения от всички граждани, включително и от хората с увреждания. Със средства на държавния и общинските бюджети, и публично-частното партньорство може да бъде извършен ремонт и модернизиране на спортните бази.

Развитието на физическото възпитание и спорта на територията на Областта трябва да съответства на Националната стратегия.

По идея на Областния управител на област Враца и с подкрепата на спортни клубове от областта се провежда Областен спортно-туристически празник в района на пещерата "Леденика", Областен лекоатлетически крос "Златна есен – спортна есен", както и състезание по колоездене "Околчица" – от гр. Враца до връх Околчица. Спортните мероприятия са ежегодни и в тях участват отбори и граждани от Общините на Област Враца. Всяка година общините се включват в инициативата на Областна администрация "Километър здраве за всеки", като определят пешеходни маршрути, както и маршрути за бягане, достъпни и за хората със специфични потребности, така всеки желаещ може да се включи в празника, като пробяга или премине "своя" километър. Стимул за развитието на спорта е и създадената вече традиция всяка година да се награждават от Областен управител заслужили и изявени спортисти и техните треньори.

Идеята е с такива инициативи да се привлекат повече младежи за каузата на масовия спорт и повече съмишленици, с които да се популяризира по-активен и здравословен начин на живот и да се постигне развитие на спорта във всичките му видове на територията на цялата област.

Култура и културно наследство

Не само в административния център - град Враца, но и в цялата област Враца съществуват много държавни, общински и регионални културни институции.

Регионалният Исторически музей с Художествена галерия, Драматично - куклениият театър и Врачанската филхармония се намират в Двореца на културата в град Враца.

Драматично-куклениият театър е създаден през 1938 година. Държавната филхармония е основана през 1973 година. Тя има богата история с проведени много концерти в град Враца, страната и чужбина.

Дом на енергетика в град Козлодуй и Дом на Железничаря в град Мездра са добре оборудвани за културни дейности и мероприятия.

Исторически музей има в град Оряхово, включващ къщата-музей - "Дико Илиев" и Националният музей - "Параход Радецки" – град Козлодуй, който пази жив спомена за Ботевата чета.

Културните центрове в общините на област Враца са основен фактор за запазването на традициите и уникалността на българската духовност в района. На територията на областта има 97 читалища, които са духовният мост между минало и бъдеще, като допринасят за разширяване знанията на гражданите и ги приобщават към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата. Читалищата разполагат с богат библиотечен фонд. Някои от

тях участват активно като водещи организации или партньори в различни програми и проекти – "Леонардо", проект "Читалища", проекти по програма "Европа" (Читалище "Развитие", Враца), Холандски Обединени Фондации и Отворено общество (Читалище "Просвета – 1897", село Долна Кремена), Швейцарска културна програма (Читалище "Просвета", Мездра) и много други.

От културните събития в годишният календар, традиционни за област Враца са - Фестивалът на малките театрални форми, който се провежда през месец май, Ботеви дни в общини Враца и Козлодуй, включващи различни мероприятия и изяви, Международният младежки музикален форум в град Враца и Празниците на духовите оркестри "Дико Илиев", които се провеждат през месец август в град Оряхово. Културният календар на общините от областта включва много събития от регионално и местно значение.

В сферата на културата работят квалифицирани кадри и дългогодишни читалищни дейци, чиято работа е не само изпълнение на служебни задължения, а призвание.

ОБЩИНА	Брой заети лица в сферата на културата
Борован	10
Бяла Слатина	31,5
Враца	258
Козлодуй	20
Криводол	16
Мездра	39
Мизия	10
Оряхово	13
Роман	11
Хайредин	11
Общо:	419,5

VI. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА В ОБЛАСТ ВРАЦА

Водоснабдяване и канализация

Водоснабдяването и канализацията в област Враца са услуги, които се извършват от "ВиК" ООД – град Враца. Към момента 51% от собствеността на дружеството принадлежи на държавата, представена от на Министъра на регионалното развитие и благоустройството и 49% на общините от Врачанска област, с изключение на община Козлодуй, която няма дял в собствеността на дружеството.

Разпределението на дяловете от "ВиК" ООД - Враца по общини към 2003 година:

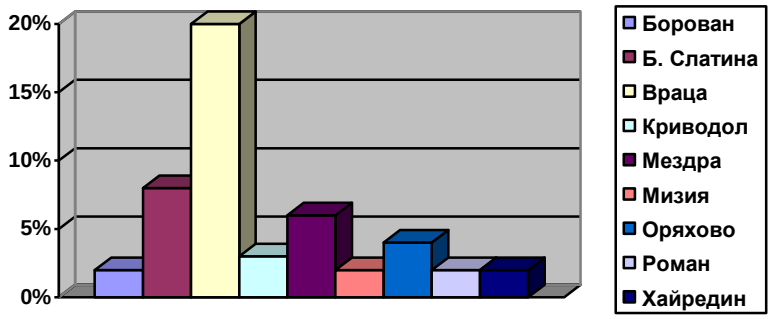

Водоснабдяването се извършва гравитачно и помпажно, като водоснабденото население в област Враца е 99%, а канализираното - 67%. Водоподаването към населените места е безрежимно. Все още на частичен режим през летния сезон са определен брой села, като основна причина за това е напояването на земеделските стопанства и намаляването на естествените водни ресурси през лятото. Прекъсване на водоснабдяването се осъществява и при възникване и отстраняване на аварии, които в 90 % от случаите се дължат на остарялата и амортизирана водопроводна мрежа в цялата Врачанска област.

В Общините Враца, Мездра и Криводол голяма част от водните количества се закупуват и доставят пречистени от "ВиК" ООД – Монтана.

Водата от местните водоизточници преди да бъде подадена в мрежата се обеззаразява. Обеззаразяването се извършва с хлор и други реагенти подавани с дозатори и ръчно.

Дружеството стопанисва и експлоатира 195 броя помпени станции, 94 от които бункерни помпени станции.

Като неразделна част от водоснабдителните системи тези съоръжения (*помпени станции*) са изградени преди повече от 40 години. В последните години усилията са насочвани към подобряване на количествените и качествените параметри на помпите – водно количество и оптимален напор, а също така и подмяна на електрическите двигатели с по-ниско енергоемки такива.

Водоснабдителните обекти – водоизточници, водопреносни и водоразпределителни съоръжения към тях са изградени също преди повече от 40 години с материали, които отдавна са изгубили качествата отговарящи на физическите и техническите изисквания за нормална експлоатация на такива обекти.

Водоснабдителните системи, обслужващи над 200 хиляди жители от Врачанска област, имат обща дължина от 2 855 км. Тук са включени външни водопроводи – 944 421метра, от които PVC – 4 820 метра, полиетилен – 9283 метра, етернит – 711 461 метра, стомана и чугун – 217 152 метра и поцинковани водопроводи – 1 705 метра.

Вътрешна водопроводна мрежа в област Враца е 1 910 639 метра, от които – полиетилен – 17 698 метра, етернит – 1 710 580 метра, стомана и чугун – 146 912 метра и поцинковани метални тръби – 35 449 метра.

Разпределение на водопроводната мрежа в област Враца по материал от който е направена

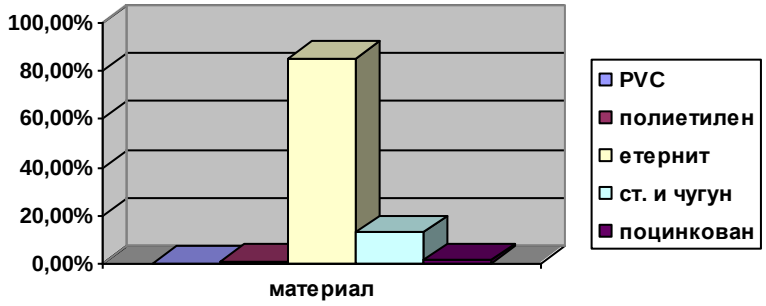

Подадената вода във водоснабдителните мрежи на "ВиК" ООД – град Враца, възлиза на 36 095 хил.куб.м за 2003 година. Полезно използваната вода е 10 428 хил.куб.м и съответно загубата на питейна вода е в размер на 25 847 хил.куб.м, или 71%. Загубите от външната водопроводна мрежа (*от водоизточници до градската разпределителна мрежа*) са 3 990 хил.куб.м., а вътрешните загуби – 21 857 хил.куб.м. (*по разпределителната мрежа*).

Разпределение на загубите на питейна вода по външната и вътрешна водопроводна мрежа в област Враца

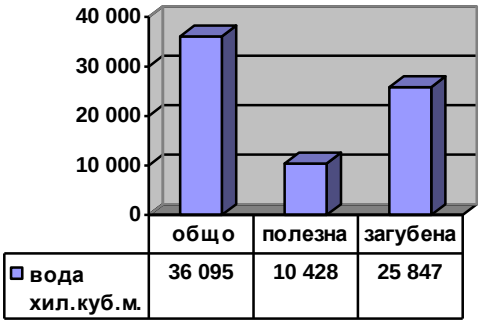

Загубите са резултат от техническото състояние на мрежата обуславящи големи скрити течове и аварии, и немалък дял от кражби на вода от абонати на дружеството.

Важен фактор е, че 85 % от водопроводната мрежа е изградена от съдържащите азбест етернитови тръби.

До 31.12.2003г. общо изградената канализационна мрежа за Област Враца обхваща градовете Враца, Мездра, Роман, Б.Слатина, Оряхово, Козлодуй и е 213,6 километра.

Проектната обща дължина за същите градове е 310 километра, остават за изграждане още 96,4 километра.

Канализационната мрежа отвежда, както отпадъчните води на абонатите водоснабдени с питейна вода подавана от "ВиК" ООД – Враца, така и на абонатите със собствени водоизточници. На територията на Врачанска област 31 предприятия заустват отпадъчните си води в обществената канализационна мрежа.

Ограничените водни ресурси в областта налагат опазването им от замърсяване, като първостепенно условие за най-рационалното използване на питейно-битовите ресурси в терасите на реките – Дунав, Огоста, Скът, Искър, Ботуня, Дъбника и Вертешница.

Тези приоритети обуславят необходимостта от реконструкция на ПСОВ град Враца и изграждането на нови в градовете Мездра, Бяла Слатина, Козлодуй и Оряхово.

Отведените отпадъчни води за 2003 година, от населените места с канализация в област Враца.

Населено място	**Брой население**	**Куб.метра**
1.градМездра	14 029	929345
2.градБяла Слатина	15 932	324342
3.градОряхово	6 886	126095
4.градКозлодуй	13883	635197

Пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) – град Враца е проектирана от КНИПИ "Водоканал проект" София и въведена в експлоатация на два етапа: I етап – 1980-1981г. и II етап – 1984г.

Основната технологична схема осигурява механично и биологично третиране на отпадъчните води и съвместна обработка на първичните и уплътнените предварително излишни активни утайки.

Голяма част от съоръженията на ГПСОВ - Враца работят от 20 години. За този дълъг период на експлоатация някои от тях са претърпели конструктивни изменения и се нуждаят от подмяна и модернизация. По Програма ИСПА е осигурена техническа помощ за изготвяне на инвестиционен проект за изграждане на ГПСОВ –Враца.

Безрежимното водоснабдяване на населените места, намаляването на загубите на вода и подобряването на нейното качество, защитата на околната среда и повишаването на ефективността от цялостната дейност, са приоритетите на ръководството на "ВиК" - ООД - Враца.

Постигането на тези цели е свързано с увеличаване обема на инвестициите. Собствените средства заделяни от дружеството в тази насока са недостатъчни за постигане на горепосочените приоритети. Усилията трябва да бъдат насочени към осигуряване на финансиране, за част от строителната програма на водното дружество, от програмите ИСПА и САПАРД, а след 2007 година и от структурните фондове на Европейския съюз.

Транспортна мрежа

Републиканска пътна мрежа

Републиканската пътна мрежа е съставена от пътища с категория първи втори и трети клас. Към 2002 година, общата им дължина в област Враца е 625 км., от които 50 км са първокласните пътища, 230 км – второкласни и 345 км – третокласни.

Първокласната пътна мрежа е представена от международен път Е – 79, който преминава през област Враца от границата със София област - до границата с област Монтана. Състоянието на този път е добро, с изключение на необходимостта от рехабилитация на моста на река Искър, при град Мездра.От второкласните пътища на територията на област Враца, с приоритетно значение е път II-15, който свързва областния център – град Враца с град Оряхово и намиращия се там "Фериботен комплекс – Оряхово" АД. Пътят е основно ремонтиран, като през есента на 2004 година започна основния ремонт на последната отсечка по него от град Мизия до град Оряхово. Основната част от средствата за ремонта на пътя са осигурени от програма ФАР – ТГС на Европейския съюз.

Още два са второкласните пътища на територията на област Враца, които имат важна стратегическа функция.

Първият от тях II-13, осигурява връзката на област Плевен с международен път Е 79, в посока град Видин. Пътят свързва градовете Бяла Слатина и Криводол и намиращите се в тази отсечка села.

Другият второкласен път - II-11, е разположен покрай река Дунав и осигурява връзката на крайречните градове Оряхово, Мизия и Козлодуй, с областите Монтана и Плевен. Състоянието на двата пътя II-13 и II-11, е изключително незадоволително.

Същата констатация може да се направи и по отношение на третокласните пътища в област Враца. Състоянието на настилките и най-вече пътната маркировка, са в много лошо състояние и не гарантират безавариен превоз на пътници и товари. По-натоварени и с водещо стратегическо положение са третокласните пътищата Враца – Криводол, Горна Бешовица – Бяла Слатина (*осигуряващ пряка връзка между община Бяла Слатина и общините Мездра и Роман*) Хайредин – Гложене (*път III –22.1, осигуряващ връзка на община Хайредин с II-15 и II-11*) и Мездра – Роман (*път III – 29.1, осигуряващ връзката на община Роман с областиня град Враца и с международни пътища Е 83 и Е 779*).

Общинска пътна мрежа

Общата дължина на общинската пътна мрежа на територията на област Враца е 646 км. Общините с най-голям дял, съответно и по-големи задължения относно подръжката и ремонта на тези пътища, са Враца и Мездра – общините с най-много населени места в област Враца.

Разпределение на общинската пътна мрежа в област Враца по общини

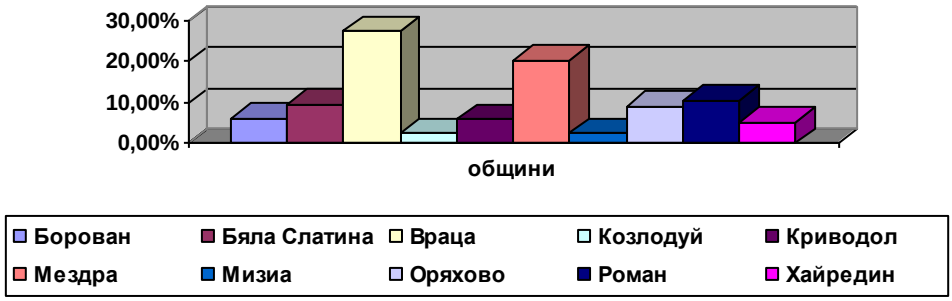

Състоянието на общинската пътна мрежа е незадоволително. Ежегодно общините получават от държавния бюджет целеви средства за ремонт и подръжка на четвъртокласната пътна мрежа, но поради силно амортизирания характер на носещите настилки и маркировката, средствата са крайно недостатъчни за основен ремонт. В почти всички случаи се извършва повърхностна рехабилитация, със запълване на местата с нарушена пътна настилка и зимна подръжка – снегопочистване и опесъчаване.

За подобряване на състоянието на общинската пътна мрежа, освен на бюджетни средства, общините започват да разчитат и да търсят финансов ресурс от националните и най-вече европейски предприсъединителни фондове. Към края на 2004 година, четири общини от област Враца – Мездра, Криводол, Оряхово и Бяла Слатина са разработили и подали проекти в Изпълнителна Агенция САПАРД в град София.

. Железопътен транспорт

Железопътната мрежа и съоръженията към него само на територията на Област Враца, са както следва:

1. Нормални жп линии:
   - по II-ра жп линия София-Варна от км.61+500 до км.96+000 = 68,830 км
   - по VII-ма жп линия Мездра –Видин от км. 0+000 до км 49+335 = 62,167 км
   - гарови коловози - 60,609 км, от тях- 40,857км- електрифицирани коловози

   Всичко: 190,606км

В т.ч. електрифициран: еднопътен железен път- 42,430км и 41,796км- двупътна жп линия.

Дължината на индустриални коловози в област Враца и коловози на МТ, вкл.МО са с дължина -59,577км релсов път.

Инженерни съоръжения:

мостове - 40 бр с дължина – 7305м
тунели - 14 бр. с обща дължина 2095м
водостоци- 232бр
жп прелези- 20 бр
пешеходни пътеки-7бр.
жп стрелки- 196 бр.
(По данни на НК "Железопътна инфраструктура")

Железопътният транспорт преминава през четири от общините а област Враца – Мездра, Враца, Роман и Криводол. Водещият железопътен възел, който има и национално значение, е гара Мездра. Тя осигурява връзката на Северозападна България със столицата София и вътрешността на страната. Другите по-големи железопътни гари са общинските центрове – Враца, Криводол и Роман.

От края на 2003 година, като резултат на структурната реформа в БДЖ, е закрито Предприятието за поддържане и експлоатация ан железопътната инфраструктура - град Враца (ПЕПЖИ – Враца). Дейността на предприятието е прехвърлена към ПЕПЖИ – Плевен и основно ПЕПЖИ – София 2.

От началото на 2003 година, отново в резултат на структурната реформа в БДЖ и лошите финансови показатели, е закрита теснолинейната железопътна линия "Червен Бряг – Оряхово".

Фиг. Схема на основните железопътни линии в Област Враца и връзките със съседните области

Воден транспорт

Водният транспорт в област Враца е свързан с река Дунав. В границите на областта има разположени три пристанища – в градовете Козлодуй и Оряхово и пристанището на АЕЦ "Козлодуй" ЕАД и един фериботен терминал – "Фериботен комплекс – Оряхово" АД – град Оряхово.

Пристанището на град Козлодуй изпълнява транспортни функции само по отношение на пътникопотока преминаващ през него, няма оборудване за обслужване на товари.

Пристанищата на АЕЦ "Козлодуй" ЕАД и град Оряхово, са пригодени за товаро-разтоварни работи на стоки и суровини, като пристанищният комплекс на атомната централа, се ползва само за нейни нужди. В последните години се наблюдава затихване на функциите на пристанище Оряхово по отношение на превоза на стоки през него.

Водеща роля за преминаването на хора и товари през река Дунав, към съседна Румъния, има Фериботният комплекс – Оряхово. Дружеството е частно и полага значителни усилия за привличане на пътникопотока и качественото обслужване на преминаващите превозни средства. Потенциалът, с който разполага ГКПП – Оряхово и двата ферибота – румънски и български, позволява за 24 часа да се обработват 200 изходящи и 200 входящи тежкотоварни камиона. През 2003 и 2004 година, средното количество на превозените тежкотоварни автомобили е било 400 камиона седмично в изходяща посока и 700 камиона седмично във входяща.

Доброто състояние на рупубликански път II-15 и предстоящето влизане на България и Румъния в Европейския съюз, е допълнителна предпоставка за бъдещето развитие на фериботния терминал и пристанище Оряхово.

Енергийна мрежа

Енергийната инфраструктура на територията на област Враца е представена от няколко предприятия добиващи енергия – АЕЦ "Козлодуй" ЕАД – град Козлодуй, МВЕЦ "Мездра", МВЕЦ "Брусен", МВЕЦ "Искра" – град Роман и фабрики за производство на екобрикети от слама и дървени отпадъци в град Мизия и селата Остров и Люти брод, газоразпределителното дружество "Булгаргаз" ЕАД-с ПГХ - село Чирен, топлоснабдителното дружество "Топлофикация–Враца" АД и електроразпределителното дружество– "Електроразпределение – Плевен" ЕАД – клон Враца.

Годишна консумация на електрическа енергия от бита и промишлеността в Област Враца за 2004г

Бит – 207 397 574квтч

Промишленост - 226 428 052 квтч

Брой трафопостове и електрически подстанции, поддържани от дружеството на територията на Област Враца, към края на 2004г.

Трафопостове – 966 бр. /58 бр./ Мачтови/

Електрически подстанции – собственост на НЕК – ЕАД

Дължина на електроразпределителната мрежа на територията на Област Враца

Въздушни ел. Проводи ВН

1. 400кV-9бр.- 278715 метра
2. 220кV-5бр.-183273 метра
3. 110кV – 19бр.- 412302 метра

Въздушни ел. Проводи СрН – 2303 км

Кабелни линии СрН - 368 км

Въздушни ел.проводи НН - 2541 км

Кабелни линии НН - 616 км

Електрически подстанции – извън системата на НЕК ЕАД

Ел.подстанция 110/СрН на фирма "Холсим"

Електрическа подстанция 110/СрН на фирма "Метизи" – Роман

Тягова подстанция Враца на БДЖ

Тягова подстанция Мездра на БДЖ

Електрическа подстанция 110/СрН на фирма "Камибо/Химко/"

Място и роля на АЕЦ "Козлодуй" ЕАД в икономическото развитие на област Враца

В контекста на преговорите за членството на България в Европейския съюз, между българското правителство и Европейската комисия е постигнато споразумение за спирането и извеждането от експлоатация на малките енергоблокове на АЕЦ "Козлодуй" ЕАД – град Козлодуй. В резултат на това споразумение 2003 година, е първата от спирането на работа на 1-ви и 2-ри енергоблокове на атомната централа. Въпреки това, по данни на дружеството, през цитираната година са отчетени приходи от дейността на стойност 741 141 000 лева (*списание на АЕЦ "Годишен отчет 2003 г."*). Те са получени от продажбата на 17 278 411 MWh електроенергия. За тяхното производство през 2003 година в АЕЦ "Козлодуй" ЕАД са работили 5 364 души.

Разгледаните по-горе стопански единици от област Враца - включително и от секторите на здравеопазването и образованието – за календарната 2003 г. са отчели приходи от дейността си на стойност 1 530 332 000 лева. Към настоящия момент това прави производството на електроенергия от АЕЦ "Козлодуй" ЕАД водещ отрасъл в областта, с 32,6 % от общото количество на произведената местна продукция. За сведение, преди началото на демократичните промени в Република България, електропроизводството в област Враца отново е водещо, но с 22,5 %. Ако се приеме, че нивото на производство в атомната централа се е запазило в приблизително едни и същи граници, то производството от другите отрасли на

местната икономика осезателно е намаляло. В тези условия на задълбочаващо се неравномерно разпределение на икономическото производство и с потенциала за развитие с който разполага, област Враца е изправена пред поредното изпитание – да поеме и преодолее икономическите и социални негативи, които ще се появят на регионално ниво, от предсрочното спиране и извеждане от експлоатация на малките енергоблокове в АЕЦ "Козлодуй" ЕАД. В тази връзка трябва да се спомене, че 3 и 4 блок на централата ще работят до края на 2006 година.

Във връзка с компенсиране и последствията от затварянето на енергийни блокове от 1 до 4 в АЕЦ "Козлодуй"Действия, от страна на Европейската комисия е предвидена сума в размер на 260 – 280 милиона евро от Европейската комисия, която да бъде разпределена в пакети и оперативно да отговори на действията по затварянето на блоковете.

Сумата, като компенсация е разпределена в пакет, както следва:

- закриване на реактори 1-4 - 1.9 млн. евро;
- енергийна ефективност - 226.1 млн.евро;
- регионално развитие и местни проекти - 35.1 млн. евро.

Реализацията ще се извърши чрез кандидатстване по 35 на брой проекти.

Еврокомисарите предвиждат и ще предложат Козлодуй да се превърне в национален технологичен център за европейска ефективност.

За периода от 6-7 години се предвижда да бъдат съкратени 2500 ядрени енергетици, които ще имат възможността да се насочат и включат по мерките и пакетите , както и да се пренасочат към централи на територията на балканите и ЕС.

Съобщителна мрежа

Съобщителната мрежа на територията на област Враца се управлява и поддържа от "Български пощи "ЕАД, "Българска телекомуникационна компания" АД – РУ "Далекосъобщения" – Враца и мобилните телефонни оператори – "Космо Мобайлс Телекомс" АД и "Мобилтел" АД.

Общият брой на пощенските телеграфните и телефонни станции на територията на област Враца е 113. Капацитетът на селищните телефонни централи е 103 499 номера, от които използваните телефонни постове към края на 2002 година са 81 540. Това прави средно по 38 телефонни поста на 100 жители.

Разпределение на телефонните постове в област Враца по- население и нестопански организация

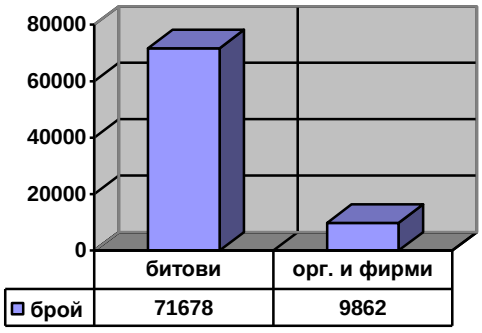

От 81 540 телефонни поста, 54 308 са разположени в градовете на област Враца, а 27 232 в селата на областта. Приоритетите за развитие на дружеството са свързани най-вече с подмяната на аналоговите телефонни постове с цифрови и разширението на капацитета на съществуващите централи. През 2002 и 2003 година, БТК ЕАД е направила следните инвестиции в модернизация и разширение на телефонната мрежа в област Враца:

- Разширение на ЦАТЦ/ЦАМТЦ с нови 3500 номера и разширение на транзитната част – 1 972 101 лв.

- Разширение на RSU Козлодуй, преобразуване на цифров номерен капацитет с аналогово-цифров – 734 800 лв.
- Разширение на селищна телефонна мрежа Враца с 2300 първични чифта – 241 906 лв.
- Положен е 100 чифтов кабел Баурене-Градешница с дължина 6000 метра – 92 222 лв.
- Цифров абонатен капацитет RSU Мездра с 1500 номера – 651 000 лева;
- Цифров абонатен капацитет RSU Бяла Слатина с 1500 номера – 653 000 лева;
- Разширение на ЦАТЦ Враца с 11000 номера и подмяна на всички аналогови номера, започващи с префикс 2 и 3 с цифрови – 4 083 678 лева;
- Дооборудване на всички крайни аналогови централи от ТВД Враца за връзка с ЦАМТЦ Враца – 142 000 лева;
- Дооборудване на всички крайни аналогови централи от ТВД Козлодуй за връзка с RSU Козлодуй – 138 000 лева.

Ниво на инвестициите за 2002 и 2003 година, направени от РУ "Далекосъобщения" – Враца

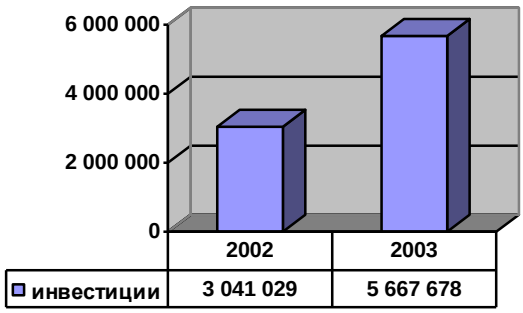

С направените през 2003 година инвестиции за подмяна на аналоговите телефонни номера с цифрови, общият брой на цифровите телефонни постове в обаласт Враца става около 35 000, или приблизително 40 % от всички телефонни постове в областта.

Населените места в област Враца са покрити на 100 % от трите национални телевизии – Канал 1, БТВ и Нова телевизия, както и от Програмите на Българското национално радио – "Хоризонт" и "Христо Ботев".

От локалните - кабелни телевизионни мрежи, най-голямо покритие има "Михайлов – ТВ" ЕООД, която оперира на територията на общините Враца, Криводол и Мездра.

Във всички други общински центрове и повечето от населените места на област Враца има изградени кабелни телевизионни мрежи, които се използват и поддържат от различни фирми.

VII. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА

Урбанизация

Обща характеристика

Урбанизацията е процес на създаване и усъвършенстване на околната среда за реализация на жизнените дейности – обитаване, труд и отдих – адекватно на изискванията на съвременното общество.

Добре управляван, този процес осигурява равновесие между личните и обществените интереси (балансът между "аз" и "ние"), това го прави по своята същност дълбоко демократичен, предпоставящ стремежа за социална справедливост като условие на устойчиво развитие на урбанизираните територии и съхраняване на планетата като цяло.

Принципите на устойчивото развитие търсят оптималната реализация чрез най-икономичното използване на природните ресурси; поддържане на екологичното равновесие на планетата; изоставяне на потребителския стил на живот; хуманизиране на отношенията между живеещите сега и бъдещите поколения.

Териториална структура на Област Враца

Област Враца е разположена в Северозападната част на Република България и обхваща общо територия от 3619,8 км^2 или 3 % от общата територия на Република България. Териториите по общини са както следва:
Община Враца – 679, 4 км^2
Община Борован – 210, 7 км^2
Община Бяла Слатина – 572, 3 км^2
Община Козлодуй – 284, 9 км^2
Община Криводол – 326, 9 км^2
Община Мездра – 519, 1 км^2
Община Мизия – 209, 3 км^2
Община Оряхово – 326, 5 км^2
Община Роман – 301, 5 км^2
Община Хайредин – 189, 1 км^2

Целесъобразно е бъдещото планиране на урбанизационните процеси в устройството на територията да се разглежда в много по-широки граници, съответстващи с обхвата на реалните връзки, взаимоотношения и активно влияние на общинските центрове върху територията. Да се приложи принципът на регионалния подход при планиране, без да се подценява развитието на ядрото, с ефективно използване на неговите пространствени ресурси и решаване на устройствените му проблеми при ясно формулирани приоритети.

Визуализация на териториалната структура на Област Враца

Структурата на землището на областта обхваща землищата на десетте общини на област Враца и включва:

Данните са към 31.12.1999г.

Област Враца Общини	ОБЩО (дка)	Територия по вид						
		Земеделска		Горска	Населени места и други урбанизирани територии	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
		Общо	В т.ч.: обработваема площ					
Враца	679400	465703	357214	146751	53231	7985	1411	4322
Борован	210700	184657	167349	6075	15253	2284	30	2428
Бяла Слатина	572300	483723	429834	43416	35209	6830	431	2734
Козлодуй	284900	240984	214679	3321	21560	17713	116	1090
Криводол	326900	267425	225468	36547	18104	3028	42	1953
Мездра	519100	302969	187142	188184	19788	3214	1011	3948
Мизия	209300	185184	162739	5963	13858	247	58	1142
Оряхово	326500	278056	237464	9402	19503	18282	64	1244
Роман	301500	205117	120196	80610	11189	2718	487	1403
Хайредин	189100	171145	149714	3965	11140	1876	237	573

Структурата на собствеността върху земята в землищата на областта е в съотношение: държавна (публична и частна) – 667 433дка, общинска (публична и частна) – 569 465 дка, частна – 2 302 910 дка.

Целесъобразно е да се приеме като ръководен принцип за бъдещото развитие на територията опазването на обработваемата земя като един от основните ресурси на общината, както и разработването на пустеещите земи, с висока територия – трета и четвърта. Проблем за привличане на инвеститори е раздробяването на земята на малки парцели, което затруднява обработката им.

Селищна среда на Област Враца. Състояние, тенденции и проблеми в урбанистичното развитие на областта

Административно-териториалното деление на Област Враца включва 123 населени места, от които 8 града и 115 села, обединени в 10 общини. В областта преобладава градското население, което обитава общинските центрове и представлява 56,5% от общото население.

Общият брой на населението на областта по данни към 2003г. е 216 388 души, разпределено по общини, както следва:

- община Борован – 6 625 души, представляващи 3,06% от населението на областта;
- община Бяла Слатина – 30 372 души, представляващи 14,06% от населението на областта;
- община Враца – 81 000 души, представляващи 37,43% от населението на областта;
- община Козлодуй – 24 052 души, представляващи 11,12% от населението на областта;
- община Криводол – 11 606 души, представляващи 5,36% от населението на областта;
- община Мездра – 24 926 души, представляващи 11,52% от населението на областта;
- община Мизия – 8 924 души, представляващи 4,12% от населението на областта;
- община Оряхово – 14 136 души, представляващи 6,53% от населението на областта;
- община Роман – 8 300 души, представляващи 3,84% от населението на областта;
- община Хайредин – 6 447 души, представляващи 2,98% от населението на областта;

В следващата таблица са поместени някои характеристики на общините, като брой на населените места в тях, гъстота на населението и мястото на отделните общини в общото им подреждане по брой на населението в рамките на страната:

Общини	**Градове**	**Села**	**Гъстота на населението ч/кв.км**	**Място според броя на населението**
Борован	0	5	31	201
Бяла Слатина	1	15	53	51
Враца	1	21	119	15
Козлодуй	1	4	84	73
Криводол	1	14	36	144
Мездра	1	27	48	64
Мизия	1	5	43	170
Оряхово	1	6	43	122
Роман	1	12	28	189
Хайредин	0	6	34	205
Всичко	8	115	Средно 60ч./кв.км	-

Средната гъстота на населението в общините на Област Враца варира от 28ч./кв.км в община Роман до 119ч./кв.км в община Враца.

С изключение на общините Враца и Козлодуй, във всички останали гъстотата на населението по-ниска от средната за страната (70ч./кв.км).

Ясно се проявява тенденцията за намаляване на населението в общините от област Враца. Броят на жителите на цялата област, за една година, е намалял с 3442 човека. Най-висок е отрицателният прираст на населението в община Враца. В цифрово измерение жителите на общината са намалели с 2020 човека. По-нисък е показателят в останалите общини.

Общините с преобладаващо градско население в област Враца са Враца и Козлодуй. Те се характеризират като общини от градски тип. В останалите осем общини от областта, над 50 % от населението живее в села. В две общини Борован и Хайредин, 100 % от населението живее в населени места от селски тип. Общините Борован, Хайредин, Мездра, Мизия, Криводол, Роман, Бяла Слатина и Оряхово се характеризират като общини от селски тип.

Относителния дял на градското население в област Враца е 57,8% при 69,0% общо за страната. Това е сравнително ниска степен на урбанизация. Градското население на Врачанска област е приблизително равномерно разпределено между областния център и всички останали градове:

Броят на населението, живеещо в селата на област Враца за 2002 и 2003 година е сравнително постоянна величина и е намаляло едва с 455 души. За същият период от време броя на градското население е намалял с 2987 човека. За разглеждания период от време, най-съществено е намаляло населението на областния център – град Враца от 67 262 до 65 181, или с 2081 човека.

Според броя на населението си селата в областта се разпределят в следните групи:

Данните са към 01.03.2001г.

Размер	**Брой села**	**Отн. дял %**	**Население**	**Отн. дял %**
Под 100 души	5	4.35	225	0.23
От 100 до 199 души	7	6.09	1063	1.08
От 200 до 499 души	36	31.30	13012	13.25
От 500 до 999 души	36	31.30	24856	25.31
От 1000 до 1999 души	18	15.65	24509	25.00
От 2000 до 2999 души	10	8.7	23439	23.9
3000 и повече	3	2.61	11116	11.32
Общо	**115**	**100.0**	**98220**	**100.0**

Към 03.01.2001г. в област Враца няма села без население. Под 100 жители имат само 5 села, а седем са с население между 100 и 199 души. За разлика от много други области, в които преобладават най-малките села, в област Враца те са едва една десета от всички села. При това в тях живеят 1288 души, което представлява само 1.31% от селското население в областта.

Най-голямото село в областта е Селановци (4623 души), община Оряхово, а най-малкото е Марково равнище (15 души), община Роман.

Селищна мрежа

Община Борован

Община Борован е разположена в Северозападната част на България. Намира се на 150 км от гр. София. Пътната мрежа на територията на общината е 176км. През общината преминава главната пътна артерия, която свързва източното Черноморие със западните части на страната, главния път София – ферибот Оряхово и няколко пътни артерии с регионално значение.

Граничи с общините Враца, Хайредин и Бяла Слатина. В територията на общината са включени 5 населени места – общинският център с. Борован и селата Малорад, Добролево, Нивянин и Сираково. Надморска височина от 250-350м.

Община Борован е осма по големина в рамките на областта. На територията на общината попада изолираното възвишение от Предбалкана – Боровaнска могила, с надморска височина 423м. Средната надморска височина на общината е 183,5м.

Общата територия на общината е 210,7 кв.км, а общият брой на населението по демографски данни към 31 декември 2003г. е 6 625 души, съставляващи 3,06% от населението на областта.

Община Борован е съставена само от села. Гъстотата е 31,44 души/кв.км. Сравнена с останалите общини от областта Борован е с относително малък дял на населението с образование над средното – 4,7%.

Основният поминък на населението е селското стопанство. Общата площ на землището е 184,657 дка., от които обработваемата площ възлиза на 167,349дка. Почвените условия предполагат приложението на технологични решения за развитие на зърнопроизводството, трайните насаждения, зеленчукопроизводството и фуражопроизводството.

Община Бяла Слатина

Община Бяла Слатина е разположена в Северозападна България и е на почти еднакво разстояние от р. Дунав и Предбалкана. Намира се в Дунавската равнина, върху терасите на р. Скът. Релефът е равнинен и полупланински. Климатът е умерено-континентален с недостатъчно валежи, особено на север. Средната надморска височина е 189,9км. Пътната мрежа е общо 147,41км, в т.ч. – главната пътна артерия, която свързва източното Черноморие със западните части на страната и няколко пътни артерии с регионално значение.

Граничи с общините Враца, Борован, Хайредин, Козлодуй, Оряхово, Кнежа, Червен бряг. Население 30 372 жители /към 31.12.2003 година/. Обединява 15 села - Галиче, Алтимир, Търнава, Соколаре, Комарево, Тлачене, Върбица, Габаре, Враняк, Бъркачево, Попица, Търнак, Бърдарски геран, Букувец, Драшан. Общински център Бяла Слатина.

Населението на общината наброява 30 372души, а общата територия – 572,3 кв.км.

Селското стопанство е традиционен отрасъл. Зеленчукопроизводството е слабо застъпено. Животновъдството се развива основно в малките семейни ферми. Промишлеността е представена от машиностроителни предприятия, предприятия от хранително-вкусовата, фармацевтичната, шивашката и текстилната промишленост.

Стопанисваната земя е общо 483 700дка, обработваемата земя е 428 700дка, горите заемат 32 000дка. Общинският поземлен фонд е 29 000дка.

Община Враца

Община Враца се намира в Северозападната част на Република България. Обхваща части от Предбалкана (Врачанска планина) и Дунавската равнина. По площ заема 16-то място в страната. Отстои на 110 км от София. Средната надморска височина на общината е 410,8м. Средната януарска температура в общинския център е 1.9^{o}C, а средната юлска – 22.2^{o}C.

Враца е с изградена инфраструктура и комуникации. През територията на общината преминават важни железопътни и шосейни коридори с национално и международно значение. Тя е пресечна точка на два от най-големите европейски транспортни коридори – коридор № 4 и коридор № 7. Географското й положение ще придобие още по-голямо значение с изграждането на Дунав мост 2.

Граничи с общините Мездра, Борован, Криводол, Вършец и Монтана. На територията и има 21 села - Баница, Бели извор, Горно Пещене, Нефела, Веслец, Вировско, Власатица, Голямо Пещене, Девене, Чирен, Три кладенци, Косталево, Лиляче, Згориград, Лютаджик, Мало Пещене, Мраморен, Оходен, Паволче, Челопек и кварталите Бистрец и Кулата.

Общината е с голяма гъстота на населението – 119,22 души/кв.км.

В Северозападна България община Враца има най-много промишлени предприятия. Специализирани са главно в текстилна промишленост, химическо производство, производство на мебели, дървообработване, строително-ремонтни дейности, заготовка и строително-монтажни работи, хранително-вкусова промишленост, памучни платове и коприни, производство на строителни материали (цимент), производство на стругове и фрези и други. Има развита мрежа от модерни търговски обекти.

Община Козлодуй

Община Козлодуй е разположена в източната част на Северозападна България в Дунавската низина с надморска височина 25 метра. Релефът й е предимно равнинен. Разположена е в равнината на десния басейн на р. Дунав. Граничи с общините Вълчедръм, Хайредин, Мизия, а на север с р. Дунав и областта Допис /Румъния/. Население 24 537 жители /към 01.03.2001 година/. Включва 4 села - Хърлец, Гложене, Бутан, и Крива Бара. Съотношението по видове територия е: земеделски - 234 037 дка; горски - 10 191 дка; населени места и други урбанизирани територии - 21 765 дка; водни площи - 17 673 дка; територии за полезни изкопаеми и депа за отпадъци - 116 дка; територии за транспорт и инфраструктура - 1 092 дка. Водните ресурси са значителен потенциал за общината. Река Дунав е не само плавателна река, но се ползва и като технологичен фактор в експлоатацията на АЕЦ - Козлодуй. Изградената улична мрежа в възлиза на 210 км., в това число включени в републиканската пътна мрежа 22 км. Само в кметствата пътната мрежа е 142 км. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната за страната, а именно 73.68 км./100 кв.км. На територията на община Козлодуй има 17,990 км. - IV класна пътна мрежа, 22 км. - III класна. Изграден е обходен път на АЕЦ с дължина 6.7 км. Завършено е прокарването на оптичен кабел Кнежа - Оряхово - Мизия - Козлодуй, с което започва цифровизацията в града.

Енергетиката е структуроопределяща за икономиката в общината. АЕЦ"Козлодуй" ЕАД осъществява безопасно, ефективно и екологично чисто производство на електроенергия, в съответствие с националните и международни изисквания, при гарантирано качество и надеждност. В нея се произвежда 45 % от електроенергията в България.

Стопанисваната земя в общината представлява 20% от общата й територия, а обработваемата земя - 82%. Възстановена е собствеността върху цялата земеделска земя. Обработваемата земя е 217 829 дка. Значителен е делът на нивите - 209 495. Горските територии са в размер на 10 191 дка.

Община Криводол

Община Криводол е разположена в северозападната част на България. Релефът е хълмист и нископланински, обхваща котловините на реките Ботуня, Лева и Рибиня. Средната надморска височина е 203,2м. Обхваща територия от 285 кв.км. През територията на Общината преминава основната ЖП линия за Северозападна България София - Видин, главен път Е - 79 /София - Мездра - Видин/, който е част от голямата трансгранична магистрала и пътя Монтана - Борован - Плевен - Варна. Близостта на Криводол до големите икономически центрове Враца и Монтана, както и кръстопътното положение създава благоприятни предпоставки и потенциал за формиране на зони с активно развиваща се промишленост, земеделие, търговия и складово стопанство, край транспортните коридори.

Граничи с общините Враца, Борован, Вършец, Монтана, Бойчиновци. Включва гр. Криводол и 14 села - Лесура, Краводер, Пудрия, Главаци, Добруша, Ботуня, Голямо Бабино, Уровене, Ракево, Галатин , Баурене, Осен, Фурен, Градешница. Общинският център гр. Криводол се намира на ж.п. линия София - Враца - Видин. Районът е предимно земеделски. Обработваема земя 198 000 дка.

Полетата на Предбалкана, речните долини, наличието на плодородна почва и благоприятните климатични условия допринасят за сравнително доброто развитие на селското стопанство.То е важен отрасъл и основен поминък за хората от този край. Приоритетно място заемат зърнопроизводството и млечното говедовъдство. Възстановени са стари мелници, изградена е и една нова модернизирана по Европейски оборудвана мелница, както и две малки мандри и едно голямо млекопреработвателно предприятие.

Община Мездра

Община Мездра се намира в Северозападна България. Средната надморска височина е 472м. Най-голямата река, която протича през общината е Искър.

Непосредствената близост на ГКПП - Калафат, Връшка чука, Калотина, както и на София /100 км./, съответно летище - София, осигуряват добри транспортни връзки на общината с чужбина. Мездра е важен ЖП център с национално значение, основна връзка на северозападна и централна България. Съществуват удобни пътни връзки. Всички селища са обхванати в общинската транспортна схема. Пътната мрежа е от 132 км и е от IV- клас. В ход е газификацията на град Мездра. Изградени са разпределителните газопроводи към основните обществени и промишлени консуматори. В процес на експлоатация са обекти на 5 промишлени, 33 обществени и 288 битови консуматори на природен газ. Основен водоизточник за град Мездра е хидровъзел Среченска бара. Канализационната мрежа на града е изградена на 98%.

Община Мездра заема 554 кв.км. площ и разположена главно по Искърското дефиле. Граничи с общините Враца, Роман, Бяла Слатина, Ботевград и Своге. На територията на общината са разположени 27 села - Боденец, Брусен, Върбешница, Горна Бешовица, Горна Кремена, Долна Кремена, Дърманци, Елисейна, Зверино, Зли дол, Игнатица, Кален, Крапец, Крета, Лик, Люти брод, Люти дол, Моравица, Оселна, Ослен Криводол, Очин дол, Ребърково, Руска Бяла, Старо село, Типченица, Цаконица, Царевец.

Промишлеността е определяща за икономиката на общината.Индустриално развитие на общината се представя от металургия, добив на скални материали, текстилна и хранително-вкусова промишленост. Обработваема земя 73 449 дка.

Община Мизия

Община Мизия се намира в Северозападната част на Област Враца. Общината е разположена по поречието на две реки - Скът и Огоста. Те се вливат в р. Дунав на 10 км. Северно от град Мизия, където землището на общината излиза на брега на Дунава. Географското положение на общината е възлово. През четири от нейните селища преминава международен път II-15, който достига до Фериботен комплекс Оряхово-Бекет. Отстоянието от пристанищата в Оряхово и Лом е съответно 14 и 65 км., а от столицата и нейното летище - 200 км.

Община Мизия заема територия от 207 кв.км. Граничи с общините Козлодуй, Оряхово, Хайредин и Бяла Слатина. Включва 5 села - Софрониево, Липница, Крушовица, Войводово и Сараево. С указ от 13.02.1970 година бившето село Букьовци става град и получава днешното име Мизия. Индустриалното развитие на общината се представя от хранително-вкусовата промишленост, полиграфия. Земеделските кооперации отглеждат предимно зърнени култури. Обработваема земя 46 845 дка.

Търговската дейност, хлебопроизводството и услугите са изцяло съсредоточени в частния сектор. Селското стопанство е важен за общината отрасъл. Обработваемата земя е 170 000 дка, възстановена е на 100 %. Обработва се от няколко групи производители -

кооперации, сдружения, арендатори и частни земеделски стопани с внимание предимно към зърнено-хлебни и фуражни култури - пшеница, ечемик, царевица и слънчоглед.

Община Оряхово

Община Оряхово е разположена в Северозападна България. На север общината граничи посредством р. Дунав с Румъния. Заема площ от 329 кв.км. разположена по десния дунавски бряг. Преобладаващият релеф е низинен. Средната надморска височина е 137,5м. Общината е богата на грунтови води.

Общината е разположена в район с геостратегическо положение. На територията й функционират три пристанища, ГКПП и ферибот /Оряхово - Бекет/. Градът е краен пункт на разклонение на международен път Е-79. Оряхово отстои на 200 км. от столицата и на 78 км. от областния център Враца. Граничи с общините Мизия, Кнежа, Бяла Слатина, Долна Митрополия и Искър. Включва 6 села - Селановци /най - голямото във Врачанска област с 4 676 жители/, Лесковец, Остров, Галово, Горни Вадин, Долни Вадин.

Индустриалното развитие на общината се представя от машиностроене. Силно развито земеделие - предимно зърнопроизводство и лозарство. Обработваема земя 89 200 дка. С национално значение са фериботен комплекс Оряхово - Бекет, открит 1994 година и пристанището.

Община Роман

Община Роман е разположена в Северозападна България и заема югоизточната част на област Враца. Град Роман отстои на 42 км. източно от областния център - гр.Враца, на 29 км. източно от гр.Мездра и на 120 км. североизточно от гр.София. Средната надморска височина е 335,5м. Най-голямата река, която протича през общината е Искър.

Пътищата от гр.Роман към съседните общини са предимно от IV клас разположени лъчеобразно. Град Роман е жп гара на централната северна жп линия София-Варна, която пресича територията на общината от запад (спирка Синьо бърдо) на изток (гара Кунино) по долината на река Искър.

Заема площ от 303,5 кв.км., разположена в средното течение на р. Искър, където се влива най-големият й приток - р.Малък Искър. Граничи с общините - Мездра, Бяла Слатина, Червен Бряг, Луковит, Ябланица и Ботевград. Общински център - гр. Роман. Селищната система на община Роман включва 12 села - Каменно поле, Синьо бърдо, Кунино, Струпец, Радовене, Долна Бешовица, Хубавене, Курново, Стояновци, Средни рът, Караш, Марково равнище.

Територията на общината е най-слабо заселена спрямо съставните на областта общини.

В общината са развити хранително-вкусова промишленост (хлебопроизводство, сладкарство, месопреработка, млекопреработка), металолеене и металообработка и други. Община Роман оказва активно съдействие и подпомага развитието на малкия и среден бизнес. Работи се активно и за привличане на средства, както от Предприсъединителните фондове на Европейския съюз, така и от други фондове и програми. Общината разполага със свободни поземлени имоти, предназначени за изграждане на предприятия, както и със свободни сгради общинска собственост.

Община Хайредин

Община Хайредин е разположена в Северозападната част на Република България. Тя отстои на 25 км. южно от р. Дунав и попада във физикогеографската област на Дунавската равнина - плодородната местност Златията. Средната надморска височина е 113,8м. Релефът е равнинен и слабо хълмист. Преобладават черноземните плодородни почви. Водните ресурси на Общината са ограничени. Основен хидроизточник е р. Огоста и язовирите разположени край с. Рогозен и Бързина. Транспортната мрежа на Общината е съставена от третокласни и четвъртокласни пътища. Плътността на пътната мрежа е 49,9км./100кв.км.

Заема територия 190,4 кв.км., разположена от двете страни по долното течение на р.Огоста в Дунавската плодна равнина - Златията. Граничи с общините Борован, Бяла Слатина, Козлодуй, Вълчедръм, Бойчиновци. Обединява 6 села - Хайредин, като общински център, Рогозен, Манастирище, Михайлово, Бързина и Ботево. През Хайредин минава пътят Враца - Козлодуй и Враца - Мизия - Оряхово.

Общинската икономическа инфраструктура има ясно изразена аграрна-промишлена характеристика с доминиращ подотрасъл земеделие. Земеделското производство в общината се базира на 171 145 дка., от които 142 671дка. ниви, 1 478 дка. трайни насаждения, 5 565 дка. естествени ливади и 16 640 дка. мери и пасища. Традиционно е зърнопроизводството. По-голямата част от цялата орна земя се засява с пшеница и ечемик, а останалата с царевица, слънчоглед и тютюн. Животновъдството е концентрирано главно в личните стопанства на населението.

Дълготрайните материални активи на промишлеността са с разнопосочна оценка. Като обем сградофонд те са изключително големи, като технически процес те са остарели. Малкият и среден бизнес дават изцяло облика на промишлената инфраструктура. Край село Манастирище има находище на мушелкалк. По поречието на р. Огоста има значителни находища на инертни материали. Развитие бележи хранително-вкусовата промишленост. Изградени са шест малки предприятия за производство на хляб и закуски. Цялата производствена инфраструктура е частна собственост. Регистрирани 95 частни фирми с основен предмет - търговия на дребно и услуги.

Отдих и зелена система

От урбанистична гледна точка проблемите със зелената система са следните:

- Зелените площи за ежедневен отдих – кварталните градински (за деца и възрастни) на достигат,
- Не достигат терените за масов спорт, в общинските центрове има по един парк, който е крайно недостатъчен,
- Екологичното озеленяване е недостатъчно,
- В последните години е налице масов подход за унищожаване и застрояване на съществуващи и отредени зелени площи – за магазини, бензиностанции, кафета и ресторанти, автосалони и др.,
- Продължава да се смята, че зелените общински терени са празни и готови за инвестиционни инициативи с недоказана полза.

ОБЩИНА ВРАЦА - включва общо 23 населени места.

Общинският център гр. Враца е разделен на пет зони. За всяка зона по отделно има изработен кадастрален и регулационен план. Плановете са изработени в периода 1963 г. - 1990 г. Към настоящия момент за землище гр. Враца има изработена и одобрена кадастрална карта по Закона за кадастъра и имотния регистър, която влиза в сила към 11.11.2005 г.

За останалите населени места в общината кадастралните и регулационни планове са изработени както следва:

- девет населени места са с планове изработени в период 1907 г. – 1935 г., чието състояние е много лошо и същите не са актуални към момента;

- осем населени места са с изработени кадастрални и регулационни планове в период 1957 г. – 1978 г., за четири от тях има попълване на плановете през 1987 г. Състоянието им е задоволително и са сравнително актуални;

- пет от населените места са с изработени планове в период 1980 г. – 1990 г., чието състояние може да се отчете като добро и актуално;

- за шест от общия брой населени места, за които плановете са остарели има изработени нови кадастрални планове в периода 1990 г. – 1998 г., но същите не са одобрени.

ОБЩИНА БОРОВАН – включва общо 5 населени места.

Кадастралните и регулационни планове на населените места в община Борован са стари, в много лошо състояние и не актуални, изработени са в годините както следва: общинският център Борован е с кадастрален и регулационен план от 1987 г.; едно от населените места е с планове от 1906 г.; две от населените места са с планове от 1925 г. и петото населено място е с планове от 1974 г.

ОБЩИНА БЯЛА СЛАТИНА – включва общо 15 населени места.

Общинският център гр. Бяла Слатина е разделен на три зони. Кадастралният и регулационен план на града е изработен през 1971 г., за централна градска част на града има изработен нов застроително-регулационен план през 1993 г., както и за борованска част от града плана е изработен през 1995 г.

Кадастралните планове на останалите населени места в община Бяла Слатина са сравнително нови, в добро състояние и актуални, изработени са период 1986 г. – 1999 г., изключение правят четири населени места с изработени планове през 1929 г., 1957 г., 1964 г. и 1967 г., чието състояние може да се отчете като незадоволително. Независимо, че има изработени нови кадастрални планове, действащите регулационни планове за половината от населените места са стари и са в лошо състояние.

ОБЩИНА КОЗЛОДУЙ – включва общо 5 населени места.

Общинският център гр. Козлодуй има изработени кадастрални и регулационни планове в различни периоди за съответните кадастрални райони, на които е разделен града. Основният кадастрален план на града е изработен през 1979 год., а регулационният план - през 1982 г., В последствие е извършвано попълване по райони през 1987 г., 1995 г. и 1998 г., а за допълнително включени квартали в регулацията има изработени планове в периода 1990 г. – 1993 г. Състоянието на плановете, както и тяхната актуалност е задоволително, имайки се предвид, че гр. Козлодуй се разраства и променя бързо заради местоположението на АЕЦ.

Кадастралните и регулационни планове на останалите населени места в община Козлодуй по отношение на състояние и актуалност се отчита като задоволително. Изработени са в периода 1966 г. – 1978 г. За едно населено място има нов кадастрален план от 1998 год.

ОБЩИНА КРИВОДОЛ – включва общо 15 населени места.

Общинският център гр. Криводол има изработен кадастрален план през 1990 г. и регулационен план от 1996 г. в добро състояние и актуалност.

За останалите населени места в общината кадастралните и регулационни планове са изработени както следва:

- три населени места са с планове изработени в период 1920 г. – 1925 г., чието състояние е много лошо и същите не са актуални към момента;
- едно населено място е с планове изработени през 1967 г. в задоволително състояние
- осем населени места са с изработени кадастрални и регулационни планове в период 1991 г. – 2001 г., в добро състояние и актуални;
- две от населените места са с изработени кадастрални планове в период 1996 г. и 1999 г., чието състояние може да се отчете като добро и актуално, но със стари регулационни планове от 1925 г. и 1931 г.;

ОБЩИНА МЕЗДРА – включва общо 28 населени места.

Общинският център гр. Мездра има изработен кадастрален план през 1985 г. и регулационен план от 1989 г. в задоволително актуално състояние. За промишлените зони плановете са изработени през 2000 г.

За останалите населени места в общината кадастралните и регулационни планове са изработени както следва:

- пет населени места са с планове изработени в период 1922 г. – 1936 г., чието състояние е много лошо и същите не са актуални към момента. В периода 1990 г. – 1992 г. са изработени кадастрални планове, но същите не са одобрени.

- шест населени места са с изработени кадастрални и регулационни планове в период 1954 г. - 1966 г. в незадоволително актуално състояние;

- останалите шестнадесет населени места са с изработени кадастрални и регулационни планове през периода 1980 г. – 1992 г., в задоволително актуално състояние;

ОБЩИНА МИЗИЯ – включва общо 6 населени места.

Общинският център гр. Мизия има изработен кадастрален план през 1985 г. с попълване през 1987 г. и регулационен план от 1985 г., които са в добро състояние и актуалност.

За останалите населени места в община Мизия кадастралните и регулационни планове са изработени в годините както следва:

- три населени места са с изработен нов кадастрален план в период 1995 г. – 1998 г., които планове са актуални и в добро състояние, но регулационните планове са стари от 1909 г., 1936 г. и 1956 г. в лошо състояние и не актуални;

- другите две населени места в община Мизия са със стари кадастрални и регулационни планове от 1936 г. и 1974 г., в лошо състояние и не актуални.

ОБЩИНА ОРЯХОВО – включва общо 7 населени места.

Общинският център гр. Оряхово има изработени кадастрални и регулационни планове в различни периоди за съответните кадастрални райони, на които е разделен града. Основният кадастрален и регулационен план на града е изработен през 1971 год. През 1992 г и 1994 г. за два района има изработени регулационни планове. Състоянието на плановете, както и тяхната актуалност е незадоволително.

За останалите населени места в община Оряхово кадастралните и регулационни планове са изработени в годините както следва:

- едно населено място е с нов кадастрален план от 1996 г. в добро и актуално състояние, но със стар регулационен план от 1927 г.;

- три населени места са кадастрален и регулационен план изработен през 1967 г. и 1974 г. в лошо състояние, неактуални;

- другите две населени места в община Оряхово са с кадастрални и регулационни планове от 1991 г. и 1984 г., в задоволително състояние по отношение на актуалността.

ОБЩИНА РОМАН – включва общо 13 населени места.

Общинският център гр. Роман има изработени кадастрален и регулационен план през 1963 г., попълнен през 1996 г. Състоянието на плановете, както и тяхната актуалност е незадоволително.

За останалите населени места в община Роман кадастралните и регулационни планове са изработени в годините както следва:

- едно населено място е със стари планове от 1944 г., неактуални и в лошо състояние;

- едно населено място е с изработен кадастрален и регулационен план през 1968 г. – 1971 г., неактуални и в незадоволително състояние;

- осем населени места са с изработени кадастрален и регулационен план в периода 1982 г. – 1998 г. в добро актуално състояние;

- останалите две населени места - с. Средни рът и с. Марково равнище представляват селищни образования-махали, за които няма изработени кадастрални планове.

ОБЩИНА ХАЙРЕДИН – включва общо 6 населени места.

Общинският център с. Хайредин има изработени кадастрален и регулационен план през 1955 г. – 1958 г., попълнен през 1986 г. Състоянието на плановете, както и тяхната актуалност е незадоволително.

За останалите населени места в община Хайредин кадастралните и регулационни планове са изработени през 1907 г. , в много лошо състояние и неактуални. Изключение прави едно населено място, чийто план е от 1984 г. в в задоволително състояние по отношение на актуалността

Трансгранично сътрудничество и публично-частно партньорство

В област Враца има 3 общини - Козлодуй, Мизия и Оряхово, които граничат с Румъния и участват в програми за трансгпанично сътрудничество. Тези общини полагат големи усилия за подсилване на връзките и задълбочаване на трансграничното сътрудничество, с цел развитие на социално - икономическия потенциал в съответните общини.

Външна граница на тези райони е река Дунав, която е от основно значение не само като връзка, но и като доминиращ елемент за развитието на трансгранични проекти.

Сътрудничеството между институциите за осъществяване на партньорства и реализиране на трансгранични проекти е важен елемент за регионалното развитие и затова, тенденцията е и занапред Областна администрация Враца да осигурява подкрепа и да насърчава кооперирането в пограничните райони.

Към настоящия момент, реализираните трансгранични проекти в трите погранични общини са свързани предимно с образованието, културния обмен, и обмяната на опит. Тези проекти нямат изразено въздействие върху местните общности и икономическия растеж, но могат да се използват като връзка и база за засилване на сътрудничеството и в други области.

Сътрудничеството между институциите, неправителствените организации и бизнеса е важен фактор за постигане на устойчиво социално-икономическо развитие. Мерките, отразени в Стратегията за развитие на област Враца допринасят за прилагане на този модел между всички заинтересовани страни и постигане на добри резултати .

VIII. СЪСТОЯНИЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ОБЛАСТ ВРАЦА

Анализ по компоненти на околната среда

Качество на водите

На територията контролирана от РИОСВ-гр.Враца се намират поречията на три реки: р.Огоста, р.Искър и р.Дунав,които се категоризират както следва:

№ по ред	II. Поречие / участък		Категория
	Начало	Край	
1	2	3	4
1.	**Поречие на р.Дунав**		
1.1	р.Дунав, с.Ново село - граница	р.Дунав, гр.Силистра - граница	III
2.	**Поречие на р.Огоста**		
2.1	р.Огоста след вливане на р.Ботуня	р.Огоста до вливане на р.Скът	II
2.2	р.Огоста след вливане на р.Скът	р.Огоста до вливане в р.Дунав	III
2.3	р.Ботуня след с.Долно Озирово	р.Ботуня до вливане в р. Огоста	II
2.4	р.Вертешница (Лева), извор	р.Вертешница (Лева) до с.Згориград	I
2.5	р.Вертешница (Лева) след с.Згориград	р.Вертешница (Лева) до гр.Враца	II
2.6	р.Вертешница (Лева) от гр.Враца	р.Вертешница (Лева) до вливане в р.Ботуня	III
2.7	**яз.Дъбника**		II
2.8	р.Дъбнишка след яз.Дъбника	р.Дъбнишка до вливане в р.Лева	III
2.9	р.Скът, извор	р.Скът до с.Веслец	I
2.10	р.Скът след с.Веслец	р.Скът до гр.Бяла Слатина	II
2.11	р.Скът след гр.Бяла Слатина	р.Скът до с.Липница	III
2.12	р.Скът след с.Липница	р.Скът до гр.Мизия	II
2.13	р.Скът след гр.Мизия	р.Скът до вливане в р. Огоста	III
3.	**Поречие на р.Искър**		
3.1	р.Искър след бент “Панчарево”	р.Искър до с.Елисейна	II
3.2	р.Искър след с.Елисейна	р.Искър до вливане в р.Дунав	III
3.3	р.Малък Искър след първо населено място	р.Малък Искър до вливане в р.Искър	II
3.4	р.Гостиля, извор	р.Гостиля до с.Търнак	I
3.5	р.Гостиля след с.Търнак	р.Гостиля до вливане в р.Искър	II

*Водите в отводнителните канали се категоризират II категория.

КАЧЕСТВО НА ПОВЪРХНОСТНИТЕ ВОДИ

През 2004 г., относно качествения състав на водоприемниците в района на Област Враца, се забелязва тенденция към задържане и подобряване състоянието на водите в сравнение с предходните години. Независимо от регистрираните единични превишения на някои от показателите, по-голямата част от тях трайно запазват стойности под допустимите норми за съответната категория на водоприемника.

СЪСТОЯНИЕ НА КАЧЕСТВЕНИЯ СЪСТАВ НА ПОВЪРХНОСТНИТЕ ВОДИ ПО ПОРЕЧИЯ

Поречие на р. Огоста

Поречието на р.Огоста се контролира в 4 пункта от Националната система за екологичен мониторинг – два броя за р.Огоста и два броя за р.Скът. Водите на р.Скът в пункта след гр.Бяла Слатина е с постоянни превишения над ПДК по показателя "нитритен азот"- до 1,536мг/л и еднократно превишение по показателя "фосфати" – 3,90 мг/л. В пункта на р.Скът преди вливането й в р.Огоста (след гр.Мизия) два пъти е регистрирано превишение по "нитритен азот" – 0,089 мг/л. през месец май и 0,166мг/л през м. юни. Останалите показатели са в допустимите норми.

Река Скът след гр. Бяла Слатина остава трайно замърсена основно с "нитритен азот" главно поради заустването на непречистените води от градската канализация на гр.Бяла Слатина. Превишенията на "нитритен азот" за р.Скът преди вливането и в р.Огоста, макар и непостоянни се дължи на липсата на градска канализация и високите подпочвени води, които пренасят замърсяването от попивните ями към реката.

Като цяло, участъка от р.Огоста на територията, контролирана от РИОСВ-Враца, е в границите на проектната си категория.

Поречие на р. Искър

Поречието на р.Искър се контролира в 3 пункта от НАСЕМ-р.Малък Искър при гр.Роман, р.Искър при с.Ребърково и р.Искър при гр.Роман. Водите на река Искър и в двата пункта са с постоянни наднормени концентрации на "нитритен азот", с максимални стойности 0,265 мг/л при с.Ребърково и 0,215 мг/л при гр.Роман. През второто полугодие са регистрирани превишения на показателя "фосфати" с най-висока стойност 4,66 мг/л през м. ноември в пункта на р.Искър при с.Ребърково и 4,02 мг/л през м. септември при гр.Роман. За река Малък Искър са установени две превишения на показателя "нитритен азот" – 0,064 мг/л през месец май и 0,060 мг/л през м. юни при ПДК 0,04 мг/л. Всички останали показатели са в рамките на ПДК.

За р.Малък Искър през 2004г. година се забелязва тенденция на намаляване на завишените стойности на показателя "нитритен азот". Подобна тенденция съществува и за показателя "неразтворени вещества", като през изтеклата година е регистриран един случай на наднормена стойност.

За водите на р.Искър единичните завишения на "неразтворени вещества" бележат намаление и през 2004г. Не са регистрирани превишени стойности.

Поречие на р. Дунав

Лабораторен контрол на водите на р.Дунав е извършван ежемесечно в пункта от НАСЕМ на територията на РИОСВ-Враца при гр.Оряхово. Изследваните показатели са в рамките на пределно допустимите концентрации и водите на реката отговарят на проектната си категория по всички изследвани показатели.

При анализ на показателите БПК5 и разтворен кислород (както е видно от графиките), в пунктовете, контролирани от НАСЕМ на територията на Врачанска област, за последните пет

години се наблюдава трайна тенденция към подобряване качествата на повърхностните води, като за изтеклата година не е регистрирано нито едно превишение по тези показатели. Това до известна степен се дължи на прекратяване дейността на големите замърсители като "Химко" АД,
"Елисейна" ЕАД и др.

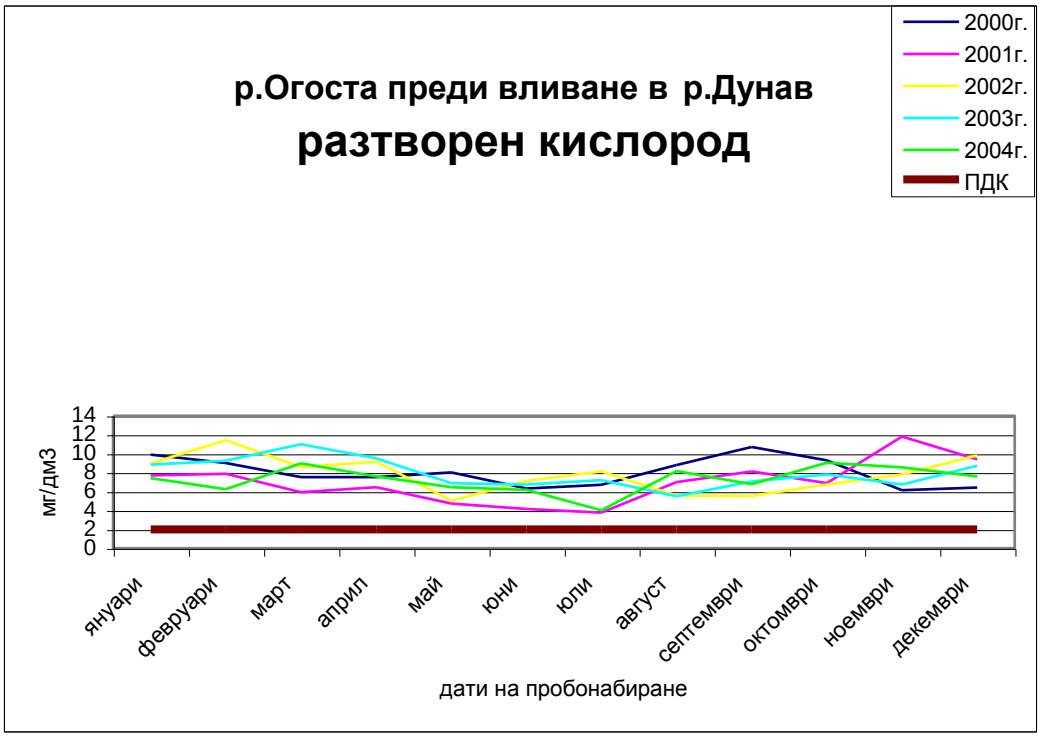

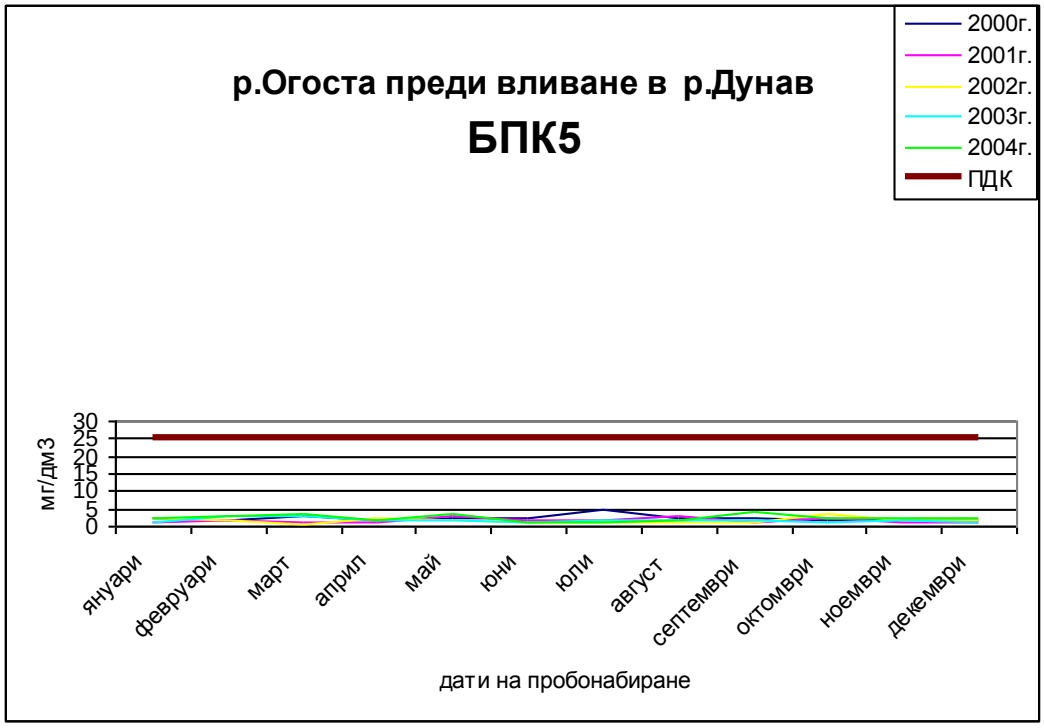

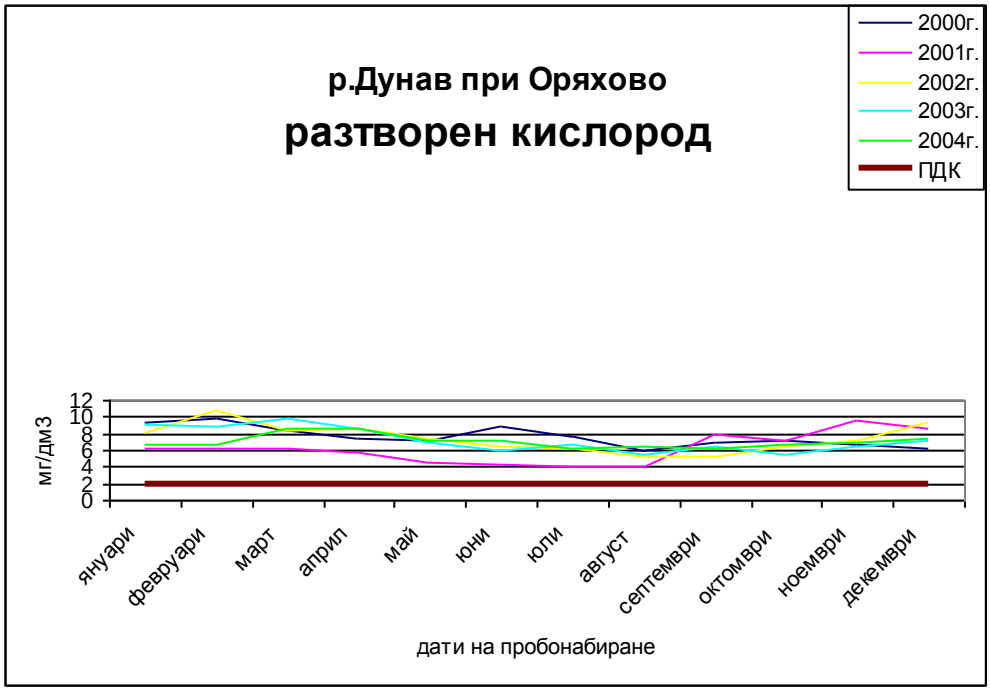
р.Дунав при Оряхово
разтворен кислород
2000г.
2001г.
2002г.
2003г.
2004г.
ПДК
мг/дм3
0
2
4
6
8
10
12
януари
февруари
март
април
май
юни
юли
август
септември
октомври
ноември
декември
дати на пробонабиране

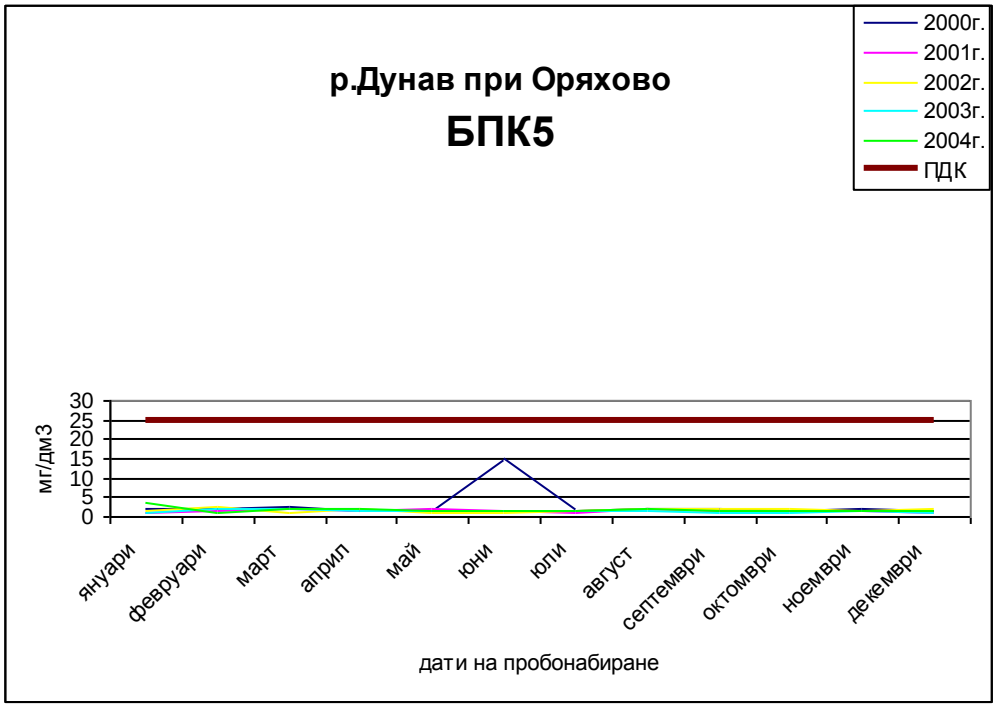
р.Дунав при Оряхово
БПК5
2000г.
2001г.
2002г.
2003г.
2004г.
ПДК
мг/дм3
0
5
10
15
20
25
30
януари
февруари
март
април
май
юни
юли
август
септември
октомври
ноември
декември
дати на пробонабиране

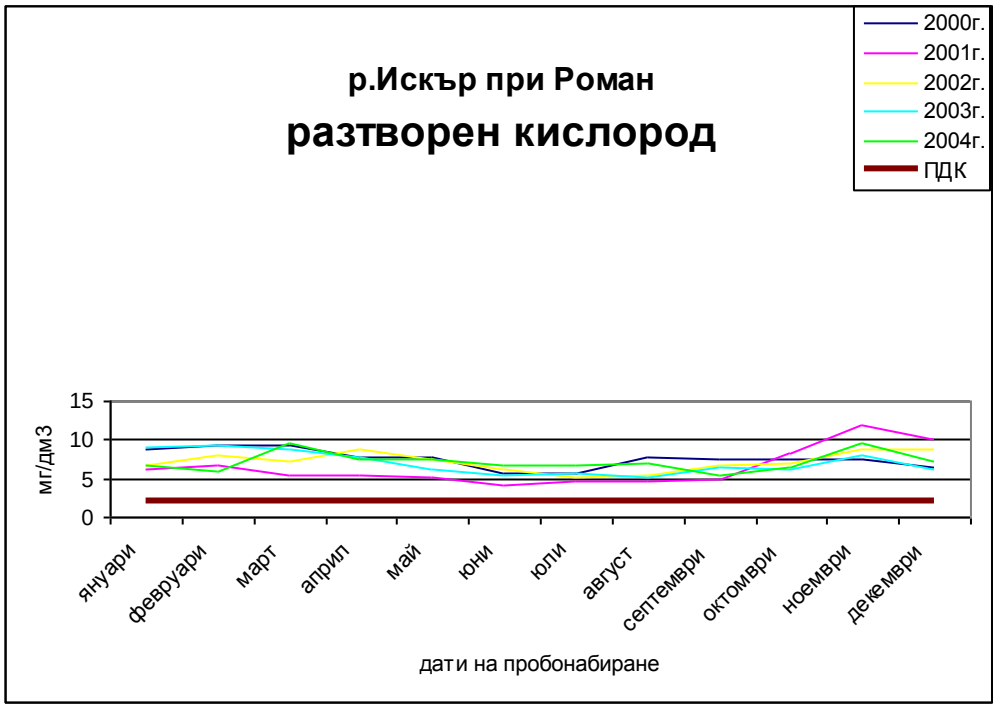
р.Искър при Роман
разтворен кислород
2000г.
2001г.
2002г.
2003г.
2004г.
ПДК
мг/дм3
15
10
5
0
януари
февруари
март
април
май
юни
юли
август
септември
октомври
ноември
декември
дати на пробонабиране

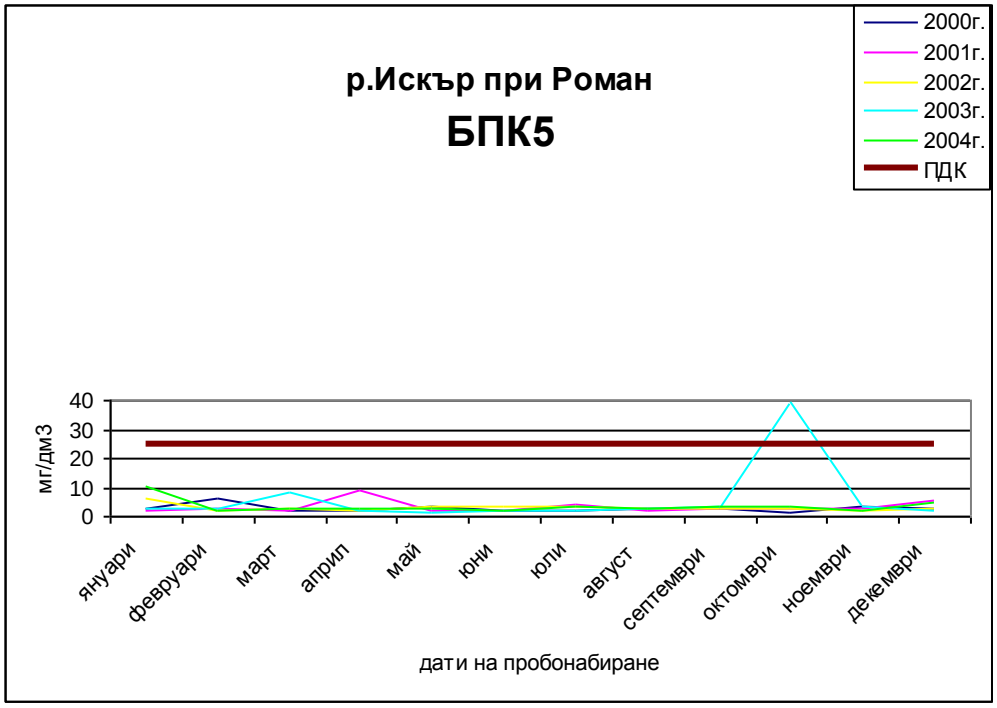
р.Искър при Роман
БПК5
2000г.
2001г.
2002г.
2003г.
2004г.
ПДК
мг/дм3
40
30
20
10
0
януари
февруари
март
април
май
юни
юли
август
септември
октомври
ноември
декември
дати на пробонабиране

КАЧЕСТВО НА ПОДЗЕМНИТЕ ВОДИ

От анализите на изпитваните проби на водите от сондажните кладенци при Депо за нерадиоактивни битови и производствени отпадъци от АЕЦ - Козлодуй сравнени с праговете (екологичен и праг на замърсяване), съгласно Наредба №1 за проучването, ползването и опазването на подземните води (ДВ бр.57/2000г.) могат да се направят изводите, че стойностите на повечето от изследваните показатели са **под екологичния или в редки случаи около прага на замърсяване и депото не оказва съществено влияние върху подземните води.** Съгласно горецитираната Наредба екологичния праг(ЕП) и прага на замърсяване(ПЗ) на някои от изследваните показатели са: живак-ЕП-0,5 мг/л; ПЗ-2мг/л; кадмий-ЕП-1мг/л;ПЗ-5мг/л; манган-ЕП-20мг/;ПЗ-50мг/л; олово-ЕП-30мг/л; ПЗ-200мг/л.

На територията на Област Враца са разположени 10 бр. наблюдателни пункта от националната мрежа за мониторинг на подземните води - по един в гр.Мизия, с.Хайредин, гр.Козлодуй, гр.Оряхово, с.Камено Поле, с.Горна Кремена, гр.Мездра, гр.Враца, с.Търнак и гр.Бяла Слатина. Те се контролират четири пъти годишно (всяко тимесечие). През изтеклата година се запазва тенденцията от предходните за стойности над екологичния праг основно по показателите “нитрати” и “фосфати”, като в някой случаи те надвишават прага на замърсяване, който е 30мг/л за нитрати и 1мг/л за фосфати. Друг показател при който се наблюдават завишени стойности в част от изследваните подземни води е ”желязо” - екологичен праг-50мг/л и праг на замърсяване-200мг/л. Останалите анализирани показатели в редки случаи надвишават екологичния праг, а в единични случаи и прага на замърсяване, но като цяло отговарят на пределно допустимите концентрации**.**

- ***Извод за качество на повърхностните и подземните води***

Установява се трайна тенденция на подобряване качеството на повърхностните води, както в краткосрочен, така и в дългосрочен план.

Съдържанието на вещества със синтетичен произход (детергенти, пестициди, нефтопродукти, цианиди и др.) общо за страната също намалява спрямо минали периоди. За разлика от тях, замърсяването с нефтопродукти има повсеместен характер и тенденцията към намаляване не бележи устойчивост. Покачването на средните стойности за съдържание на нефтопродукти през последните години се дължи на нарастващата стопанска активност на водещи индустриални отрасли. В нашия регион не са регистрирани случаи на съществено завишение съдържанието на нефтопродукти в отпадъчните води на фирмите.

В определени райони се запазва тенденция на трайно регистриране на относително по-високи концентрации на някои вредни вещества. В почти всички речни течения под селищата без ГСПОВ се измерва високо съдържание на азотни форми и фосфати, особено при маловодие. Такъв пример за нашия регион, както се посочи по-горе, са р.Скът и р.Искър. Основен обект-замърсител в това отношение е градска канализация-Мездра, заустена в р.Върбешка бара преди вливането й в р.Искър и градска канализация – Бяла Слатина.

Преустановено е влиянието върху качеството на повърхностните води на някои по-големи предприятия от промишлеността, поради прекратяване на дейността им или значително намаляване на производствения капацитет: “Химко”АД (р.Дъбника), “Елисейна”ЕАД (р.Искър), КЦХ-Мизия (р.Скът), “Инкомс –КЕ”-с.Зверино (р.Искър).

Оценка на съществуващото състоянието и тенденции във водния сектор

- ***Канализационни системи и пречистване на отпадни води***

Общото количество образувани отпадъчни води в страната бележи тенденция към намаляване. Намалението се дължи не само на индустриалния и аграрния сектор, но и на домакинския сектор, където частта на образуваните отпадни води намаляват в общото количество отпадъчни води .

В област Враца има изградена и функционира една ГПСОВ в гр.Враца, която обслужва около 31% от жителите на областта. Град Враца е с по-голяма степен на изграденост на канализационната система(около 85%) и проектния капацитет на станцията е недостатъчен да поеме цялото количество формирани отпадъчни води. Освен това ГПСОВ-Враца е морално и физически остаряла и се нуждае от разширение и реконструкция. "В и К"ООД – Враца участва в проект "Техническа помощ за укрепване административния капацитет на българската администрация и подготовката на инвестиционни проекти по ИСПА и Кохезионен фонд в секторите управление на водите и на отпадъците в България". Ще бъдат финансирани дейности по реконструкция и изграждане на водоснабдителната и канализационна система на гр.Враца и разширение и реконструкция на ГПСОВ. По този начин многогодишният "воден" проблем на гр.Враца ще намери своето разрешение.

В област Враца около 41 % от жителите са обхванати в канализационни системи. Градовете Мездра, Бяла Слатина, Козлодуй, Оряхово и Роман са с различна степен на изграденост на канализационната система, като Враца, Мездра и Козлодуй - с по-голям процент на изграденост, са включени в Националната програма за приоритетно изграждане на ГПСОВ за населени места над 10 000 еквивалентни жители в РБългария.

Качество на атмосферният въздух

В графичен вид са представени средно месечните стойности за общ прах, серен диоксид и амоняк, регистрирани в "Пункт РИОСВ" за: 2000г., 2001г., 2002г., 2003г. и 2004г. При анализ на данните се констатира, че тенденцията от 2003г. се запазва т.е. регистрираните средномесечни концентрации през 2004г. също не превишават ПДК ср. дн. /пределно допустима концентрация средно дневна/

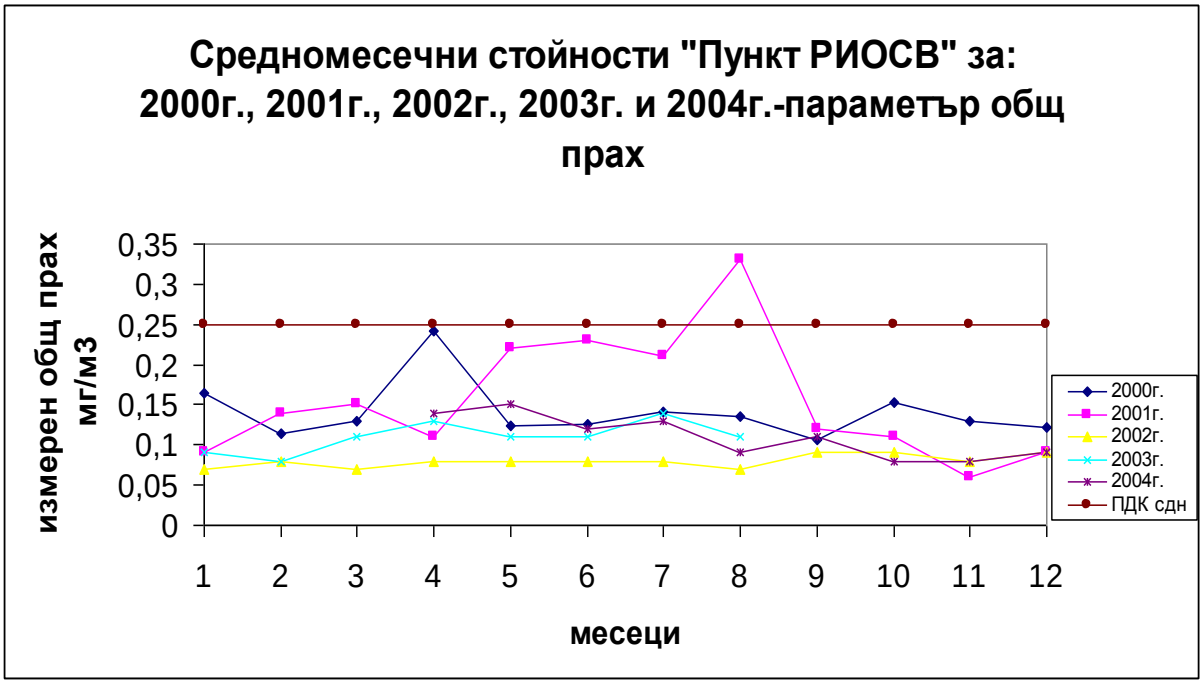

година	м. 1	м.2	м.3	м.4	м.5	м.6	м.7	м.8	м.9	м.10	м.11	м.12
2000г.	0,164	0,115	0,13	0,242	0,123	0,125	0,141	0,136	0,107	0,153	0,13	0,122
2001г.	0,09	0,14	0,15	0,11	0,22	0,23	0,21	0,33	0,12	0,11	0,06	0,09
2002г.	0,07	0,08	0,07	0,08	0,08	0,08	0,08	0,07	0,09	0,09	0,08	0,09
2003г.	0,09	0,08	0,11	0,13	0,11	0,11	0,14	0,11				
2004г.				0,14	0,15	0,12	0,13	0,09	0,11	0,08	0,08	0,09
ПДК сдн	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25

*

Пунктът не е работил за периода от м. Септември 2003г. до м. Март 2004г. вкл. поради строеж и ремонт на административната сграда.

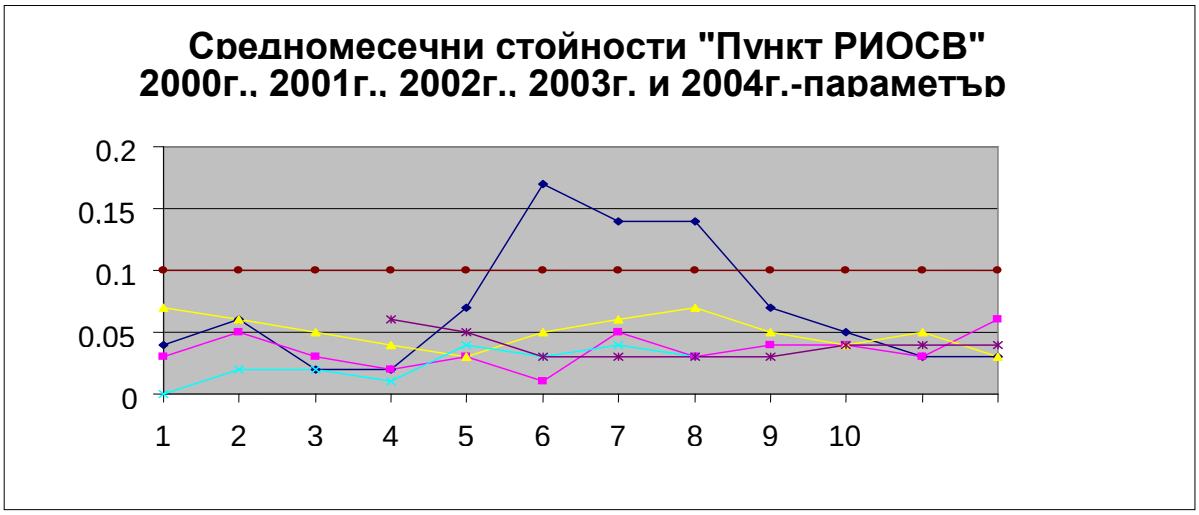

година	м. 1	м.2	м. 3	м.4	м. 5	м. 6	м. 7	м.8	м.9	м.10	м.11	м.12
2000 г.	0,04	0,06	0,02	0,02	0,07	0,17	0,14	0,14	0,07	0,05	0,03	0,03
2001 г.	0,03	0,05	0,03	0,02	0,03	0,01	0,05	0,03	0,04	0,04	0,03	0,06
2002 г.	0,07	0,06	0,05	0,04	0,03	0,05	0,06	0,07	0,05	0,04	0,05	0,03
2003 г.	0	0,02	0,02	0,01	0,04	0,03	0,04	0,03				
2004 г.				0,06	0,05	0,03	0,03	0,03	0,03	0,04	0,04	0,04
ПДК сдн	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

*

Пунктът не е работил за периода от м. Септември 2003г. до м. Март 2004г. вкл. поради строеж и ремонт на административната сграда.

година	м. 1	м. 2	м. 3	м. 4	м.5	м.6	м.7	м.8	м.9	м.10	м.11	м.12
2000г.	8,6	10	6,9	5,1	0,98	0,45	0,36	8,5	1,7	0,43	0,58	0,2
2001г.	4,3	16,1	7,3	20	1,2	0	10,7	4,6	0,2	0	2,8	3,4
2002г.	2,6	5,7	0,4	1	0	0,35	0	0,1	0	0	0	0
2003г.	3,62	0	0,93	0	0	7,5	8,5	2,8				
2004г.				13	8,1	8,2	10,3	6,7	7,1	4,4	11,4	22,8
ПДКсдн	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125	125

*Пунктът не е работил за периода от м. Септември 2003г. до м. Март 2004г. вкл. поради строеж и ремонт на административната сграда.

Шум

На територията на РИОСВ-Враца през 2004г. не са констатирани източници на промишлен шум, създаващи наднормени шумови нива извън територията на обекта. Не са констатирани наднормени нива на промишлен шум в обектите, измервани от Регионална Лаоратория-Враца към Изпълнителна агенция по околната среда, във връзка с изготвянето на КПКЗ.

Оценка на съществуващото състояние и тенденции

Контролът от страна на РИОСВ- Враца относно състоянието на атмосферният въздух на гр. Враца се осъществява от :

1. "ПУНКТ РИОСВ"
2. "ПУНКТ ВРАЦА-ЦЕНТЪР"(пункт за ръчно пробонабиране, закрит от 01.07.2004 г.)
3. Автоматична стационарна станция ж. п. гр. Враца (АСС)

Контролират се следните замърсители:

а) гр. Враца: амоняк, серен диоксид, прах, финни прахови частици, сяроводород, азотен диоксид

б) АСС-Враца: серен диоксид, въглероден оксид, въглероден диоксид, азотен оксид, азотен диоксид, озон, метан, неметани, сяроводород, амоняк, фини прахови частици, метеорологични параметри (влажност, температура, барометрично налягане, слънчево греене, посока и скорост на вятъра)

Контролът на останалите населени места на територията на Врачанска област се извършва от Мобилната автоматична станция на РИОСВ-Плевен.

Най-общо по отделни замърсители тенденциите в развитието на общите им годишни емисии , могат да бъдат обобщени, както следва:

1. Единствено при оловото се запазва устойчивата тенденция към намаляване на емисиите на територията на цялата страна. Значителното им намаляване е от промишленост и пътен транспорт. Ограничаването на употребата на оловни бензини е довело до увеличаване потреблението на безоловни такива, в резултат на което, емисиите на този замърсител от автомобилния транспорт са намалели. Във връзка с прилагането на Националната програма за поетапно прекратяване на производството и употребата на оловни бензини и с изтичането през 2003г. на срока на нейното действие, на практика, употребата на оловни бензини в страната е преустановена. В пунктовете за контрол на РИОСВ-Враца до края на 2004 г. е измерван показателя "оловни аерозоли". Регистрираните стойности са значително под ПДК .

2. При емисиите на летливи органични съединения (ЛОС) и въглероден оксид през периода като цяло се наблюдава тенденция към по-нататъшно намаляване, но с много по-ограничени темпове. През 2002г. емисиите на ЛОС намаляват в резултат на ограниченото използуване на разтворители в промишлеността, а емисиите на въглероден оксид , поради значително по-малкия брой горски пожари, в сравнение с предходната година. Битовите горивни процеси са най-големите източници на въглероден оксид, емитирайки 50% от общото количество. В нашия регион не са констатирани наднормени стойности.

3. При всички останали замърсители тенденцията е към запазване и поддържане на нивата до 1998 г. , а от 2002 г. се наблюдава нарастване на емисиите на някои от тях:

- серен диоксид – в резултат на твърди горива в битовия сектор тенденцията към понижаване на нивата на замърсяване е с по-ниски темпове спрямо предходните години.
- на метана - в резултат на увеличението на транзита през магистралните газопроводи, на броя на газостанциите за автомобили и на консумацията на бензини на територията на страната; Най-голям източник на метан продължават да са дейностите, свързани с добив и преработка на изкопаеми горива, като през 2002г. техният дял в общите емисии достига до 76% от общото количество;
- на амоняк - минимално вследствие на увеличения брой отглеждани селскостопански животни. С малки изключения тенденцията е към намаляване нивата на замърсяване. През последните години са регистрирани значително по-ниски концентрации в атмосферния въздух, но в т.ч. и над установените норми. Проблемни остават районите, в които са разположени химически и медодобивни предприятия – един от тях е **Враца**. Селско-стопанските дейности продължават да са основен източник на амоняк с около 66% от общите емисии. Другите основни източници остават третирането и депонирането на отпадъци (с около 18% от общите емисии) и промишлеността (с около 16%);
- на диоксини - главно поради увеличеното потребление на въглища и дърва в битовия сектор; Най-голям източник на диоксини и фурани са ТЕЦ с около 50% от общите

национални годишни емисии, следващият по значимост източник е използването на горива за отопление в битовия сектор – с принос от около 27%.

- на азотен диоксид - минимално. Като цяло нивата на азотен диоксид остават сравнително постоянни, т.е. без съществени различия. Основните източници на азотни оксиди продължават да са транспорта и ТЕЦ, които емитират съответно 53% и 29% от общото количество.

В нашият регион поради преустановяване дейността на основни замърсители като "Химко"АД и "Елисейна"ЕАД проблема със замърсяването на атмосферния въздух от тях временно не съществува. Взетите мерки през последните години с цел подобряване качеството на атмосферния въздух в действащи инсталации-източници на замърсяване, доведоха до намаляване емисиите на някои замърсяващи вещества. "ХОЛСИМ /БЪЛГАРИЯ/"АД,с. Бели Извор, общ. Враца изпълнява Програмата за намаляване на вредното въздействие върху околната среда и привеждане на производствената дейност в съответствие с нормативната уредба. Извършена е реконструкция на съществуващи и монтиране на нови пречиствателни съоръжения; осигурена и пусната в действие е апаратура за извършване на собствен непрекъснат мониторинг на емисиите от производствените участъци , в резултат на което средномесечните стойности на допустимите емисии на изпусканите вещества са спазени.

С газифицирането на ТЦ "Градска" към "Топлофикация - Враца"ЕАД , на паровите централи на: "Вратица"АД, гр. Враца и "Сънитекс"АД, гр. Мездра са премахнати емитираните от тяхната дейност количества прах и серен диоксид.

В резултат на газифициране на гр. Мездра се намалява степента на замърсяване на атмосферния въздух с прах, сажди и серен диоксид от горивни процеси.

За района на област Враца през 2003 и 2004 г. няма регистрирани превишения на имисионните норми на цитираните по-горе показатели.

4. Праховите частици продължават да са най-проблемния замърсител , като тенденцията е към запазване на традиционно високите нива на замърсяване на територията на цялата страна. Във всички ПМ са регистрирани превишавания на средногодишната и среднодневната норма, в т.ч. и в пунктовете контролирани от РИОСВ-Враца. Съществен принос за това има широкото използване на твърди горива (дърва и въглища) за битово отопление; отработените газове от морално и физически остарелия автомобилен парк на страната; проблемите с наднорменото замърсяване на почвите в районите за оценка и управление на КАВ, в които са разположени големите предприятия от металургичната промишленост. В графичен вид са представени средно месечните стойности за общ прах, серен диоксид и амоняк, регистрирани в "Пункт РИОСВ" за 2000 г., 2001 г., 2002 г., 2003 г. и 2004 г.
5. Озон - потвърждава се тенденция, характерна за Балканския полуостров за превишаване на средноденонощните концентрации на озон над допустимия праг за растителна защита. Най-високи нива на концентрациите във фоновия ПМ "Рожен" са регистрирани през месеците май и юли 2002г. Последното предполага сериозни поражения върху иглолистните гори и растенията. В АСС – Враца не са регистрирани концентрации над допустимия праг.

Качество на почвите

Оценка на съществуващото състояние и тенденции

- ***Замърсяване на почвите***

<u>Тежки метали</u>

Замърсяванията на почви с тежки метали в резултат на химизацията, автотранспорта и напояването също представляват потенциална опасност за почвите.Съгласно плана за мониторингова дейност за опазване на почвите от замърсяване с тежки метали в региона

контролиран от РИОСВ-Враца на контрол подлежат пунктовете по източник-автотранспорт: пункт при с.Ребърково, община Мездра и пункт при с.Добролево, община Борован. В подкрепа на опазване от замърсяване на крайпътни площи с олово е преустановяване употребата на оловни бензини в страната от 2004 г. През 2004 г. започна внедряването на нова мрежа за почвен мониторинг, структурирана в съответствие с добрите практики в страните членки на ЕС – I-во ниво 16 х 16 км. За нашия регион са определени 12 пункта: с.Челопек, с.Девене, гр.Враца, с.Галово, с.Рогозен, с.Крива бара, с.Лик, с.Кунино, с.Краводер, с.Ракево, с.Търнава, с.Комарево. Освен на тежки метали се извършва анализ на показателите pH, органичен въглерод, общ азот, фосфор. От извършения анализ не са констатирани превишения на ПДК за тежки метали.
Данните от извършения анализ за 2004г. сочат че, съдържанието на тежки метали е под пределно допустимите концентрации.

Други замърсявания

Като потенциално замърсени места (локални почвени замърсявания) са идентифицирани и депа за битови, производствени и опасни отпадъци; площадки на промишлени и миннодобивни обекти; площадки, свързани с добив и съхранение на нефтопродукти и площадки, на които се съхраняват негодни за употреба пестициди. Най-често срещани случаи при извършваните проверки са замърсявания на почвите с битови, строителни отпадъци и оборски тор – такива са констатирани в 15 селища в общините Мездра, Враца, Бяла Слатина, Хайредин, Мизия, Криводол. Реализиран е проект "Рекултивация на замърсени и нарушени терени в района на квартал "Надежда", северно от с.Бутан и по старото корито на р.Огоста – 2004", финансиран от ПУДООС, с който са почистени 317 дка от битови отпадъци.

Замърсяванията на почвите с нефтопродукти са много ограничени и са вследствие на аварийни разливи и инциденти. РИОСВ е санкционирали нарушителите и в резултат на предписания замърсените земи са почистени и възстановени. През 2004 г. на територията контролирана от РИОСВ-Враца не е констатирано съществено замърсяване на почвата с нефтопродукти.

Складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди са един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания. Ежегодно се извършва инвентаризация на обектите от РИОСВ, съвместно с екипи на ДАГЗ, МЗГ, НСРЗ, като се следи състоянието на складовете и на съхраняваните в тях препарати за растителна защита, като пълна информация за тях е налична в ИАОС и на регионално ниво, в РИОСВ. През последните години се провежда целенасочена политика от страна на МОСВ и МЗГ за решаване на проблема. Една част от препаратите са преопаковани и преместени в централизирани складове, други са депонирани в ББ- кубове. Освободените складове са санирани/ или са в процес на саниране. В тази посока са насочени действията на регионално ниво.

Общото количество растително защитни продукти, които се съхраняват на територията на Област Враца са 455 085 кг, в т.ч. 393 300 кг прахообразни, 55 985 л течни и 5 800 кг смесени с инертни материали. По-голяма част от тях се съхраняват в складове ремонтирани със средства от ПУДООС – в "Агроекохим" при с.Косталево, с.Крушовица и гр.Козлодуй. Малка част от препаратите се намират във все още неохраняеми складове с разбити врати, с нарушена покривна конструкция, което създава условия за злоупотреби и замърсяване на околната среда. Това са складовете в Оряхово, Хайредин, Мездра, Криводол.За обезвреждане на негодните за употреба пестициди на територията на област Враца и до решаване на въпроса с тяхното трайно унищожаване през 2004 г. Областна администрация - Враца внася проект за финансиране от ПУДООС. Проектът предвижда събиране и съхранение на негодните пестициди в 51 бр. контейнери "Б-Б" куб и разполагане на площадка на **Регионалното депо за ТБО в община Оряхово.**

- ***Деградация на почвите***

Вкисляване на почвите

Дългогодишните изследвания са показали, че за страната основния антропогенен фактор за вкисляване на почвите е интензивното торене с вкисляващи азотни торове, особено, когато то се провежда самостоятелно (без съпътстващо фосфорно и калиево торене). Вкисляването на почвите в България под въздействието на киселинни валежи има ограничено значение. Периодичното повърхностно преовлажняване на почвите, в някои райони е предпоставка за вкисляването им.

За извършване контрол и опазване на почвите от вкисляване на територията на РИОСВ – Враца има изградени два опорни пункта в с.Главаци и в с.Баница.Периодичността на пробонабиране е вяка година от пункта в с.Главаци и на две години в с.Баница. Показателите който се следят са: Al+;Mn2+,Ca+Mg2,V3%,pH в KCL.

Данните от извършения анализ през 2004г. за пункта в с.Главаци показват че, реакцията на почвата е средно кисела, степентта на наситеност с бази е висока, което обуславя ниска варопотребност. Средно киселата реакция се дължи на вариране на стийностите на обменен алуминий и манган в зависимост от окислително – редукционните условия в почвата.

На фигурата са съпоставени данните от анализа през 2004г. с тези от 2001г. от пункта в с.Главаци.

фиг.

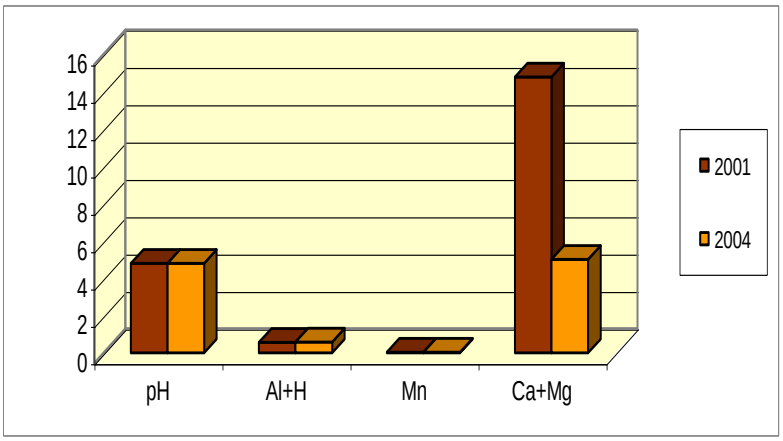

Периодичността на пробовземане зависи от киселинното състояние на почвите и от буферността им против вредно вкисляване.Две годишната периодичност на пробовземане от пункта в с.Баница се основава на по- силната буферна способност на тези почви, поради което през 2004г. пробонабиране не е извършено.

Опазване и рационално използване на земните недра

На територията на Област Враца дейност в областта на търсенето, проучването и добива на подземни богатства развиват 12 фирми на 21 обекта.

Контролът по опазване и рационално използване на земните недра се осъществява чрез: съгласуване на годишните експлоатационни проекти (15 бр. за 2004 г.), на цялостни експлоатационни проекти (4 бр.), на проекти за търсене и проучване (12 бр.), на екологични програми на фирми (за 3 бр.минни участъци), на планове за собствен мониторинг на води, зауствани в земни недра (1 бр.); проверки на място на обектите(34 бр.); проверки по сигнали и жалби; събиране на информация по отношение добив, отпадъци и локални почвени замърсявания от добивната промишленост за мониторинга на подсистема “Земни недра”. Във връзка с изпълнение на ПМС№142/2003 г. за “Преструктуриране на рудодобива и поетапно закриване на неефективни производствени мощности” е съгласуван проект за ликвидация на Обогатителна фабрика “Мир” на “Елисейна”ЕАД, която е включена и за рекултивация и

мониторинг. В постановлението е предвидено още: техническа ликвидация, рекултивация и мониторинг на обогатителна фабрика "Елисейна"; консервация, рекултивация и мониторинг на хвостохранилище"Елисейна", за което се изготвя проект и мониторинг на хвостохранилище "Лютаджик". Последното е закрито, изпълнен е проект за рекултивация и редовно се извършва обследване на техническото му и експлоатационно състояние. Констатирано е добро състояние на хвостохранилище"Лютаджик" и не е регистрирано негативно влияние върху околната среда в резултат на извършения мониторинг.

Ландшафтни форми и биоразнообразие

Оценка на съществуващото състояние и тенденции в опазването на биоразнообразието и ползването на биологичните ресурси.

Биологичното разнообразие е многообразието на живите организми от всички източници, включително земни, морски и други водни екосистеми и екологичните комплекси, от които те са част. Опазването на биологичното разнообразие се простира върху: многообразието на дивите растителни и животински видове; енетичните ресурси на дивите растителни и животински видове; местообитанията на дивите растителни и животински видове.

- **Диви растителни и животински видове**

По-високо ниво на биологично разнообразие се наблюдава в южната част на Врачанска област, защото там има повече предпоставки за това (планини, гори, по-малко обработваеми земи).

Само на територията на ПП"Врачански Балкан" са описани 980 вида висши растения, от които 6 български и 44 балкански ендемита. В приложенията на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна са включени 28 вида.

От представителите на животинския свят на територията на резерват "Врачански карст" гнездят: жълтоклюна чавка, алпийски бързолет, червенокрил стенолаз, планинска бъбрица, кълвач, египетски лешояд. Макар и рядко се наблюдават скален орел, обикновен мишелов, малък ястреб и други грабливи птици използващи района за ловуване.Срещат се пъстър пор, горски и кримски гущер, пепелянка и др. Пещерната фауна е едно от най-големите богатства на района. Някои от пещерните видове се срещат само тук. Голяма част от животните са включени в Червената книга на РБ, като застрашени от изчезване и редки.

- **Природни местообитания**

Природните местообитания са съчетание на характеристиките на неживите компоненти на околната среда: почви, вода и въздух на конкретното място. Защитени местности охраняващи редки растителни и животински видове на територията на област Враца са: ЗМ"Вождата" (землище на с. Челопек) – находище на келеров центрантос; ЗМ"Тепето" – находище на червен божур (землище на гр.Криводол); ЗМ"Коритата" – находище на червен божур (землище на с.Софрониево); ЗМ"Речка" – местообитание на редки птици (землище на с. Косталево и с.Веслец); ЗМ"Китката" – характерна за района група от 15 бр. вековни дървета космат дъб (землище на гр.Бяла Слатина); ЗМ"Кочумина", ЗМ"Калугерски гред -Тополите" и ЗМ"Гола бара" – находище на водна лилия и алоевиден стратиотес (землище на село Селановци). Условията в местообитанията на двата защитени растителни вида са сериозно влошени поради развитието на селскостопанска дейност и повсеместно разпространение на папур и тръстика.

- **Устойчиво ползване на биологичните ресурси**

Общата площ на Врачанска област е приблизително 3 619,8 км.^{2} В най южната част е Врачанска планина. Северните склонове се издигат 600 – 700 метра над Врачанското поле. Растителната покривка е обусловена от физико-географската и геоморфоло-жката обстановка в областта. Налице е вертикално зониране с два пояса - дъбови до 700 метра надморска

височина и букови гори – над 700 метра. Освен дъб и бук, често срещани дървесни видове са липата, орехът, акацията, тополата и др. Храстовата растителност е представена от люляк, шипка, леска, глог. В отделни райони се срещат смрика, калина и др. Тревната покривка е съставена главно от власатка, савина и типец. Конкретно във Врачанска планина е налице голямо разнообразие на растите-лната покривка. В състава и главна роля играят висшите растения. Те наброяват около 700 вида, което е твърде показателно за сравнително малките размери на тази планина.

Много от характерните за България диви видове осигуряват продукти за местна консумация, вътрешна търговия и износ. Тези ресурси са разработвани и използвани в различна степен.

ЗБР предвижда две форми на защита (в зависимост от вида и нивото на защита) - защитени видове и видове за регулирано ползване. Съществува строга забрана за събирането на застрашени видове.

Въведени са квоти за събиране на лечебни растения, горки плодове, охлюви. Въведен е режим за издаване на разрешителни за лов и риболов, търговия с лечебни растения, застрашени видове от дивата флора и фауна и продукти от тях.

Около 750 растения от българската флора се ползват като лечебни растения, 365 от тях са описани само на територията на ПП"Врачански Балкан". Лечебни растения под специален режим на опазване и ползване във Врачанска област са: червен божур, лечебна иглика, лазаркиня, лудо биле, лечебен ранилист и шапиче.

Животински вид под специален режим на ползване са охлювите.

- **Защитени територии и планове за управление на ЗТ**

Съобразено с естествено-историческите и социално-икономически условия в страната, към 2010 г. площта на ЗТ и защитените зони в рамките на Националната екологична мрежа трябва да представлява най-малко 15% от територията на страната. Темпът на достигане на тази цел ще бъде най-силен след 2007 г., когато след очакваното присъединяване на страната към ЕС, идентифицирани и характеризирани типове представителни за България и Европа местообитания, ще бъдат обявени като единици от Общоевропейската екологична мрежа Натура 2000.

На територията на Област Враца има следните категории обекти: резерват – 1бр., природен парк – 1бр., защитени местности – 13бр., природни забележителности – 11бр., вековни дървета – 140 броя.

На този етап няма изготвени планове за управление на защитените територии в Област Враца. Предвидено е да се изготви такъв план за Природен парк "Врачански Балкан" до края на 2006г.

ЗАЩИТЕНИ ПРИРОДНИ ОБЕКТИ И ТЕРИТОРИИ В ОБЛАСТ ВРАЦА (2004 г.)		
ОБЕКТ	**КАТЕГОРИЯ**	**ПЛОЩ, ха**
О Б Щ И Н А В Р А Ц А (населени места: Враца, Костелево, Згориград, Челопек, Чирен, Лиляче)		
"ВРАЧАНСКИ КАРСТ"	резерват	1 438.90
"ВРАЧАНСКИ БАЛКАН"	природен парк	30 129.90
"РЕЧКА"	защитена местност	94.1
"ВОЛА"	защитена местност	100
"БОРОВ КАМЪК"	защитена местност	164.4
"ВЕЖДАТА"	защитена местност	62.6
"ЛЕДЕНИКА"	природна забележителност	100

"ПОНОРА" - пещера	природна забележителност	20
"ВРАТЦАТА"	природна забележителност	2
"БОЖИТЕ МОСТОВЕ"	природна забележителност	15
О Б Щ И Н А М Е З Д Р А (населени места: Люти брод, Царевец)		
"НОВАТА ПЕЩЕРА"	природна забележителност	0.5
"РИТЛИТЕ"	природна забележителност	160
"ГОВЕДАРНИКА"	природна забележителност	2.5
О Б Щ И Н А Р О М А Н (населени места: Камено поле, Кунино)		
"ЧУКЛИТЕ"	природна забележителност	1
"ЧЕРВЕНИЦА"	природна забележителност	3
"ГЪЛАБАРНИКА"	природна забележителност	3.5
"САМУИЛИЦА I и II"	природна забележителност	3.5
О Б Щ И Н А К Р И В О Д О Л (населено място: Криводол)		
"ТЕПЕТО"	защитена местност	6
ОБЩИНА БОРОВАН		
"БОРОВАНСКА МОГИЛА	защитена местност	198.6
ОбЩИНА БЯЛА СЛАТИНА (населено място: Бяла Слатина)		
"КИТКАТА"	защитена местност	2
ОБЩИНА МИЗИЯ (населено място: Софрониево)		
"КОРИТАТА"	защитена местност	2
"ДАНЕВА МОГИЛА"	защитена местност	4.9
ОбЩИНА КОЗЛОДУЙ (населено място: Козлодуй)		
"КОЗЛОДУЙ"	защитена местност	10
ОБЩИНА ОРЯХОВО (населено място: Селановци)		
"КОЧУМИНА"	защитена местност	2.5
"ГОЛА БАРА"	защитена местност	2
"КАЛУГЕРСКИ ГРЕД-ТОПОЛИТЕ"	защитена местност	0.2

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

От представителите на животинския свят, на територията на резерват “Врачански карст” гнездят: жълтоклюна чавка, алпийски бързолет, червенокрил стенолаз, планинска бъбрица, кълвач, египетски лешояд. Макар и рядко се наблюдават скален орел, обикновен мишелов, малък ястреб и други грабливи птици използващи района за ловуване. Срещат се пъстър пор, горски и кримски гущер, пепелянка и др. Пещерната фауна е едно от най-големите богатства на района. Някои от пещерните видове се срещат само тук. Голяма част от животните са включени в Червената книга на РБ, като застрашени от изчезване и редки.

Отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване. Във Врачанска област това са: червен божур, лечебна иглика, лазаркиня, лудо биле, лечебен ранилист и шапиче. За тяхното събиране се прави заявка в РИОСВ от билкозаготвителите и след отпусната квота от

Животински вид, под специален режим на ползване, са охлювите. Задължително е хората, занимаващи се с тази дейност да се регистрират в РИОСВ до 1-ви май всяка година.

Съгласно Ковенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна определени видове се нуждаят от регулиране на търговията с тях за да се избегне опасността от използване, което е несъвместимо с оцеляването им. Такива са например всички видове папагали с изключение на малкият александер /Psittacula krameri/, розовобузата неразделка /Agapornis roseicolis/, холандската нимфа или корела – /Nymphicus hollandicus/ и вълнистото попагалче /Melopsittacus undupatus/ и подлежат на задължителна регистрация в РИОСВ.

Природен парк ***"Врачански Балкан"*** обхваща Врачанската планина и масива на Лакатнишките скали и е с площ от 28 844, 8 ха.

Паркът е обявен през 1989 год. и е вторият по големина от природните паркове на България. Защитената територия е единствена по мащабите си в Северозападна България и обхваща части от три области – Враца, Монтана и София.

Резерват **"Врачански карст"** заема билните части на планината на площ от 1 409 ха. Резерватът е обявен през 1983 година.

Географското местоположение, карстовият характер и ниската степен на урбанизация на територията определят наличието на уникално биологично и ландшафтно разнообразие.

На територията на парка и резервата са установени 37 формации и 124 асоциации и групи асоциации, към които се отнасят 78 дървесни и храстови и 36 тревисти асоциации /екосистеми/ и групировки. Голям научен интерес представляват екосистемите на бука, ореха, маклена, черния бор, казашката хвойна и др.

Висшата флора е представена от 99 семейства, 430 рода и над 1050 вида висши растения, което предствлява близо 70% от семействата и 25 % от видовете в страната. Тук се опазват популации на 6 български и 44 балкански ендемита. С международен природозащитен статус са 35 вида висши растения.

В парка са установени 166 вида птици от които 150 са от европейско природозащитно значение. Тук гнездят 120 вида, някои от които са с висока плътност на популациите – черен

щъркел, белопашат мишелов, скален орел, египетски лешояд, сокол скитник, планински кеклик и др.

През парка преминава един от европейските миграционни пътища на птиците – VIA ARISTOTELIS.

Защитената територия има огромно значение за науката със своята пещерна фауна. До момента са описани 112 вида пещерни организми, голяма част от които са локални ендемити. В парка се намират едни от най-забележителните прилепни пещери на България, в които са установени 19 вида прилепи, всички защитени от Закона. От срещащите се над 240 вида гръбначни животни, освен птиците, особено ценни са земноводните, влечугите и др.

Природни местообитания (хабитати) с изключително консервационно значение

Съсредоточени са главно в зоните на защитените територии на област Враца и са определени съгласно Директивата за хабитатите на Европейския съюз (1992). Този законодателен инструмент предвижда създаването на мрежа от територии със специален режим на защита, наречена Натура 2000, с цел " поддържане и възстановяване до благоприятен консервационен статус на естествените хабитати и видовете на дивата фауна и флора от интерес за Общността". С приемането на Закона за биологичното разнообразие през 2002 г. един от най-значимите нови моменти е изграждането на единната европейска екологична мрежа на Зони под специална защита. Съгласно Закона всички защитени териториии в област Враца е необходимо да бъдат включен в бъдещата Националната екологична мрежа.

В Природен парк "Врачански Балкан" са установени 12 хабитата, включени в европейското природозащитно законодателство, като площта им е почти половината от територията.

Голямото флористично, фаунистично и хабитатно разнообразие определя високото консервационно значение на Природен парк "Врачански Балкан" и Резерват "Врачански карст" в национален и европейски мащаб. През 1999 год. парка е обявен за обект с международно значение за опазване на биологичното и ландшафтното разнообразие.

Тематични маршрути

Дирекция на Природен парк "Врачански Балкан" акцентира и върху изграждането на специализирани познавателни маршрути. През изтеклите години Дирекцията проектира и изгради няколко нетрадиционни познавателни маршрути, които са различни както по тематика, така и по целеви групи посетители.

- Врачанска екопътека

Изградена е от Дирекцията на парка съвместно с БАСЕТ, като част от Национална програма "Български екопътеки" на БАСЕТ.

Пътеката започва от м. Лагера над с. Згориград и в първия си етап завършва над водопада Боров камък (с височина 63 m), по течението на р. Лева. Пътеката съчетава в себе си висока атрактивност, породена от свързването на компонентите на живата и неживата природа и висока познавателна стойност.

- Познавателен маршрут "Карст и биологично разнообразие"

Маршрута е разработен на тематичен принцип и дава възможност за добиване на представа за повърхностните карстови форми, характерната растителност и връзката помежду им, съчетан с атрактивни елементи за игра. Изграден в непосредствена близост до пещера Леденика и посетителския център на парка, маршрута е предназначен предимно за посетители за кратко време в зоната за отдих около х. "Леденика", като отлично допълва посещението в едноименната пещера и посетителския център на парка.

- Горска пътека на приказките

Изграден в м. Горски дом, изграден през есента на 2001 год. Предназначен е за най-малките посетители, които съвместно с по-възрастните ще направят своите първи стъпки в природата и гората, следвайки приказни герои. Над 20 000 посетители годишно.

- Образователен маршрут "В света на екологията" – тренинг пътека в местността "Горски дом", запознаваща посетителите /предимно училищни класове/ с основните понятия в науката екология.
- Образователен маршрут "Гората-място за живот и прием" – с. Горно Озирово
- Туристически маршрут "Планинарство за начинаещи" – м. Леденика

Двата маршрута са изградени през 2005 год.

Дирекция на Природен парк
"Врачански Балкан"

ДПП "Врачански Балкан" е създадена през 1996 год. като поделение на НУГ към МЗГ.Основни приоритети в работата на Дирекцията са опазване и изучаване на биологичното разнообразие, изграждане на парковата инфраструктура, подпомагане развитието на отдиха и туризма и работата с деца и образователни програми.

БИТОВИ И СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ

Всяка община ежегодно подава информационни карта за количествата приети и депонирани отпадъци, както и за местонахождението и капацитетите на депата за ТБО. В нашата област има 16 депа за битови отпадъци, от които 13 са общински, две регионални и едно ведомствено.

Под нормативният акт, който определяше условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа за отпадъци беше Наредба № 13 / 06.11.1998 г. През 2004 год. беше приета нова Наредба №8/24.08.2004г., която определя условията и изискванията за изграждане на и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Заедно с тази наредба през 2004 беше променена и Наредба 12/1998, която стана Наредба № 7/24.08.2004г., която определя изискванията на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци.

На територията на РИОСВ – Враца депа за битови отпадъци, които да отговарят на изискванията на Наредби 7 и 8 са:

- ***Регионално депо за битови отпадъци - Враца – Мездра.***

Депото се експлоатира от м.октомври 2000 год. и е предназначено за събиране на битовите отпадъци от всички населени места на общините Враца и Мездра на площ 125 дка.

От началото на експлоатация на депото до края на 2004 год. са депонирани 56 637 т отпадъци в клетка 1-1. След запълването и ще се премине към депониране в клетка 1-2. Депонираните твърди битови отпадъци за 2004 год. са 17 851 тона.

Населението на община Мездра е 100% обхванато от организирано сметосъбиране и сметоизвозване.

В Община Враца организирана система е налице само за гр.Враца и три околни села - Паволче, Челопек и Згориград. Съгласно проекто - плана за "Подобряване на дейностите с отпадъци – II-ри етап" на българо-датския проект, до края на 2004 год. в тази система трябваше да влязат още няколко села от общината. Поради отчетени закъснения, доставката на контейнери, кофи и машини за сметоизвозване закъсня и плануваните села не бяха включени. Населението в община Враца е 80% обхванатата от организирано сметосъбиране и сметоизвозване.

През 2004 год. общините Враца и Мездра регистрираха фирма "Екопроект" ООД, което за момента е само оператор на депото. В краткосрочен план идеята е към активите на дружеството да се прехвърлят съдовете за сметосъбиране и колите за сметоизвозване, които за момента се стопанисват от "БКС" ЕООД - Враца и ОбП "Чистота" Мездра. На

"Регионалното депо за твърди битови отпадъци на общините Враца и Мездра" е издадено Комплексно разрешително№ 5/2004 год. от МОСВ на оператора на депото – "Екопроект" ООД, за експлоатация на следните инсталации и съоръжения: депо за неопасни отпадъци със следните клетки – клетка 1.1 и клетка 1.2.

Всяка година операторът на Регионално депо Враца-Мездра представя в РИОСВ и ИАОС доклад за резултатите от мониторинга на въздуха и подземните води в района на депото; както и отпадъчните води от депото. Мониторинга се извършва съгласно условията зададени в комплексното разрешително, от Акредитирана регионална лаборатория – Враца, въз основа на договор с община Враца.

- ***Депо за нерадиоактивни битови отпадъци на Аец Козлодуй (ДНПБО)***

Депото е в експлоатация от 2001 год. на него се приемат нерадиоактивни битови и неоползотворими производствени отпадъци, генерирани в защитената зона на АЕЦ "Козлодуй". Депото е на площ 11,385 дка с капацитет 45 080 м3.

За 2004 год. са депонирани 4 267 м3 (950тона) Общият обем на отпадъците обезвредени до 31.12.2004 г.. е 21 652 м3, които след уплътняване и запръстяване заемат обем 4800 м3. През 2004 год. започна запълването на II-ри работен хоризонт на депото.

Всяка година оператора на ДНПБО представя в РИОСВ и ИАОС доклад за резултатите от мониторинг на отпадни и подземни води. Мониторинга се извършва от Акредитирана регионална лаборатория – Враца, на база договор с оператора на депото.

"Регионално депо за санитарно депониране на ТБО от общините Оряхово и Мизия" (с последващо включване на общините – Козлодуй, Хайредин, Борован и Бяла Слатина)

Проектът предвижда поетапно изграждане на четири клетки, разположени на площ 91,3 дка, с общ обем 507 420 м3. За строителството на депото от ПУДООС са отпуснати до края на 2004 год. 2 553 845 лева, съгласно два договора с Община Оряхово.

През 2004 год. беше завършена клетка 1, която е I-вият етап от проекта и цялата съпътстваща я инфраструктура. Клетката е с обем 130 800 м3 и период на експлоатация 11 години, при уплътняване с булдозер и 22 години при работа с компактор.

Депото беше официално открито и предстои въвеждането му в експлоатация.

За нерегламентираните сметища - общински и селски, на територията на областта, е необходимо да се изготвят планове за преустановяване на дейността и закриването им до въвеждане в експлоатация на съответното за всяка община регионално депо, съгласно Националната програма за управление на дейностите по отпадъците (НПУДО). В края на 2004 год. излязоха указанията за изработване на планове за привеждане в съответствие на съществуващите депа и в тази връзка са изпратени писма до кметовете на всички общини за спазване на посочените срокове на Наредба 8.

От съществуващите 123 населени места в региона, не са проверени само 4 села с население под 100 жители (Мало Пещене, Сараево, Средни рът и Караш), като са извършени 187 проверки, относно третирането на БО и експлоатацията на нерегламентираните сметища.

По писмено настояване на РИОСВ – Враца и в изпълнение на чл.92 от ЗУО, всички кметове на 10-те общини в региона са издали Заповеди за упълномощаване на длъжностните лица в общината (поименно) по УО за всички населении места в региона.

Строителните отпадъци се формират от строителството, ремонта и реконструкцията на сгради и други обекти. Правилното регулиране на дейностите, свързани със строителните отпадъци и контролът върху тях са регламентирани със ЗУО. На територията на РИОСВ – Враца има три депа за строителни отпадъци: депото на община Враца, депото на община Мездра и Бяла Слатина Всички останали общини депонират генерираните минимални количества строителни отпадъци на депата за битови отпадъци (за запръстяване и рекултивиране).

ПРОИЗВОДСТВЕНИ И ОПАСНИ ОТПАДЪЦИ

На територията на РИОСВ - Враца са регистрирани 7 депа за производствени и опасни отпадъци /АЕЦ-Козлодуй , ТП “Химснерго”, “Метизи” АД , “Елисейна”ЕАД, “Хемус-М” , “Холсим”АД, “Гарант”АД/. Към момента само депото на “АЕЦ Козлодуй” отговаря на нормативните изисквания за опазване на околната среда, а това на “Хемус-М”-Мездра не попада в обхвата на ЗУО /шлам от обработка на скално-облицовъчни материали/. Изпратени са уведомителни писма до всички фирми, експлоатиращи депа за ПО и ОО, за изготвяне на планове за закриване, привеждане в съответствие или изграждане на нови депа, съгласно съвременните екологични изисквания до гратисния период – 2006 год. за депа за опасни отпадъци и 2009 год. – за депа производствени отпадъци. Указанията за разработване на плановете са утвърдени със Заповед РД-1242/24.11.2004г на МОСВ.

Подобри се работата по отношение третирането на опасните болнични отпадъци в 10-те общини. Всички болници и диспансери имат разрешителни за дейности с болнични отпадъци. Имат сключени договори за транспортиране и обезвреждане на болнични отпадъци с ЕТ “Жоси-Р Жечко Стойков” и "Медиком" ЕООД - София. В МБАЛ-Мездра работи сметогорна пещ за изгаряне на болнични отпадъци с капацитет 120 кг/час. През 2004г са обезвредени 2100 кг собствени отпадъци и 3600 кг отпадъци от лечебни заведения от региона, съгласно сключени договори. МБАЛ - Оряхово има изградена сметогорна пещ, в която се обезвреждат собствени болнични отпадъци - за отчетния период тяхното количество е 1570 кг.

Здравните заведения са представили програми за управление на отпадъците и имат заверени отчетни книги.

Не е решен проблема с излезлите от употреба МПС. Главна причина, поради която не се извършват дейностите с ИУМПС, е липсата на площадки за събиране и съхранение на тези МПС, което е в правомощията на общинската администрация.

В края на 2004 год. община Враца подписа договор с ЕТ “Йордан Кръстителски - Джордан -2001” за събиране на излезлите от употреба моторни превозни средствма. В момента фирмата е в процес на изготвяне на предварителен проект на ПУП, по реда и при условията на чл.128 от ЗУТ за изграждане на площадка за разкомплектоване на ИУМПС.

В заключение на отчета е направена препоръка към компетентните органи от МОСВ, ИАОС и РИОСВ да вземат на специален отчет депата от първа приоритетна група – с много висок комплексен риск за околната среда, за които следва да бъдат предприети незабавни мерки. За нашият регион това е комплексен обект Елисейна.

Оползотворяване на утайки от пречиствателни станции:

Основните съществуващи проблеми могат да се класифицират в няколко основни точки:

1. Недостатъчен брой от населението е обхванато от организирано сметосъбиране и сметоизвозване, което е пречка за закриване на нерегламентираните сметища.

2.В селищата, в които има организирано такова, е налице недостиг на съдове, част от които са амортизирани вследствие продължителната им употреба.

3. Някои от общините не се възползват от облекчените безлихвени заеми от ПУДООС за закупуване на съдове и автомобили за сметосъбиране и сметоизвозване, въпреки изпратените указания до всички кметове в региона..

4. Общинските власти не налагат ефективни санкции за замърсяване с отпадъци и за нарушения на нормативната база.

5. Понякога общинските програми за опазване на околната среда не са обезпечени със съответните финансови средства, което води до невъзможната им реализация. Липсва самоинициатива за въвеждане на системи за разделно събиране на отпадъците.

6. Не е развита мрежата за събиране на излезли от употреба батерии и луминисцентни лампи.

Не са молко и положителни констатации за периода. В резултат на съвместната работа с общините и кметствата, налице са положителни промени при третирането на битови и строителни отпадъци и експлоатацията на депата:

- подобри се състоянието на общинските депа и се намали броят на нерегламентираните сметища в селата
- завиши се контрола от страна на кметовете на селата по отношение третирането на БО
- на нерегламентираните сметища във всички села в Община Мездра се депонират основно строителни отпадъци с цел бъдеща рекултивация, поради организирано сметосъбиране и сметоизвозване във всички села в Общината.

Повечето промишлени предприятия на територията на областта са обхванати от разрешителен и регистрационен режим на ЗУО, с което се контролират вида, количествата и състава на формираните от предприятията производствени отпадъци, както и тяхното последващо движение за преработка или обезвреждане.

Обособени места за битови и строителни отпадъци по общини:

Община	**Брой**
Борован	5
Бяла Слатина	16
Враца	21
Козлодуй	5
Криводол	15
Мездра	28
Мизия	6
Оряхово	5
Роман	12
Хайредин	6

База данни за организирано сметоизвозване и сметосъбиране по общини:

Община	**Организирано сметоизвозване по населени места**	**Организирано сметосъбиране по населени места**
Борован	Няма	Няма
Бяла Слатина	Само в общинския център	Само в общинския център
Враца	Гр.Враца, кварталите Бистрец, Кулата, с.Згоригpаз, с.Павлоче и с.Челопек	Гр.Враца, кварталите Бистрец, Кулата, с.Згоригpаз, с.Павлоче и с.Челопек
Козлодуй	Гр.Козлодуй, с.Хърлец, с.Гложене	Гр.Козлодуй, с.Хърлец, с.Гложене
Криводол	Гр.Криводол	Гр.Криводол
Мездра		
Мизия	Гр.Мизия, главна улица с.Софрониево, с.Крушовица, главна улица с.Липница, с.Войводово, с. Сараево	Гр.Мизия, главна улица с.Софрониево, с.Крушовица, главна улица с.Липница, с.Войводово, с. Сараево
Оряхово	Гр.Оряхово	Гр.Оряхово
Роман	Гр.Роман	Гр.Роман
Хайредин	Няма	Няма

IX. SWOT анализ

Силни страни **1** • Благоприятно географско положение, Път Е-79 част от IV международен транспортен коридор и северна граница река Дунав, част от VII международен транспортен коридор • умерено-континентален климат, подходящ за земеделие и туризъм • разнообразен релеф и почви • висококвалифицирани специалисти и работници • природен парк “Врачански Балкан” и резерват “Врачански карст” с богато биоразнообразие • налична инфраструктура на 3 вида транспорт железопътен, автомобилен и речен • Традиции в промишленото и жилищно строителство • Функциониращи неправителствени организации • Висококвалифицирано професионално обучение • Добре развито медицинско обслужване • Добре развита специализирана и диагностична медицинска помощ • Исторически обекти с национално значение – Мемориален комплекс “Ботев парк” и Мемориален комплекс “Ботев път”	**Слаби страни** • Лошо състояние на пътища II, III клас и недостатъчен капацитет на Е-79, път I-1 • Висока безработица • Към настоящия момент няма акредитирани висши учебни заведения • Лош демографски профил • Земеделските имоти са в • Неизползван потенциал в туризма, недостатъчна легова база, а наличната е в лошо състояние, недостатъчно изградена инфраструктура • Обезлюдяване на селата • Амортизирана материално-техническа база в всички сектори на икономиката, в социалната сфера, здравеопазването и образованието • Неинтегрирани групи в неравностойно положение • Недостатъчно прилагане на иновационни разработки в практиката • Недостатъчен административен капацитет • Недостатъчно квалифициран човешки ресурс за използване на информационните технологии • Недостатъчен опит за работа в партньорство • Амортизирана водоснабдителна инфраструктура и слабо развита инфраструктура за третиране на отпадни води. • Ниска конкурентноспособност на Малки и средни предприятия. • Закриване на АЕЦ “Колодуй”
Възможности • за развитие на различни форми на туризма. • За използване наличните ресурси на ВЕИ • За усвояване на средства от Европейските предприсъединителни и структурни фондове • За прилагане на иновационни технологии и добри практики • За достъп до европейски пазари	**Заплахи** • забавяне приемането на България в ЕС • екологични замърсявания • високи стандарти и изисквания на ЕС • незаинтересованост от страна на инвеститори • неусвояване на средства предоставени от национални, европейски и други международни фондове • силна национална и международна конкуренция

• За предоставяне на благоприята среда за инвестиране на чужди и местни капитали • Използване на финансовия ресурс на национални и европейски фондове. • За включване в мрежа за създаване на успешни партньорства национални и международни • За използване на интернет във всички сфери на обслужване • Развитие на трансгранично и междурегионално сътрудничество • Различни програми и форми на обучение • Възможности за прилагане на информационни технологии • Укрепване на връзките между населените места в областта	• влошаване на международното положение вследствие заплаха от терористични актове

ЧАСТ ТРЕТА
СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

I. ВИЗИЯ ЗА ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

1. Визия за Областна стратегия за развитие

Област Враца в нови европейски измерения с устойчиво икономическо развитие, основано на икономика на знанието и висок икономически растеж, висококвалифицирани човешки ресурси, конкурентно-способни предприятия и балансирано социално-икономическо развитие на територията на десетте общини.

Като необходимо условие за устойчивото икономическо развитие е повишаването **на образователния и професионален потенциал на човешките ресурси в област Враца, с** което ще се постигне **повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот въобще на населението.**

Намаляването на социално-икономическите различия в развитието на общините от област Враца и на жизнения стандарт на населението, е немислимо без **развитието и подобряването на техническата инфраструктура, с едновременното решаване на съществуващите битови и промишлени екологични проблеми**. Това ще повиши потенциала на различните общини и на област Враца като цяло за **привличане на национални и чуждестранни инвестиции в нови сфери на промишлеността, туризма, селското стопанство и услугите**.

В общият контекст на присъединяване на България към Европейския съюз и задълбочаването на икономическото и социално сътрудничество, област Враца трябва да **развива своите добри междусъседски отношения с окръг Долж от Република Румъния и да осъществява добри партньорства с други европейски региони и административни единици**. В основата на това сътрудничество е обмяната на опит в държавното и местно административно управление, решаването на общи социално-икономически и екологични проблеми, усвояване и приемственост на добрите практики във всяка една сфера на регионалното развитие.

2. Определяне на районите за целенасочено въздействие

2.1. Райони за икономически растеж

В област Враца няма **общини**, които могат да бъдат определени като райони за икономически растеж. Най-близо до показателите заложени в Закона за регионално развитие се намира областният център Враца и едноименната община, но тя не отговаря на показателя - *"средногодишен темп на нетните приходи от продажби на един жител над 100 на сто*".

2.2. Райони в индустриален упадък

Община Враца, Община Мездра, община Козлодуй.

2.3. Изостанали гранични райони

На територията на област Враца има три общини, чийто граници съвпадат с държавната граница на Република България със съседна Румъния – Мизия, Оряхово и Козлодуй. Като общини, носещи характеристиките на изостанал граничен район са Мизия и Оряхово

2.4. Изостанали селски райони

На територията на Област Враца, отговарящи на показателите общини, съгласно Наредбата са Борован , Хайредин, Роман, Криводол, Бяла Слатина, Мизия, Оряхово. Община Козлодуй има характеристики на този вид район.

2.5. Изостанали планински райони

Отделни площи от територията на общините Враца, Мездра и Роман са разположени в планинските части на Врачанската планина и Предбалкана, но като община изостанал планински район е определена община Роман

II. ОБЩИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Цел 1 - Постигане на устойчиво икономическо развитие на област Враца, чрез повишаване на конкурентноспособността на местната икономика, балансирано социално-икономическо развитие на общините, развитие и модернизиране на инфраструктура и прилагане на иновации, създаващи условия за растеж и заетост.

Същността на тази основна стратегическа цел се състои в създаването на благоприятни условия за икономическо развитие на Област Враца. В този смисъл подобряването и актуализирането на редица дейности и отговорности, вменени от законодателството на обществените институции и пряко, или косвено свързани, с икономическото развитие и конкурентноспособността на предприятията. Част от тези отговорности са свързани с образованието и съобразяването на професионалната квалификация на подрастващото поколение с нуждите и търсенията на бизнес средата, подобряването на техническата инфраструктура и най-вече на пътната мрежа, водоснабдяването и канализацията, решаването на съществуващите проблеми на околната среда, обособяването на съвременни търговски зони и бизнес информационни центрове, стимулиране на развитието и оползотворяването на местните възобновяеми енергийни източници.

Идеята на стратегическата цел е да се стимулира икономическото развитие на най-изостаналите общини и населени места в област Враца, като по този начин се даде тласък на цялостното развитие в тази сфера и се премахнат вътрешнообластните различия. Добър пример за това ще бъде създаването на свободна икономическа зона в община Оряхово. Създаването на нови, допълващи се, или дублиращи икономически дейности, в резултат на местни и международни инвестиции в повечето населени места на област Враца, ще допринесе за по-силна вътрешнообластна конкуренция между производителите, която ще има положителен ефект върху цялостната конкурентноспособност на местните стоки и услуги.

Основен количествен показател, чрез който може да се следи състоянието на индикатора е ръстът на брутния вътрешен продукт на човек от населението.

Друг важен показател за поддържането на високи темпове на икономическо развитие е степента, с която намалява нивото на безработица в най-засегнатите в това отношение общини – Оряхово, Козлодуй, Бяла Слатина, Криводол, Хайредин, Борован, Роман и Мизия. По този индикатор може да се оценяват, процесите свързани с намаляването на икономическите различия между отделните общини. В генерален аспект и в контекста на националното икономическо развитие, намаляването на средното ниво на безработица в област Враца, е количествен показател, който сравнително точно може да определи мястото на областта в цялостния процес на икономическо развитие на България.

Цел 2 - Повишаване на жизнения стандарт на населението, чрез инвестиции в хората и интеграция на групите в неравностойно социално положение.

Обединените в главна стратегическа цел 2, отделни приоритетни цели, са взаимно свързани помежду си. Те определят нивото на икономическо развитие на област Враца.

Жизненият стандарт на населението се обуславя от редица фактори, като заетост и ниво на доходите, образователно и професионално ниво, качество на жизнената среда и техническата инфраструктура, качество на медицинските услуги, степен на социална и професионална интеграция на групите в неравностойно положение и не на последно място културния и спортен живот.

Най-висока степен на интервенция, по отношение на визираните в главната стратегическа цел 2 – приоритети, следва да се извърши в общините на област Враца, характеризиращи се с най-ниско ниво на годишните доходи на едно домакинство – Хайредин, Борован, Криводол, Роман и общините в които има концентрация на малцинствени групи – Бяла Слатина, Оряхово, Враца и Козлодуй.

По отношение на тази стратегическа цел, основния стремеж ще бъде насочен към повишаване на нивото на образованост сред ромското население, подобряване на професионалната квалификация на безработните и професионалното обучение в училищата, повишаване на дела на населението обслужвано от водоснабдителна и канализационна система, рехабилитация на стария жилищен фонд, подобряване на качеството на околната среда в населените места и управлението на битовите и строителни отпадъци.

Цел 3 – Запазване на богатото природно наследство и осигуряване на здравословна и благоприятна околна среда

Изключително важна стратегическа цел, с оглед на повишаването на жизнения стандарт на населението от област Враца и създаването на благоприятни условия за нови инвестиции в сферата на туризма общините Враца, Роман, Мездра, Козлодуй, селското стопанство Хайредин и Борован и леката и хранително-вкусова промишленост Бяла Слатина, Криводол, Мездра и Враца. Запазването на качеството на околната среда и природните ресурси в бъдеще, е важна предпоставка за развитието и съществуването на следващите поколения.

Същността на тази стратегическа цел, е да се съхрани съществуващото природно богатство на областта – ландшафтно разнообразие, биологични ресурси и води, въздух, почви, като същевременно се подобри състоянието на тези от тях, които през последните години са били изложени на активно антропогенно въздействие и са с нарушено качество. Ликвидирането на стари и съществуващи към момента екологични замърсявания и същевременно недопускането на подобни в бъдеще, е основна задача пред управлението и развитието на област Враца.

Индикатори за изпълнението на тази стратегическа цел, са показателите за качеството на компонентите на околната среда, въведените в практиката екологосъобразни производства в селското стопанство, енергетиката, преработващата промишленост и не на последно място ликвидираните екологични замърсявания и предотвратени потенциални заплахи.

Цел 4 – Развитие на териториално, междурегионално и транс-национално сътрудничество за сближаване и постигане на развитие

Основните насоки за развитие, при осъществяването на тази стратегическа цел, са свързани с постигането на балансирана териториална структура, чрез засилване ролята на всички населени места в селищната мрежа и преодоляване на проблема, създаван от притегателната сила на големите административни центрове. Основателна заплаха за

постигането на тази цел е близкото разположение на столицата София и липсата на заетост и нисък стандарт на живот в повечето селски общини на областта Борован, Хайредин, Мизия, Роман, Криводол.

По отношение на сътрудничеството със съседни области от България и Румъния, област Враца трябва да извлече максимална полза от географското си разположение и присъединяването на страната към Европейския съюз. Сътрудничеството ще се изразява основно в реализацията на съвместни проекти и обмяна на опит и информация в различни направления – околна среда, транспортна инфраструктура, икономическо развитие и търговия, административно управление и обслужване, като това се отнася за всички общини на територията на областта. По този начин ще се поддържа висока степен на осведоменост и експертна компетентност, за да не изостава областта от съвременните европейски и световни стандарти.

Международното сътрудничество и в частност трансграничното в пограничния район с Румъния, може да бъде стимул за социално-икономическото развитие на общините Оряхово и Козлодуй тези части от област Враца.

Индикатори за изпълнението на стратегическа цел 4, ще бъдат демографските показатели на пограничните и селски райони, подобрената техническа и транспортна инфраструктуа в тях, осъществените общи проекти със съседни области и други международни региони.

Изпълнението и постигането на тези основни цели трябва да бъде обект на интегриран подход.

III. СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ

Въз основа на общата визия за развитие на област Враца, произтичаща от SWOT анализа и изведените в предишната част на настоящата стратегия - общи стратегически цели, може да бъдат формулирани и обособени специфичните цели за развитие. Те ще спомогнат за по-голямата конкретика на стратегическия документ и ще допринесат за определянето на приоритетните насоки за развитие и конкретните мерки, които следва да бъдат предприети.

Необходимо е да се направи уточнението, че една специфична цел, може да се отнася и да подпомага осъществяването на една, или няколко общи стратегически цели. Същото произтича от споменатия вече интеграционен подход при решаването на задачите свързани с регионалното развитие.

Специфична стратегическа цел 1 Подобряване на транспортната и техническата инфраструктура

Приоритет 1.1. Транспортна мрежа

Незадоволителното състояние на част от републиканската пътна мрежа на територията на област Враца и почти цялата общинска пътна мрежа, е една от характерните черти на областта. Неслучайно, подобряването на състоянието на пътната настилка и маркировка, е приоритетна задача пред бъдещето социално – икономическо развитие. Лесният и безопасен достъп до всяко населено място е предпоставка за решаване на редица проблеми, свързани със заетостта и миграцията. Подобрената транспортна инфраструктура ще благоприятства развитието на селското стопанство, туризма, промишленото производство, търговията и бързият и лесен достъп на хората до административния център на общината и областта.

Основните мерки, които трябва да бъдат предприети за да се изпълни стратегическата цел по отношение на подобряването на състоянието на транспортната мрежа на територията на област Враца, са както следва:

Мярка 1.1.1. - Основен ремонт на отсечки от първокласната, второкласната и третокласна републиканска пътна мрежа. Срок до 2015 година

- Постигане на магистрален габарит на международен път Е-79 в участъка Мездра - Ботевград от км 160 +700 до км 175, път I-1, представляващ дублиращ път с две ленти и еднопосочно движение"
- Обходен път Враца- II етап
- Обходен път град Козлодуй
- Обходен път град Мизия
- Община Оряхово- II-11 и III -306
- Община Хайредин – III-101 и III-133
- Община Борован –II-13
- Община Криводол –II-13 и III-1302 , III- 162
- Община Бяла Слатина –II-13, II -15, III-1306, III-1304 и III-0133, III- 134, III 1302,
- Община Роман III 103, път III 308, III 1031
- Община Мездра III 103
- Община Козлодуй път III 101
- Община Враца III 101
- ***Мярка 1.1.2.*** - Рехабилитация на общинската пътна мрежа на територията на област Враца, осигуряваща достъп на населените места до общинските административни центрове, туристическите забележителности, земеделските площи и тържища и индустриалните предприятия срок до 2012 година

Мярка 1.1.3. – Целогодишна поддръжка на пътната маркировка и сезонно почистване и поддържане на пътната настилка на републиканската и общинска пътна мрежа. Срок до 2015 година

Мярка 1.1.4. Подобряване пристанищната структура – Козлодуй и Оряхово. Срок до 2011 година

Мярка 1.1.5. Изграждане на шосеен мост над река Дунав в района на Оряхово –Бекет. Срок до 2008 г.

Мярка 1.1.6. прекласирване на път Враца – Оряхово II-11 в първокласен път. Срок 2013 година.

Приоритет 1.2. Водоснабдяване и канализация

Високото качество на водоснабдителните услуги и успешното управление на отпадъчните води от населените места и промишлените предприятия, са важен показател за качеството на живот и предпоставките за социално-икономическо развитие на един регион. Основните насоки за развитие в тази приоритетна област са свързани преди всичко с дейността на дружество "ВиК" ООД – град Враца и общинските власти, които участват активно в изграждането на канализация в населените места. С оглед на моментното състояние на сектора и съществуващите слаби страни и задължения, поети от България в преговорния процес за присъединяване към Европейския съюз, се формулират следните мерки за въздействие:

Мярка 1.2.1. Подмяна на водопровод от язовир "Среченска бара" и подмяна на физически и морално амортизираната водоснабдителна мрежа в населените места срок до 2014 година.

Мярка 1.2.2. Разработване и усвояване на нови водоизточници за питейно-битови нужди, проектиране и изграждане на Пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ) – Враца ,Козлодуй, Мездра, Мизия. Срок до 2015 година.

Мярка 1.2.3. Проектиране и изграждане на канализационна система на всички населени места с население над 2 000 еквивалент жители. За област Враца това са градовете Враца, Мездра, Роман, Криводол, Бяла Слатина, Козлодуй, Мизия и Оряхово и селата Борован, Малорад, Хайредин, Зверино, Галиче, Попица, Търнава, Хърлец, Гложене, Бутан, Селановци. Срок до 2011 година.

Мярка 1.2.4. Проектиране и изграждане на Пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) на всички населени места с над 2 000 еквивалент жители. Срок за общините Враца, Мездра и Козлодуй 2008 г. За останалите населени места срок до 2011 година.

Приоритет 1.3. Енергийна инфраструктура

Водещо в политиката за регионално развитие на сектора ще бъде ефективното използване на енергийните ресурси – електроенергия и горива и усвояването на възобновяемите енергийни източници от територията на област Враца.

Спазвайки формулираните по-горе общи условия за развитие на енергийния сектор и съобразявайки се с действащата пазарна икономика в страната, приоритетните стратегически мерки може да бъдат посочени, както следва:

Мярка 1.3.1. Диверсификация на енергийните доставки в за област Враца – битова газификация на населените места, усвояване на възобновяеми енергийни източници – изграждане на малки ВЕЦ, инсталиране на генератори за вятърна, земна и соларна енергия, извличане енергията на биомасата. Срок до 2012 година.

Мярка 1.3.2. Повишаване на енергийната ефективност на територията на област Враца в сгради публична общинска и държавна собственост. Срок до 2012 година

Мярка 1.3.3 Изграждане на газопровод с. Чирен – гр. Оряхово. Срок до 2013 г.

Приоритет 1.4. Телекомуникации и информация

Развитието на тази специфична стратегическа цел е наложително с оглед на информационното общество, в което живее съвременния човек. Телекомуникациите са важен съставен елемент в ежедневното и бизнес общуване. Наред с обикновената телефонна комуникация, все по-голямо място заема интернет пространството и интерактивното общуване между обикновените граждани, фирмите и държавните институции.

През следващите 10 години секторът ще се развива основно под въздействието на частния капитал и новите технологии. Едновременно с това трябва да се осигурят условия за обучение и развитие на обществото и най-вече на подрастващото поколение, с цел успешната ориентация и пълноценно използване на средствата за телекомуникация и достъпната чрез тях информация.

По отношение на развитието на телекомуникациите и обмен на информация, настоящата Областна стратегия за развитие формулира следните мерки за въздействие:

Мярка 1.4.1.Създаване и подобряване качеството на съществуващата хардуерна и софтуерна база в училищата и читалищата на област Враца, създаване на обучително-информационни интернет- клубове в тях. Срок до 2010 година.

Мярка 1.4.2. Подобряване и поддържане на телефонната мрежа от стационарни телефонни постове на територията на област Враца и пълната цифровизация. Срок до 2013 година.

<u>Специфична стратегическа цел 2</u> **Повишаване на административния капацитет на служителите в общинските администрации и регионалните дирекции и звена на централните ведомства**

Приоритет 2.1. Подобряване на административното обслужване на гражданите и фирмите

Наред с развиващата се пазарна икономика и свободно гражданско общество в България и в частност област Враца, нарастват и административните задължения и отговорности на местните и държавни власти. Предоставяните от тях услуги и

осъществявания контрол на социалните и стопански отношения, трябва да бъде в синхрон с развитието и очакванията на фирмите и гражданите. За навременно и точно изпълнение на своите задължения и права, визираните целеви групи трябва да получават адекватна информация от местните и държавни власти, като същевременно достъпа до изпълнението на тези задължения трябва да бъде максимално улеснен и минимално административно обременен.

За постигането на тези приоритетни стратегически цели се набелязват следните мерки за изпълнение:

Мярка 2.1.1. Въвеждане на система за електронно управление /е-правителство/ за повишаване качеството на управление и улесняване на достъпа до административни услуги на фирмите и гражданите в съответните общински и държавни администрации, чрез създаване на необходимите материални условия за това в самите администрации и изграждане на центрове за административно и информационно обслужване. Срок до 2009 година

Мярка 2.1.2.Периодично обучение на служителите, предоставящи услуги на граждани и фирми. Срок до 2015.

Приоритет 2.2. Подобряване на капацитета за разработване и управление на проекти от европейските предприсъединителни и структурни фондове

Голяма част от произтичащите за общините от област Враца задължения от бъдещето членство на България в Европейския съюз, като управление на състоянието и качеството на пътната мрежа, социалната политика, трудовата заетост и международно сътрудничество, управление на отпадъчните води и твърдите битови отпадъци, са свързани пряко с финансирането, чрез успешно кандидатстване за усвояване на средствата от структурните и кохезионния фонд на Съюза. В тази връзка успешното усвояване и управление на заделените за България средства от тези финансови инструменти, ще гарантира развитието в посока повишаване на регионалната конкурентноспособност на област Враца. Тези задачи са изпълними само при наличието на добре подготвени специалисти за работа с Европейските фондове и програми след в общинските администрации, НПО и фирмите.

В тази връзка набелязаните мерки в това приоритетно направление, отговарят напълно на изискванията пред местните общински администрации и НПО от област Враца:

Мярка 2.2.1. Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на държавните и общински служители от област Враца във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове. Срок до 2008 година.

Мярка 2.2.2. Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на заетите в НПО и фирмите от област Враца, във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове. Срок до 2010 година

Приоритет 2.3. Партньорство за постигане на устойчиво развитие

Бъдещето социално-икономическото развитие на област Враца е неразделно свързано с наличието на партньорство между представителите на държавната власт в областта, местните власти и бизнеса. Доброто партньорство между посочените страни, може да гарантира решаването на редица проблеми свързани със заетостта, състоянието на техническата инфраструктура и околната среда, качеството на трудовите ресурси и получаването на адекватно за моментните нужди на икономиката образование в средните професионални училища на област Враца. Изброените сфери на партньорство и задачите поставени пред него, изразяват само една малка част от възможностите за сътрудничество при постигането на общите интереси. Мерките за осигуряване на така нужното партньорство са както следва:

Мярка 2.3.1. Учредяване на съвместни работни групи, на общинско и областно ниво за работа в приоритетните направления за развитие. Срок до 2009 година.

Мярка 2.3.2. Реализиране на приоритетни проекти в сферата на възобоновяемите енергийни източници, рехабилитацията на сградния фонд, подобряването на техническата

инфраструктура, икономическото развитие - тържища и бизнес паркове, изложения и информационни бизнес центрове, обучението на работната ръка и мениджмънта на принципа на обществено-частното партньорство. Срок до 2010 година.

Специфична стратегическа цел 3 **Подобряване на качеството на работната сила и мениджмънта на малките и средни предприятия. Стимулиране на устойчивото икономическо развитие на област Враца**

Приоритет 3.1. Професионално обучение на безработните и подобряване на знанията и уменията на ръководителите на МСП

От направения социално-икономически анализ за състоянието на област Враца, се вижда, че нивото на безработица в областта е над средното за страната. Нещо повече, голяма част от трайно безработните са хора с основно и по-ниско образование и без професионална квалификация. Същевременно по-голямата част от тази група лица са продължително безработни с регистрация в дирекция Бюро по труда над две години. Малките селски общини, в които няма развити достатъчно икономически дейности и се отличават със значително по-висок ръст на безработицата, в сравнение с индустриално развитите общини като Враца, Козлодуй и Мездра. Причината за тези различия е и в концентрацията на качествените трудови ресурси в по-големите градове на област Враца.

За преодоляването на тези различия и балансиране на социално-икономическото състояние на отделните общини, важна роля ще има обучението на безработните и придобиването на нови и актуални професионални умения от тях.

За успешното професионално реализиране е необходимо подходящо обучение на безработните лица в такива професии и специалности, които да съответстват на професии и специалности на пазара на труда. В тази връзка добрият мениджмънт и информационната осигуреност на МСП, е важно условие за техния просперитет и развитие. Това от своя страна ще осигури ръст в икономическото развитие и намаляване на общото ниво на безработица в област Враца.

Мярка 3.1.1. Професионално обучение и квалификация на безработните в приоритетни области на индустриалното развитие и услугите създаване на клубове JOBS. Срок до 2015 година.

Мярка 3.1.2. Осигуряване на обучение и достъп до информация и услуги на ръководителите на МСП. Създаване на информационни бизнес центрове и бизнес инкубатори. Срок 2009 година.

Мярка 3.1.3. Помощ за технологичен трансфер между научните центрове и малките и средните предприятия. Срок до 2010 г.

Приоритет 3.2. Професионална интеграция на малцинствените групи и други социални групи на обществото, намиращи се в неравностойно социално положение

Осигуряването на съвременни условия за труд и интегрирането на пазара на труда на социалните групи, заплашени от трудова дискриминация е възможност за намаляване на безработицата от една страна и повишаване на жизненият стандарт на хората от ромски произход, лица с намалена работоспособност, изтърпелите наказание- лишаване от свобода и други. Активното участие в трудовия процес е гаранция за съхраняването и развитието на професионални трудови навици в тези социални групи.

Мярка 3.2.1. Културно и професионално образование на неграмотните и безработни роми от област Враца. Професионално образование на лица с намалена работоспособност и такива от социалните домове и други неравностойни социални групи с цел успешна реализация на пазара на труда. Срок до 2015 година.

Мярка 3.2.2. Социално интегриране на ромската общност и борба с тенденциите с капсулирането сред тях в т.ч. и чрез програмата Декада на ромското включване Срок до 2009 година.

Приоритет 3.3. Подобряване на бизнес инфраструктурата и развитие на новите технологии и иновации

Осъществяването на приоритета за устойчиво местно икономическо развитие, което да задържи населението в областта и да изравни икономическите различия между десетте общини от област Враца е немислимо без подобряването на бизнес инфраструктурата – добре уредени (*пътища, електро и водозахранване, охрана*) и обособени търговски и промишлени зони, информационно обслужване на бизнеса и потребителите. Привличането на инвеститори, които да инвестират в изграждането на нови и рентабилни производства, използвайки местните човешки и природни ресурси е основна предпоставка за доброто икономическо развитие на Областта.

Мярка 3.3.1. Обособяване на свободни икономически зони и производствени технологични паркове. Срок до 2010 година.

Мярка 3.3.2. Информационно обслужване на бизнеса и потребителите на стоки и услуги от него. Срок до 2015 година.

Мярка 3.3.3. Развитие и представяне на инвестиционния потенциал на област Враца – трудови, природни ресурси и инфраструктура. Срок до 2009 година.

Приоритет 3.4. Осигуряване на условия за развитието на приоритетни икономически сектори

Човешките и природни ресурси, съчетани с местната традиция и потенциалните пазарни ниши, са факторите които определят приоритетните икономически сектори за развитие на един регион. В тази връзка за област Враца прироритетно значение имат секторите енергетика, химическа, строителство, хранително-вкусова промишленост, селско стопанство, търговия и туризъм. Без съмнение, за слабо развитите и бедни части на областта, визирайки тук повечето общини от селски тип, приоритетно значение, с оглед неутрализирането на процеса на демографски и икономически срив, имат секторите селско стопанство, хранително-вкусова промишленост, възобновяеми енергиини източници и някои форми на туризма. Активната политика за стимулиране на икономическите дейности в изостаналите селски райони на област Враца ще допринесе за запазване на местната култура, бит, околна среда и повишаване на стандарта на живот на хората живеещи в тези населени места.

Създаването на условия за развитие на приоритетните сектори от икономическото развитие на област Враца, може да се постигне, чрез реализацията на следните практически мерки:

Мярка 3.4.1. Реставрация и съхранение на културното и историческо наследство на населените места, информационно и инвестиционно подпомагане. Промоция на туристическите обекти в интегриран туристически продукт и привличане на туристи от страната и чужбина. Подобряване на туристическата инфраструктура. Срок до 2012 г.

Мярка 3.4.2. Създаване на нов туристически продукт, включващ изграждане на туристически комплекс в местността Леденика във Врачански балкан, изграждане на необходимата транспортна-комуникационна и техническа инфраструктура, рехабилитация на лифт и съществуващата инфраструктура, в това число и за адаптирането й за хора с увреждания. Срок до 2011 г.

Мярка 3.4.3. Информационно и инвестиционно подпомагане на развитието на селското стопанство и селските райони в област Враца. Срок до 2015 г.

Мярка 3.4.4 Изграждане на тържища за селскостопанска продукция в Мездра, Криводол и Враца. Срок до 2010 г.

Мярка 3.4.5. Усвояване на пустеещи земи и увеличаване /комасиране/ на средния размер на обработваемите участъци. Срок до 2010 г.

Мярка 3.4.6 Внедряване на ефективни технологии и високопродуктивни сортове и породи в селското стопанство. Срок до 2015 г.

Мярка 3.4.7. Развитие на леката и хранително-вкусовата промишленост. Представяне на местните природни и земеделски ресурси пред потенциални инвеститори. Подпомагане на изграждането на малки семейни и кооперативни предприятия за преработка на земеделска продукция и производство на традиционни местни стоки, храни и напитки. Срок до 2015 г.

Мярка 3.4.8. Оползотворяване на потенциала на местните възобновяеми енергийни източници, чрез подпомагане на изграждането на малки енергийни стопанства, ползващи водна, вятърна, соларна и енергия на биомасата. Стимулиране на употребата на биогорива от населените от област Враца посредством активна информационна кампания. Срок 2015 г.

Мярка 3.4.9. Организация и участие в изложения в страната и чужбина на традиционни местни продукти. Срок до 2015 г.

Мярка 3.4.10. Насърчаване изграждането на регионални клъстери и бизнес-мрежи. Срок до 2011 година

Мярка 3.4.11. Създаване и поддържане на маркетингов профил на общините в Област Враца и осъществяване на рекламни и лобистки дейности по промотиране на силните страни на областта с цел осигуряване на сериозен инвеститорски интерес. Срок 2009 г.

Специфична стратегическа цел 4 Развитие на социалната, културната и образователната сфери и здравеопазването в област Враца

Поддържането на устойчиво икономическо развите и добра техническа инфраструктура в област Враца не е достатъчно условие за подобряването на стандарта и качеството на живот в областта. В голяма степен това се отнася за по-слабо развитите и изостанали общини и населени места и за хората от обществото, заплашени от поставяне в неравностойно социално, културно и образователно положение.

По своята същност социалното развитие на едно общество касае редица параметри на житейската среда. Докато доходите на населението са определящи за неговата покупателна способност, то качеството и състоянието на сградния фонд, образователната система, медицинската помощ и културния живот, определят неговото пълноценно пребиваване в обществото и високия жизнен стандарт.

В контекста на тези разсъждения може да бъдат определени и следните приоритетни области за развитие от настоящата специфична стратегическа цел.

Приоритет 4.1. Интегриране на населените места и подобряване на селищната структура. Подобряване на състоянието на сградния фонд

В класификацията сграден фонд влизат всички обществени и жилищни сгради, използвани за социално – битови, културни, образователни, здравни и други нужди на обществото. Недостатъчното ниво на инвестициите през последните десет години за поддържане на доброто качество на съществуващия сграден фонд е причината в днешно време много битови и обществени сгради да не отговарят на изискванията за енергийна ефективност, естетическа визия и комфорт и качество на свързаната към тях техническа инфраструктура.

Постигането на желаното качество на описаните по-горе параметри, ще се търси чрез реализацията на следните две мерки за въздействие:

Мярка 4.1.1. Рехабилитация на конструктивните елементи и техническата инфраструктура на обществени сгради – административни, културни, образователни и здравни. Естетизация и оформление на прилежащото пространство. Срок до 2013 г.

Мярка 4.1.2. Прилагане на стратегии за интегрирано развитие на населените места и повишаване тяхната конкурентноспособност. Срок до 2010 г.

Мярка 4.1.3. Възстановяване и обновяване на общинските центрове. Срок до 2009 година.

Мярка 4.1.4. Укрепване на взаимовръзката между общините и подобряване на социално-икономичека интеграция. Срок до 2009 г.

Мярка 4.1.5 Създаване и обвързване на областна и общински устройствени схеми. Срок до 2010 г.

Приоритет 4.2. Подобряване на материално- техническата база в училищата и съгласуване на програмите за професионално обучение с нуждите на бизнес средата

Образователната сфера е тази част от социалните дейности, която стои в основата на качествените трудови ресурси, умелото управление на стопанските единици и цялостното социо-културно и здравно развитие на обществото. Качествено съвременно образование може да се получи само ако училищата разполагат с добра материално-техническа база и плановете за обучение и професионална специализация са съобразени с нуждите и перспективите за социално-икономическо развитие.

Преодоляването на тези слаби страни и развитието на образователната система ще допринесат в значителна степен за постигане на стратегическите цели заложени в регионалното развитие.

Мярка 4.2.1. Осъвременяване на учебния процес в професионалните училища на област Враца, чрез въвеждане на нови и актуални професионални обучения и специалности в сферата на малкия фирмен мениджмънт и маркетинг, енергийната ефективност, биологичното селско стопанство, преработващата и леката промишленост. Срок до 2015 г.

Мярка 4.2.2. Модернизиране на учебната материално-техническа база в училищата от област Враца. Срок до 2010 г.

Приоритет 4.3. Подобряване нивото на здравните и социални грижи за нуждаещото се население от област Враца

Качеството на здравните услуги и социалните грижи за възрастни, инвалиди и деца, е друг важен фактор, който определя нивото на жизнения стандарт. Характерно за област Враца, е че се наблюдава концентриране на болнични заведения в областния град и изоставане в нивото на здравни и социални услуги в селските райони на областта. Важно условие за развитие на социалната и здравна помощ в тях е да се подобри инфраструктурата от социални центрове и медицинските пунктове в тези населени места и да се повиши качеството и ефективността на мобилните и спешни медицински услуги.

Едновременно с достигането на качествена доболнична и спешна медицинска и стоматологична помощ до малките населени места, необходимо условие за подобряване на здравните услуги е модернизирането на материално-техническата база в многопрофилните и специализирани болнични заведения в област Враца.

Най-общо интервенцията в сектора може да се търси с реализацията на проекти в следните проиритетни мерки:

Мярка 4.3.1.Изграждане на медицински центрове, социални домове за възрастни хора и хора с ментални увреждания и оборудване на социални центрове в населените места на област Враца. Промоция на услугите на центровете. Подпомагане на хората, грижещи се за болни или възрастни роднини. Срок до 2010 г.

Мярка 4.3.2.Оборудване или подобряване на материално техническата база на многопрофилните и специализираните здравни заведения в област Враца, както и медицинските пунктове за доболнична помощ в малките населени места на областта. Оборудване на достатъчно мобилни екипи за спешна медицинска помощ във всички общини на областта. Срок до 2011 г.

Мярка 4.3.3.Повишаване на здравната култура на населението. Срок до 2012 г.

Мярка 4.3.4.Модернизация на съществуващите и изграждане на нови спортни обекти. Срок до 2010 г.

Приоритет 4.4. Развитие и съхранение на културно-историческото наследство

Развитието на тази приоритетна област, от четвъртата стратегическа цел, е насочена основно към съхранение на националните традиции и обичаи, народното и модернистично творчество и в най-общи линии на националния дух, култура и самосъзнание. Голямата мрежа от читалища, театри, музеи и други културни организации в населените места на област Враца, е гаранция за осъществяването на целите в настоящия приоритет.

Важно място в културно-историческото развитие на областта в следващите години, трябва да заеме материално-техническото подпомагане на културните институции, запазването на традиционни фестивали, обичаи и празници и интеграцията на ромската култура и бит в цялостния живот на област Враца.

Мярка 4.4.1. Подобряване на материално – техническата база в културните и духовни институции на територията на област Враца – театри, музеи, читалища, галерии, църкви . Срок до 2011 г.

Мярка 4.4.2. Подпомагане дейността и творчеството на местни дейци на културата, фолклорни и класически танцови и музикални състави, училищно творчество. Подпомагане организацията и провеждането на традиционни местни тържества и фестивали и участие в национални и международни такива. Срок до 2015 г.

Мярка 4.4.3. Подпомагане на археологически проучвания и разкопки, социализиране на археологичеките обекти и популяризиране резултатите от извършените дейности

Приоритет 4.5. Трансгранично и транснационално сътрудничество

Мярка4.5.1.Насърчаване развитието на трансгранично икономическо сътрудничество, включително изграждането на трансгранични клъстери и бизнес-мрежи. Срок до 2012 г.

Мярка 4.5.2 Съвместно изграждане и използване на инфраструктурата-транснационалните транспортни и комуникационни мрежи. Срок до 2015 г.

Мярка 4.5.3 Работа в транснационални мрежи по проекти и прилагане на добрите практики. Срок до 2010 г.

Специфична стратегическа цел 5 Опазване на околната среда

Съхранението на околната среда и разумното използване на природните ресурси, с мисъл за бъдещите поколения, е в основата на желанието и нуждата от устойчиво социално-икономическо развитие на съвременното човешко общество. В този смисъл, всяка една антропогенна дейност и предхождаща я стратегическа визия, трябва да бъдат пречупени през призмата на толерантното отношение към околната среда.

Приоритет 5.1. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда

Ликвидирането на съществуващите на територията на област Враца, стари замърсявания на околната среда е важно условие за цялостното повишаване на качеството на средата в която живеем и основа за изграждане на позитивна екологична култура в местното население. Най-общо старите замърсявания на околната среда, са в резултат на промишлената и битова дейност на хората от областта. В този смисъл се определят и следните две приоритетни мерки за въздействие:

Мярка 5.1.1. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда, следствие на промишлената и селскостопанска дейност в област Враца. Срок до 2010 г.

Мярка 5.1.2. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда, следствие на бита на местното население и управлението на битовите отпадъци. Срок до 2009 г.

Приоритет 5.2. Стимулиране на екологосъобразни производства в земеделието и промишлеността

Превантивните мерки за опазването на околната среда и съхранението на минералните и биологични ресурси трябва да заема водещо място в стопанската дейност в област Враца. Това ще гарантира предотвратяването на бъдещи замърсявания и осигуряването на здравословна работна среда и промишлени продукти с високо качество. Постигането на този приоритет е чрез развитието на две основни направления – информационно и експертно осигуряване на промишлеността и селското стопанство и въвеждане в практиката на екологосъобразни производства.

Мярка 5.2.1 Информационно осигуряване и обучение на ръководителите и работниците от промишлеността и селското стопанство, желаещи да въведат в практиката екологосъобразни методи на производство. Срок до 2009 г.

Мярка 5.2.2 Въвеждане в земеделската практика на опазващи околната среда технологии за производство на продукти, тяхното преработване и пакетиране.Срок до 2011 г.

Мярка 5.2.3. Въвеждане в промишленото производство на опазващи околната среда технологии и системи за пречистване и рециклиране на отпадъчните продукти – води, газове, суспензии, твърди и опасни отпадъци /битови и биологични/. Срок до 2012 г.

Приоритет 5.3. Подобряване на управлението на биологичните и битови отпадъци и отпадъчните води от населените места

Нивото на замърсяване на околната среда, с отпадъци от битовото ежедневие на човека, е вторият важен фактор определящ качеството на екосистемите разположени в близост до населените места и туристическите центрове на област Враца. За снижаване до минимум на това замърсяване е необходимо в близко бъдеще да се приложат пакет от мерки, които интегрират едновременното инвестиране в пречиствателни съоръжения, техника и повишаване на екологичната култура на населението. Само по-този начин ще бъдат оправдани инвестициите в инфраструктура и ще бъде гарантирано нейното пълноценно използване.

Мярка 5.3.1. Повишаване културата на населението в област Враца, по отношение на битовата екология и осъзнаване на личния принос в опазване чистотата на жизнената среда. Срок до 2009 г.

Мярка 5.3.2. Проектиране и изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води в населените места на област Враца с население над 2000 еквивалент жители - Враца, Мездра, Роман, Криводол, Бяла Слатина, Козлодуй, Мизия и Оряхово и селата Борован, Малорад, Хайредин, Зверино, Галиче, Попица, Търнава, Хърлец, Гложене, Бутан, Селановци. Срок до 2015 г.

Мярка 5.3.3. Проектиране и изграждане на диги и съоръжения за укрепване на речни корита и свлачища. Срок до 2010 г.

Мярка 5.3.4. Въвеждане на системи за събиране, извозване и депониране (*рециклиране*) на твърдите битови отпадъци и биологични отпадъци, включително разделно събиране, във всички населени места на област Враца. Срок до 2015 г.

Приоритет 5.4. Опазване и съхранение на природните забележителности и защитените територии в област Враца

Специфичните за област Враца природни забележителности са предпоставка и ресурс за развитие на туризма. В този смисъл, важен приоритет е тяхното опазване и съхранение, и едновременно с това използването им за развитие на туризма. Това налага в бъдеще да продължи сътрудничеството между държавните институции и гражданското общество, в дейностите по опазване, съхранение и паралелно използване на местното биологично и ландшафтно разнообразие.

С оглед на така формулираната приоритетна област, настоящата стратегия определя и следните стратегически мерки за въздействие:

Мярка 5.4.1. Проучване и създаване на нови защитени територии в област Враца и инвестиции в съществуващите и нови такива. Срок до 2015 г.

Мярка 5.4.2. Привличане на вниманието и ангажираността на гражданското общество към опазване и развитие на защитените зони и природни забележителности в област Враца – учредяване на съвместни комитети по наблюдение, екологични граждански сдружения и групи за защита природните обекти. Срок до 2015 г.

Мярка 5.4.3. Разработване на план за управление на природен парк "Врачански Балкан" и други защитени територии в област Враца. Срок за природен парк "Врачански Балкан" 2008 г. За останалите защитени територии срок до 2011 г.

Мярка 5.4.4. Възстановяване и консервация на важни хабитати и екосистеми. Срок 2015 г.

IV. ОРГАНИЗАЦИЯ И КООРДИНАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИТЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Организация и координация на дейностите за разработване и изпълнение на Областната стратегия

Стратегията за развитие на област Враца обхваща периода 2005 - 2015 г. Тя се разработва в съответствие с целите и приоритетите на Националната стратегия за регионално развитие и очертава областната рамка, целите и приоритетите за развитие на областта.

Областната стратегия за развитие има интегрален характер, тъй като определя необходимостта от промени в различни направления**.** Планираните мерки трябва да се конкретизират в общинските планове за развитие, като се посочат и конкретните проекти, които ще ги реализират през плановия период.

Областната администрация, като представител на централната власт, работи за реализирането на държавната политика за регионално развитие на областно ниво, търси и прилага начини за усъвършенстване на управлението, укрепва потенциала на администрацията и местната общност, включва местните партньори при вземане на важни решения, съдейства за изпълнението на приоритетите и проектите, включени в общинските планове за развитие, Регионалния план за развитие на Северозападен район за планиране и Националната оперативна програма за регионално развитие.

Цялостната организация и координация на дейностите по прилагане на областната стратегия ще се осъществява съобразно основните принципи, определящи областната политика: **устойчивост, партньорство, приемственост и солидарност.**

Успехът от изпълнението на областната стратегия зависи от точното регламентиране на правомощията и отговорностите между всички участници в този многостранен процес, но най-вече от партньорството между областта, общините, държавата, НПО, бизнеса и гражданите.

В процеса на изготвяне на стратегическия документ са ангажирани както областният управител и областната администрация, Областният съвет за развитие, така и всички заинтересовани страни: местните власти, деконцентрирани органи на централната власт, регионални и местни организации на бизнеса, образователни, здравни, социални и културни организации; инфраструктурни предприятия, неправителственият сектор и други.

Областният управител отговаря пряко за разработването и изпълнението на стратегията. По-специално, областният управител организира разработването, осъщественото обсъждане и актуализирането на Стратегията, осигурява публичност и прозрачност на планирането и програмирането на регионалното развитие, следи за реализацията на Областната стратегия, подпомага разработването на общинските планове за развитие. Той внася проекта на Областната стратегия за обсъждане и съгласуване в Регионалния съвет за развитие на Северозападния район за планиране и за приемане в Областния съвет за развитие. Проектът на Областна стратегия за развитие на Област Враца е разработен от екип експерти в Областна администрация – Враца. Цялостната организация и координация на дейностите по изработване на стратегията са съобразени с основните принципи на областната политика: устойчивост, приемственост, партньорство и солидарност. В тази връзка, съдействие на работната група оказаха Общините, Териториални органи на централната власт: Териториално статистическо бюро**,** Регионална инспекция по околна среда и водите, Природен парк "Врачански балкан" териториалните структури на Министерството на труда и социалната политика и Министерството на земеделието и горите, Регионален инспекторат по образование, Районен център по здравеопазване /РЦЗ/, Районна здравноосигурителна каса /РЗОК/ и др. По отношение подготовката на стратегията, с функцията на полезен коректив се включиха Неправителствени организации, които са и реален участник в нейното изпълнение.

След изработването, Проектът на Областна стратегия беше представен на Кметовете на десетте общини за становище. Общините Враца, Мизия, Козлодуй и Роман дадоха ценни предложения, които намериха място в Стратегията.

Стратегическият документ беше публикуван в сайта на Областна администрация – Враца и популяризиран от местната кабелна телевизия – TV "Михайлов" и регионалния печат, за да бъде дадена възможност на заинтересованите лица и граждани да се запознаят с него и изразят своето мнение.

На заседание на Областния съвет за развитие, на 21.10.2005 г., на което присъстваха като гости представители на Дом на науката и техниката, РЦЗ, Районна ветеринаро-медицинска служба, Регионална занаятчийска камара, Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия, Бизнес клуб – Враца, Съюз на учените в България – Враца и НПО, след обсъждане беше приет Проект на Стратегия за развитие на Област Враца.

По-конкретно, Областният съвет за развитие:

- Приема стратегията, актуализациите, мониторинговите отчети за изпълнение и оценките;
- Организира изпълнението на Стратегията, като за целта координира действията на местните власти, регионалните поделения на централната власт, регионалните структури на бизнеса, НПО и други органи и организации;
- Лобира пред централни органи и институции за изпълнението на дейностите.

Регионалният съвет на Северозападен район за планиране обсъжда и съгласува всички проекти на областните стратегии за развитие от съответния район за планиране, в т.ч. на област Враца, с цел взаимното им обвързване и координация. В състава на съвета се включват представители на централните власти, областните управители на съответните области от района за планиране и по един представител на общините от областите в района.

Участието на местните власти, в лицето на кметовете на общините и общинските съвети, в изпълнението на Областната стратегия се осъществя чрез тяхното включване в областния и регионалния съвети за развитие, а така също с подготовката и изпълнението на общинските планове за развитие, които се разработват в съответствие с предвижданията на Стратегията.

Всички останали заинтересовани страни подпомагат дейностите по реализация на Областната стратегия чрез активно участие в процеса на вземане на решения по стратегическото планиране, разработването на проекти за регионално и местно развитие, включването като партньор при изпълнението на тези проекти.

Финансиране на Областната стратегия

Основен фактор, който влияе на успеха на ОСР, е идентифицирането на финансовите източници, тяхната достъпност и ефективното им използване. Без реални възможности за финансиране на планираните мерки не може да се говори за устойчивост на регионалното развитие. Това налага добра координация, субсидираност и контрол на плановия процес на всички нива и особено на процеса на разработване и управление на проектите.

Източниците за финансиране на Стратегията са вътрешни и външни, национални и локални, публични и частни, безвъзмездни и възмездни (възвращаеми), привлечени, централизирани и децентрализирани. Всички тези източници следва по подходящ начин да бъдат идентифицирани и използвани при финансиране на проекти за областно развитие.

В периода на действие на Областната стратегия за развитие основни източници за финансиране на проекти за регионално и местно равнище са фондовете на ЕС - Предприсъединителните (до 2007 г.) и Структурните фондове и фонд "Кохезия" (след 2007 г.). Приносът на Фондовете ще зависи от размера на мобилизиране на частното финансиране, особено при публично-частното партньорство.

С оглед усвояване на средствата от европейските фондове е необходимо:

- Развитие на административния капацитет на регионалните и местните структури, на звената в областните и общински администрации, които ще поемат функции във връзка с усвояването на ресурси от предприсъединителните и структурните фондове на ЕС и фонд "Кохезия";
- Развитие и усъвършенстване на механизмите за местно партньорство, т.е. партньорството между публичния и частния сектор за изпълнението на проекти или предоставянето на услуги от публичния сектор и/или от обществен интерес, при разпределяне на разходите,

ползите и рисковете на сътрудничеството във взаимна изгода за двете страни. Усвояването на значителните по размер средства по Структурните фондове и Фонд "Кохезия" не би било възможно, без да се мобилизират усилията на широк кръг от местни и регионални партньори, т.е. на цялата общност за развитие, за разработване и предлагане на голям брой висококачествени проекти.

Наблюдение на изпълнението, оценка и актуализация на Областната стратегия

Последната и една от най-важните фази на процеса на стратегическо планиране е наблюдението/мониторингът, оценката и контролът на стратегическия документ. Наблюдението и контролът осигуряват база за сравнение, обобщение и ефективност на стратегическото планиране. Добрите резултати от реализацията на стратегическия процес засилват значението и авторитета на Областния съвет за развитие, Областния управител и местните партньори по отношение на координацията между различните институции в областта на регионалното развитие.

Наблюдението/мониторингът е систематично събиране, анализ и използване на информация, необходима за управлението и вземането на решения в процеса на работата по изпълнение на стратегията. Неговата основна функция е обратна връзка по отношение на процеса на реализация и предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности и в резултат на това, на стратегическите цели и приоритети.

За наблюдение (мониторинг) и оценка на реализацията на Областната стратегия се създава **Мониторингова група**, в която се включват основните участници от ОГСП, а така също и заместник-областен управител, двама кмета/заместник кмета (представители на градска и селска община от областта). Съставът на групата се предлага от Областния управител и се одобрява от Областния съвет за развитие.

Дейности на Мониторинговата група:

- Разработва система от индикатори за наблюдение на изпълнението на Стратегията и поддържа база данни за тях;
- Наблюдава процеса на изпълнение на стратегията;
- Изготвя ежегоден/двугодишен доклад до Областния съвет за изпълнение на Стратегията, в който се отразява напредъкът по изпълнението, констатираните неизпълнения и причините за тях. Докладът се внася за обсъждане в Областния съвет за развитие.

Индикаторите за мониторинг на резултатите от изпълнението на стратегията включват:

- обща информация за промените в социално-икономическото състояние на областта,
- информация за промените в развитието на областта по основни приоритети и мерки, в т.ч. за реализираните проекти.

Основните показатели за мониторинг, отразяващи изпълнението на областната стратегия за развитие са представени по-долу.

- Демографски показатели
- Стойности и изменение на доходите и разходите, средна годишна заплата;
- Социални показатели включващи трудовата заетост и безработицата, заети в селското стопанство, индустрията и услугите и др.
- Иконмически показатели отразяващи основно изменението на брутния вътрешен продукт и брутната добавена стойност
- Показатели за динамиката на инвестициите, вкл. чуждестнанните инвестиции. Особен акцинт на иновациите, реализирани за този период
- Показателите на селското стопанство (брой животни, продуктивност, развъдна дейност, обработваема земеделска земя, добиви, усвояване на фондовете в земеделието);
- Показатели, характеризиращи динамиката на потреблението;
- Показатели за контрол състоянието на околната среда;
- Показатели, отразяващи развитието на гражданското общество
- Показатели, характеризиращи степента на развитие на културния и подобряване на материално-техническата база

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ОСР

1. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Общи данни

- Нетни приходи от продажби на предприятията от нефинансовия сектор
- Брой на заетите лица в предприятията от нефинансовия сектор

Равнище на икономическо развитие

- Брутен вътрешен продукт - общ и на човек
- Брутна добавена стойност - обща и по сектори

Инвестиции

- Разходи за придобиване на ДМА – по сектори и собственост.
- Чуждестранни преки инвестиции

Финанси

- Собствени приходи по местните бюджети
- Инвестиционни разходи по местните бюджети

Селско стопанство

- Използвана земеделска площ
- Производство на растителни култури - количества по видове, добиви
- Производство на месо и мляко – по видове

Промишленост

- Продукция на промишлените предприятия – по отрасли и собственост

Строителство

- Реализирани приходи от строително-монтажни работи

Туризъм

- Реализиран брой нощувки

2. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографско състояние и тенденции

- Естествен прираст
- Миграция

Пазар на труда

- Коефициент на икономическа активност
- Коефициент на безработица

Доходи и разходи на домакинствата

- Общ доход на домакинствата по източници
- Общ разход на домакинствата по групи разходи

Здравеопазване

- Лекари и стоматолози – общо и на 1000 жители
- Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители

Образование

- Преподаватели на 100 учащи се

Култура и изкуство

- Театри
- Читалища
- Библиотеки

Жилищно задоволяване

- Жилища на 1000 обитатели
- Пренаселени жилища
- Необитавани жилища
- Ново строителство

3. ОКОЛНА СРЕДА – ЕКОЛОГИЧЕСКИ УСЛОВИЯ

- Водоснабдяване
- Канализационни системи и пречистване на отпадъчни води
- Качество на въздуха (Серни оксиди, Азотни оксиди, Въглероден оксид, Въглероден диоксид)
- Деградация на земите и почвите- ерозия, киселинност, засоляване
- Депонирани твърди отпадъци
- Капацитет на ПСОВ
- Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

4. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА

- Гъстота и състояние на пътната мрежа – по класове
- Гъстота и състояние на жп мрежа
- Речни и морски пристанища – капацитет и функции
- Летища – капацитет и функции

СЪОБЩИТЕЛНА СИСТЕМА

- Плътност на телефонни постове
- Интернет достъп
- Територии със затруднен достъп до РТВ програми

ВОДОСТОПАНСКА СИСТЕМА

- Използвана вода
- Доставена вода
- Напоявани площи

Ефектите на въздействие от изпълнението на Стратегията се оценяват чрез провеждането на **два вида оценки**:

- **Междинна,** която отчита първоначалните резултати и ефекти от изпълнението и степента на постигане на целите и използването на финансовите ресурси. Целесъобразно е тази оценка да се извърши към 2009-2010 г., с оглед да обхване първия период от изпълнението на Областната стратегия, съвпадащ с периода на действие на Предприсъединителните фондове.
- **Последваща**, която включва оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси, оценка на общото въздействие, анализ на положителните и отрицателните фактори при изпълнението на Стратегията, изводи и препоръки, относно прилагането на политиката за регионално развитие. Тази оценка следва да се извърши поне една година след приключване на периода на действие на Стратегията.

Областните стратегии за развитие се **актуализират**:

- в резултат на промени в Националната стратегия;
- при съществени промени на макроикономическите и международните условия или на свързаното законодателство.

Целите и приоритетите на областните стратегии за развитие не подлежат на актуализация за периода на тяхното действие.

Областните стратегии за развитие се актуализират при условията и по реда на тяхното разработване и приемане.